

Drukowane jako rękopis

DELEGACJA POLSKA W MIESZANEJ POLSKO-ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ
KOMISJI ROZRACHUNKOWEJ W WARSZAWIE.

PRACE
DELEGACJI POLSKIEJ
W MIESZANEJ POLSKO-ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ
KOMISJI ROZRACHUNKOWEJ

*Sprawozdanie i Dokumenty
od 7 czerwca 1921 r. do 31 grudnia 1924 r.*

Kolekcja
Emilia Kornasia

WARSZAWA
1925

PRACE DELEGACJI POLSKIEJ
W MIESZANEJ POLSKO - ROSYJSKO - UKRAIŃSKIEJ
KOMISJI ROZRACHUNKOWEJ

DELEGACJA POLSKA W MIESZANEJ POLSKO-ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ
KOMISJI ROZRACHUNKOWEJ W WARSZAWIE.

PRACE
DELEGACJI POLSKIEJ
W MIESZANEJ POLSKO-ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEJ
KOMISJI ROZRACHUNKOWEJ

*Sprawozdanie i Dokumenty
od 7 czerwca 1921 r. do 31 grudnia 1924 r.*

Kolekcja
Emila Kornasia

WARSZAWA
1925

CM WEL 330452

Kolekcja
Książki

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. DI nr 257 / 201 / 61

Krótki zarys prac Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Zobowiązania traktatowe. Dnia 18 marca 1921 r. podpisany został w Rydze Traktat Pokoju między Polską z jednej strony, a Rosją i Ukrainą — z drugiej. Dnia 30 kwietnia tegoż roku nastąpiła wymiana dokumentów ratyfikacyjnych.

Na mocy pomienionego Traktatu, Rosja i Ukraina zobowiązały się:

a) wypłacić Polsce 30 milionów rubli złotych w złotych monetach, albo sztabach z tytułu aktywnego udziału ziem Rzeczypospolitej Polskiej w życiu gospodarczym b. Imperjum Rosyjskiego. Wpłata tej sumy winna była nastąpić w ciągu roku od dnia ratyfikacji Traktatu ¹⁾;

b) zwrócić Polsce mienie i kapitały, legowane lub darowane polskim osobom fizycznym i prawnym, kapitały, należące do instytucyj i towarzystw społecznych, kulturalnych, religijnych i dobroczynnych, oraz mienie i kapitały, przeznaczone na utrzymanie kościołów i duchowieństwa, przyczem mienie (ruchome) według Traktatu, Rząd Sowietów zobowiązał się zwrócić w naturze lub w odpowiednim ekwiwalencie ²⁾; wreszcie specjalne kapitały i fundusze, jak również część przypadającą Polsce kapitałów ogólnopństwowych, przeznaczonych na cele opieki społecznej ³⁾;

¹⁾ Art. XIII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

²⁾ Punkt 2, 3 i 8 art. XVI Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

³⁾ Punkt 4 art. XVI Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

c) dokonać z Polską rozrachunku z tytułu wkładów, depozytów i kaucyj polskich osób prawnych i fizycznych w rosyjskich i ukraińskich państwowych, znacjonalizowanych lub zlikwidowanych instytucjach kredytowych, jak również państwowych instytucjach i kasach ¹⁾).

d) uregulować stosunki prywatno-prawne między osobami fizycznymi i prawnymi obu państw, a także roszczenia osób fizycznych i prawnych do Rządów i instytucyj państwowych układających się stron ²⁾).

Dla dokonania powyższego rozrachunku i ustalenia jego zasad w wypadkach nieprzewidzianych Traktatem, tudzież w celu ustalenia wysokości, sposobów i terminów płatności z tytułu tych rozrachunków, utworzona została Mieszana Komisja Rozrachunkowa z siedzibą w Warszawie ³⁾).

Tejże Komisji powierzono rozstrzyganie spraw, dotyczących stosunków prywatno-prawnych obywateli obu państw, a także uregulowanie opartych na tytułach prawnych roszczeń osób fizycznych i prawnych do Rządu i instytucyj państwowych strony przeciwnej i odwrotnie — o ile sprawy te nie są rozstrzygnięte przez Traktat, tudzież przeprowadzenie wszelkich rozrachunków, jakie mogą wyniknąć z tytułu reewakuacji polskiego mienia państwowego i prywatnego ⁴⁾).

*Ukonstytuowanie
się Mieszanej Ko-
misji Rozrachun-
kowej.*

Zgodnie z postanowieniami Traktatu, Komisja winna była składać się z dwóch delegacyj — polskiej i rosyjsko-ukraińskiej, po pięciu przedstawicieli z każdej strony, i rozpocząć swą działalność w ciągu 6 tygodni od dnia ratyfikacji Traktatu ⁵⁾).

Za datę ratyfikacji Traktat ustanawia dzień wymiany dokumentów ratyfikacyjnych ⁶⁾), t. j. 30 kwietnia 1921 r. Dele-

¹⁾ Punkt 1 art. XVII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

²⁾ Punkt 2 art. XVII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

³⁾ Art. XVIII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

⁴⁾ Punkt 2 art. XVII i art. XVIII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

⁵⁾ Punkt 1 art. XVIII Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

⁶⁾ Art. XXVI Traktatu Ryskiego (Załącznik Nr. 1).

gacja Polska ukonstytuowała się już w miesiąc po ratyfikacji, dnia 1 czerwca 1921 r.¹⁾.

Natomiast Delegacja Rosyjsko-Ukraińska nie tylko nie przybyła do Warszawy w terminie, ustalonym przez Traktat dla jej ukonstytuowania się, lecz nawet nie zawiadomiła o swem ukonstytuowaniu się Rządu Polskiego w ciągu następnych 4-ch miesięcy. Dopiero na skutek noty Ministerstwa Spraw Zagranicznych z dnia 10 października 1921 roku, Poselstwo Rządu Sowieckiego oświadczyło, iż Delegacja Rosyjsko-Ukraińska znajduje się od sierpnia w Warszawie i oczekuje rozpoczęcia prac Komisji Rozrachunkowej. Na tę okoliczność Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwróciło uwagę Poselstwa Sowieckiego notą z dnia 20 października 1921 roku²⁾.

Wskutek tego milczenia strony rosyjsko-ukraińskiej, pierwsze posiedzenie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej mogło się odbyć dopiero po upływie 6 miesięcy od dnia ratyfikacji Traktatu, t. j. 3 listopada 1921 roku. Ze strony polskiej wzięli w niem udział Prezes Delegacji Polskiej p. J. Karśnicki oraz członkowie Delegacji pp. St. Kauzik, St. Królikowski, St. Makowiecki i T. Nowowiejski; ze strony rosyjsko-ukraińskiej — Prezes Delegacji p. L. Oboleński i członkowie pp. M. Bogolepow, J. Churgin i B. Zull.

Pierwszy okres prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Pierwsze posiedzenia W pierwszym okresie posiedzenia plenarne poświęcone były głównie stronie technicznej oraz zagadnieniom zasadniczym, dotyczącym sposobu przeprowadzenia rozrachunku. Między innemi uchwalono regulamin obrad Komisji, oraz ustalono konieczność

M. K. R.

¹⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Rady Ministrów z dnia 7.VI 1921 roku (Załącznik Nr. 2).

²⁾ Załącznik Nr. 3.

dostarczenia przez stronę rosyjsko-ukraińską wywiezionych akt i dokumentów, niezbędnych dla dokonania rozrachunku.

Regulamin obrad. W regulaminie ustalono, iż w posiedzeniach plenarnych mieli prawo brać udział pełnomocni delegaci obu stron oraz doradcy techniczni, wezwani przez właściwego przewodniczącego Delegacji. Na posiedzeniach przewodniczyli kolejno prezesi Delegacji obu stron. Terminy posiedzeń, godziny, miejsce i porządek dzienny winny były być ustalane w drodze porozumienia prezesów obu Delegacji. Za urzędowe języki konferencyj uznane były: polski, rosyjski i ukraiński. Protokoły prowadzone były przez każdą ze stron wyłącznie w językach polskim i rosyjskim. Plenum Komisji Rozrachunkowej miało prawo polecić rozpatrzenie tych lub innych kwestyj oddzielnym Podkomisjom, złożonym z członków obu Delegacji i doradców technicznych, wyznaczonych przez prezesów Delegacji. Wnioski Podkomisyj podlegały zatwierdzeniu przez plenum Komisji.

Akta i dokumenty niezbędne do rozrachunku. W sprawie zwrotu dokumentów, ksiąg i archiwów, dotyczących głównych pozycji rozrachunkowych, wywiezionych z Polski na skutek zarządzenia b. władz rosyjskich w czasie wojny (księgi i archiwa Izb i Kas Skarbowych, państwowych Kas Oszczędności, kantorów i oddziałów Banku Państwa, Banków Ziemskich Szlacheckiego i Włościańskiego, ewakuowanych prywatnych instytucyj kredytowych, ubezpieczeniowych oraz oddziałów banków polskich w Rosji), przyjęto wniosek Delegacji Polskiej, aby dokumenty, księgi i archiwa były dostarczone do Warszawy, w miarę możliwości, w terminie dwumiesięcznym od dnia odnośnej uchwały ¹⁾).

Należy dodać, iż na drugim plenarnem posiedzeniu Komisji w dniu 5 grudnia tegoż roku wyżej wymieniona uchwała o zwrocie ksiąg i dokumentów została rozszerzona i strona

¹⁾ Protokół plenarnego posiedzenia M. K. R. z dnia 3 listopada 1921 r. (Załącznik Nr. 41).

Kas Oszczędności na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, które to Kasy były szeroko rozrzucone po całym kraju i funkcjonowały przy Izbach Skarbowych, oddziałach Banku Państwa, przy stacjach kolejowych, wszystkich urzędach pocztowych, a nawet przy szkołach. Wskutek tego Kasy te przyciągnęły wielką ilość klientów, którzy umieszczali drobne przeważnie wkłady, poczynając nawet od kilkunastu kopiejek, przyczem ogólna suma wkładów osiągnęła sumy 140 milionów rubli. Według danych zaczerpniętych z oficjalnych sprawozdań z działalności Kas na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, na obszarze b. zaboru rosyjskiego Kasy te posiadały z górami 600.000 uczestników.

Zważywszy fakt zaginięcia, zniszczenia podczas wojny, odbierania przez urzędy sowieckie, wreszcie zakaz władz sowieckich przewożenia przez repatriantów do Polski książeczek oszczędnościowych, tudzież trudności przeprowadzenia rejestracji zgórą 600.000 książeczek, Delegacja Polska 3 listopada 1921 r. zaproponowała oparcie rozrachunku z tytułu Kas Oszczędności na cyfrowych danych urzędowych sprawozdań buchalteryjnych.¹⁾

Według ścisłego rachunku dokonanego na podstawie tych sprawozdań, ogólna suma wkładów do b. rządowych Kas Oszczędności na ziemiach, wchodzących obecnie w skład Rzeczypospolitej Polskiej, wynosiła 140 milj. rubli, złożonych przeważnie przed wojną w walucie rosyjskiej pełnowartościowej (w złocie), resztę zaś stanowiły wkłady, złożone już podczas wojny, jednak w walucie jeszcze nie zdeprecjonowanej, ponieważ były to wkłady złożone nie później niż do 1 lipca 1915 r.

Biorąc pod uwagę niską siłę płatniczą Rosji Sowieckiej i dążąc do rychłego zakończenia tego rozrachunku ze względu na interesy szerokich warstw ludności, tudzież zmierzając do rzeczaltowego załatwienia tej sprawy, Delegacja Polska poszła na najdalej idące ustępstwa, proponując, po wielu targach i badaniu sprawy, ustalenie sumy podlegającej zwrotowi z tego tytułu w wysokości mniej niż 5% należności w złocie, przyczem dla

¹⁾ Wniosek Delegacji Polskiej z dnia 3 listopada 1921 r. (Załącznik Nr. 7).

ułatwienia stronie przeciwnej spłaty tej sumy, zgadzała się rozłożyć wypłatę jej na raty ¹⁾).

¹⁾ *Projekt protokołu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej w przedmiocie przeprowadzenia rozrachunku między Polską a Rosją i Ukrainą z tytułu wkładów i depozytów polskich osób prawnych i fizycznych w rosyjskich i Ukraińskich państwowych Kasach Oszczędności (zaproponowany przez Delegację Polską w maju 1922 r.)*

W wykonaniu postanowień Traktatu Pokojowego między Polską z jednej strony a Rosją i Ukrainą z drugiej z dn. 18 marca 1921 r. Mieszana Komisja Rozrachunkowa postanowiła uregulować sprawę rozrachunku Rosji i Ukrainy z Polską z tytułu wkładów i depozytów polskich osób prawnych i fizycznych w rosyjskich i ukraińskich państwowych Kasach oszczędności na zasadach następujących:

Art. I.

W celu ułatwienia dla stron obu procedury rozrachunku z tytułu wkładów i depozytów polskich osób fizycznych i prawnych, złożonych do rosyjskich i ukraińskich Kas Oszczędności, Rządy Rosyjski i Ukraiński zobowiązują się przekazać Rządowi Polskiemu na poczet ogólnej sumy pretensyj z tego tytułu sumę 7 miliardów marek polskich, płatną w terminach i ratach następujących:

Mk. pol.	2.000.000.000	w dn.	1/VII	1922 r.
"	"	1.000.000.000	"	1/VIII "
"	"	1.000.000.000	"	1/IX "
"	"	1.000.000.000	"	1/X "
"	"	1.000.000.000	"	1/XI "
"	"	1 000.000.000	"	1/XII "

Art. II.

Ustalenie należnej Polsce sumy z tytułu wkładów i depozytów do Kas Oszczędności dokonane będzie na podstawie dowodów uzasadniających wysokość wszystkich wkładów i depozytów polskich osób fizycznych i prawnych, poczynionych do dn. 30 kwietnia 1921 r. do rosyjskich i ukraińskich państwowych Kas Oszczędności tak ewakuowanych, jak i na terenie Rosji i Ukrainy.

Art. III.

Sumy, należne Polsce, winny być wnoszone na rachunek Delegacji Polskiej w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej w Warszawie.

Art. IV.

W przeciągu dwóch miesięcy od dnia doręczenia Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej dowodów, uzasadniających wysokość pretensyj, względnie powołania się na dowody posiadane przez stronę rosyjsko-ukraińską, Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej przysługuje prawo zakwestjonowania poszczególnych sum pretensyj pod warunkiem wskazania każdorazowo dowodów, uzasadniających to zakwestjonowanie, a opartych na zapisach w księgach Kas Oszczędności. Zgłoszone sumy zostają uznane za dostatecznie uzasadnione w razie niezakwestjonowania ich we wskazanym trybie i ter-

Delegacja Rosyjsko-Ukraińska przyznała całkowitą słusz-

minie. Wysokość sumy, na którą opiewają zakwestjonowane przez stronę rosyjsko-ukraińską dowody podlega sprawdzeniu przez Mieszaną Komisję Rozrachunkową na podstawie zasad poniżej ustalonych w terminie najpóźniej trzymiesięcznym od daty zakwestjonowania.

Dowody piśmienne, które według przepisów Kas Oszczędności podlegają zatrzymaniu przy likwidacji zobowiązań Kas Oszczędności, będą wydawane Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Art. V (przyjęty warunkowo).

Z chwila, kiedy Rząd Polski przedstawi Rządowi Rosyjsko-Ukraińskiemu dowody, uzasadniające pretensje Polski na całą sumę, określoną w art. 1 niniejszego protokołu, Rządy Rosji i Ukrainy zobowiązują się uiszczać w sposób, określony protokołem niniejszym, należności Polski z tytułu pretensyj do Kas Oszczędności, uzasadnione następnymi wykazami, w terminie dwóch miesięcy od dnia ich przedstawienia; w przewidzianych zaś w art. 4 wypadkach zakwestjonowania dowodów — w terminie pięćmiesięcznym od dnia przedstawienia tych dowodów.

Art. VI.

Procenty od wkładów i depozytów, złożonych w Kasach Oszczędności przez polskie osoby prawne i fizyczne będą doliczane według norm, określonych przez instrukcję dla Kas Oszczędności od dnia wkładów do dnia faktycznego przekazania należnych sum Rządowi Polskiemu, względnie dla ekwiwalentu papierów anulowanych i papierów mających równy obieg z gotówką, od daty anulacji względnie od daty przyznania charakteru gotówkowego pewnym papierom procentowym do dnia faktycznego przekazania odnośnych sum Rządowi Polskiemu.

Art. VII.

Sumy, podlegające wypłacie Polsce w gotówiznie z tytułu wkładów i depozytów polskich osób fizycznych (gotówkowych oraz w papierach procentowych podlegających przerachowaniu na gotówkę) uiszczane będą w markach polskich z uwzględnieniem dziesięciokrotnego spadku siły nabywczej rosyjskiego rubla, t. j. według normy 1 rub. = 50 marek polskich.

Uwzględnienie dziesięciokrotnego spadku siły kupnej będzie stosowane również do sum uiszczanych Polsce z tytułu takichże wkładów i depozytów polskich osób prawnych, pomienionych w art. XVI Tr. Ryskiego, sumy których nie były złane z sumami skarbowymi i nie znajdowały się w zawiadywaniu poszczególnych zarządów Rosji i Ukrainy, a w szczególności wkładów i depozytów instytucyj publicznych, samorządów gminnych i miejskich i utworzonych przez nie instytucyj, instytucyj i towarzystw społecznych, kulturalnych, religijnych i dobroczynnych oraz wkładów i depozytów legowanych lub darowanych, jak również wkładów i depozytów kooperatyw spożywczych i wytwórczych, towarzystw pożycz-

ność motywów strony polskiej, iż sprawa ta, jako dotycząca

kowo-oszczędnościowych, wzajemnego kredytu i wzajemnych ubezpieczeń, kas emerytalnych, pensyjnych i pogrzebowych tudzież związków zawodowych.

W odniesieniu do pretensyj Polski z tytułu wkładów i depozytów wszelkich innych polskich osób prawnych Komisja Rozrachunkowa zdecydowała co do każdego wkładu i depozytu, czy winien być uwzględniony dziesięciokrotny spadek siły nabywczej rosyjskiego rubla (1 rub. = 50 mk p.) zgodnie z postanowieniem o uprzywilejowaniu towarzystw i instytucji, posiadających specjalnie ważne znaczenie społeczne.

Art. VII-a.

Wynik rozrachunku z tytułu wkładów i depozytów w Kasach Oszczędności polskich instytucji i osób prawnych mających rachunki ze Skarbem Państwa Rosyjskiego będzie w następstwie uwzględniony przy likwidacji tych rachunków w trybie p. 6 art. XVI Traktatu Ryskiego.

Art. VIII.

W wypadkach wypłaty przez rosyjskie i ukraińskie państwowe Kasy Oszczędności po dniu 30 kwietnia 1921 r. bezpośrednio polskim osobom fizycznym i prawnym wkładów i depozytów, podlegających na mocy Traktatu Ryskiego rozrachunkowi za pośrednictwem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i nieuwzględnienia przy tych wypłatach współczynnika spadku siły nabywczej rubla rosyjskiego oraz przeliczenia na marki polskie, wypłacane przez Kasy Oszczędności sumy podlegają zwrotowi Rosji i Ukrainie, a rozrachunek z tytułu tych wkładów i depozytów będzie dokonany między Polską a Rosją i Ukrainą według przepisów Traktatu i niniejszego protokołu.

Art. IX.

Wszelkie wkłady warunkowe będą traktowane jako wkłady na żądanie, o ile warunek nie nastąpił. W wypadkach nastąpienia warunku w stosunku do wkładów warunkowych, poczynionych na korzyść osób polskich, a nieprzeprowadzenia niezbędnych formalności w księgach lub dokumentach rosyjskich i ukraińskich państwowych Kas Oszczędności o przejściu wkładu na własność osoby uprawnionej formalności potrzebne zastąpi protokół wykonawczy Mieszanej Komisji Rozrachunkowej po rozpatrzeniu przez nią odnośnych wypadków.

Art. X.

Przy dokonaniu rozrachunku z tytułu wkładów i depozytów w papierach procentowych będą miały zastosowanie następujące zasady:

a) papiery wartościowe oraz kupony, jakie miały w Rosji obieg narówni z gotówką, uważane będą za wkład gotówkowy;

b) wymienione w roz. 1 i 3 aneksu do dekretu z dn. 26/X 1918 r. (Rosyjski Zbiór Praw Nr. 79 poz. 834) papiery wartościowe będą traktowane na zasadach tej ustawy jako gotowizna, względem zaś

drobnych przeważnie wkładów najszerszych warstw ludności

wkładów i depozytów instytucji i osób prawnych, wymienione w punktach „a”, „b” i „w” art. 6 dekretu z dn. 26/X 1918 r. pretensje Polski zaspakajane będą w trybie ustalonym dla osób fizycznych, jednak bez zastosowania wytycznej normy;

c) pozostałe zanulowane papiery wartościowe oraz inne papiery wartościowe poza wymienionymi powyżej, będą zwracane w naturze w terminach, ustalonych dla zwrotu wkładów i depozytów gotówkowych.

Polska zastrzega sobie prawo żądania zwrotu in natura papierów wartościowych, pomienionych w punkcie „b” niniejszego artykułu.

Art. XI.

Udowodnienie wysokości sum, należnych Polsce z tytułu wkładów i depozytów do Kas Oszczędności odbywać się będzie w trybie następującym: jako dowody do ustalenia wysokości pretensyj uważane będą:

a) książeczka oszczędnościowa dla wkładów pieniężnych i książeczka rozrachunkowa dla papierów procentowych lub też zastępujące je pokwitowanie Kas Oszczędności z zatrzymania książeczek, jak również w odpowiednich wypadkach pokwitowanie z przyjęcia uzupełniającego wkładu dokonanego bez przedstawienia książeczki oszczędnościowej (art. 31 Nakazu, forma Nr. 2, Załącznik do Nakazu K. O.).

b) w razie braku wyżej wymienionych dokumentów mogą być przedłożone dla udowodnienia pretensji otrzymane od Kas Oszczędności pisma o wniesionych i pobranych wkładach zgodnie z art. V-ym Ustawy Państwowych Kas Oszczędności, a także wszelkiego rodzaju inne zawiadomienia i pisma skierowane w swoim czasie przez Kasy do osób zainteresowanych, zawierające dane o charakterze i wysokości wkładu (np. zawiadomienie o przekroczeniu wytycznej normy wkładów, o wylosowaniu papierów procentowych, o załączeniu wkładów do 1 książeczki, o dostarczeniu książeczki dla doliczenia procentów i t. p.):

c) w razie braku pomienionych wyżej, dowodów piśmiennych oryginalnych — uwierzytelnione odpisy tych dowodów;

UWAGA: pisma te i zawiadomienia, jako też uwierzytelnione odpisy pomienionych dowodów nie mogą mieć decydującego znaczenia dla udowodnienia wysokości pretensyj przy niezgodności zawierających się w nich danych z zapisami we właściwych księgach Kas Oszczędności;

d) poza udowadnianiem, ustalonym powyżej, Polsce przysługujące prawo powołania się na dokumenty, posiadane przez stronę rosyjsko-ukraińską, w szczególności na zapisy w księgach Kas Oszczędności i dowody piśmienne, zabrane przez władze Rosyjsko-Ukraińskie od osób polskich lub złożone przez te osoby w instytucjach i urzędach Rosyjsko-Ukraińskich.

polskiej winna być postawiona na pierwszym miejscu, oraz

Rząd Rosyjsko-Ukraiński zobowiązuje się dostarczyć Polsce te dokumenty względnie uwierzytelnione wypisy z tych ksiąg rachunkowych w terminie dwumiesięcznym od dnia powołania się na nie.

W razie niedostarczenia przez Rząd Rosyjsko-Ukraiński w powyższym terminie pomienionych dowodów — wysokość pretensyj co do których miało miejsce powołanie się na te dowody będzie uważana za udowodnioną;

e) w razie potrzeby udowodnienia faktu posiadania wkładu lub powołania się, celem udowodnienia pretensji, na księgi Kas Oszczędności dopuszczalny jest dowód ze świadków, których zeznania będą odbierane przez Sąd właściwy w miejscu ich zamieszkania.

Przy udowadnianiu należności z tytułu wkładów i depozytów osób fizycznych będą składane zaświadczenia polskiej władzy państwowej o polskości tych osób.

Osoby prawne, zarządy których mieściły się na terytorjum obecnem Polski, uznane będą za osoby prawne polskie, o ile strona rosyjsko-ukraińska nie udowodni, że osoby te winny być uznane za osoby prawne rosyjskie lub ukraińskie. Obowiązek zaś udowodnienia polskości osób prawnych ciąży na stronie polskiej względem osób prawnych, zarządy których mieściły się poza obecnem terytorjum Polski.

Przy udowodnieniu przynależności państwowej osób prawnych Mieszana Komisja Rozrachunkowa kieruje się zasadami p. 7 art. XV Traktatu Ryskiego, a w wypadkach nieprzewidzianych w tym artykule o każdej poszczegółnej sprawie decyduje Mieszana Komisja Rozrachunkowa.

Art. XII.

Celem ustalenia wysokości pretensyj Polski z tytułu wkładów i depozytów osób polskich do Kas Oszczędności, jakoteż celem sprawdzenia zakwestjonowanych przez stronę rosyjsko-ukraińską pretensyj Rządu Rosji i Ukrainy zobowiązują się dopuścić i ułatwić osobom upoważnionym do tego przez Delegację Polską w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej wgląd oraz czynienie wyciągów i odpisów z ksiąg i dokumentów dotyczących rozrachunku z tytułu wkładów i depozytów w rosyjskich i ukraińskich państwowych Kasach Oszczędności.

UWAGA: 1) Na jedenastem posiedzeniu Podkomisji ustalono: za przesadzający dowód, na którego podstawie, w wypadkach zakwestjonowanych, będzie decydowana polskość osoby prawnej (z wyjątkiem towarzystw akcyjnych) przy rozrachunkach z tytułu wkładów i depozytów do Kas Oszczędności będzie uważany statut osoby prawnej.

2) Uznano za polskie te osoby prawne, które są wymienione w załączniku do 12-go posiedzenia Podkomisji, z wyłączeniem wyeliminowanych w protokule tegoż posiedzenia.

oświadczyła, iż dołoży wszelkich starań, aby została ona jaknajrychlej i jaknajpomyślniej dla zainteresowanych załatwiona.¹⁾

Wbrew jednak temu oświadczeniu i pomimo tak umiarkowanych warunków strony polskiej, Delegacja Rosyjsko-Ukraińska dopiero w dniu 3 kwietnia 1922 r., t. z. po 5-ciu miesiącach oczekiwania, złożyła swój kontr-projekt uregulowania pomienionego rozrachunku, oparty na wręcz odmiennych od wniosków polskich zasadach.²⁾

Kontr-projekt Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej zawierał propozycję rozrachunku indywidualnego z tytułu każdego poszczególnego wkładu. Według tej koncepcji strona polska miałaby w pewnych okresach czasu składać pewną ilość pretensyj z tytułu wkładów oszczędnościowych wraz ze szczegółowemi dowodami i rejestrami, które podlegałyby sprawdzeniu przez stronę rosyjsko-ukraińską na podstawie ksiąg kasowych, które pozostały w Rosji niezwrócone. — Pomimo wielokrotnych uchwał Komisji Rozrachunkowej księgi te nie tylko nie zostały Polsce przez Rząd Rosyjsko-Ukraiński dostarczone, lecz wprost przeciwnie w Komisji Reewakuacyjnej i Specjalnej w Moskwie Delegacja Rosyjsko-Ukraińska odmówiła wydania tych dokumentów dowodowych³⁾.

¹⁾ P. Oboleński: „...Zupełnie szczerze przyłączam się do zdania, które wypowiedział Sz. Przewodniczący Delegacji Polskiej, że zagadnienie uregulowania pretensyj z tytułu wkładów do Kas Oszczędności jest specjalnie ważne, ponieważ te pretensje obejmują najszerze warstwy ludności, przeważnie posiadaczy drobnych wkładów, i ja wyrażam opinię wszystkich moich kolegów z Delegacji, że użyjemy wszelkich wysiłków, aby posunąć tę sprawę w sposób najbardziej pośpieszny i doprowadzić w czasie najkrótszym do powzięcia decyzji“. (Stenogram plenarnego posiedzenia M. K. R. z dnia 3 listopada 1921 r.).

²⁾ Pisma Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej z dn. dn. 25.XI 1921 r. i 4.II 1922 r. (Załączniki Nr. Nr. 9 i 10).

³⁾ Referaty Ekspertyzy Rosyjsko-Ukraińskiej, złożone na V i VIII posiedzeniach Mieszan. Komisji Specjalnej w Moskwie z dn. dn. 7—9 VII i 22.VIII 1922 r. (Załączniki Nr. Nr. 8 i 8a).

Proponowana przez stronę rosyjsko-ukraińską indywidualizacja rozrachunku nieprzewidziana w Traktacie i warunki dla ustalenia i sprawdzenia poszczególnych pretensyj, wysuwane przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, jako podstawa rozrachunku, wobec pozbawienia strony polskiej dowodów, całkowicie ten rozrachunek uniemożliwiały.

Niemożliwość technicznego załatwienia rozrachunku według projektu rosyjskiego była w sposób oczywisty i niewątpliwy stwierdzona przez stronę polską na plenarnem posiedzeniu Komisji w dniu 5 kwietnia 1922 r.

Delegacja Rosyjsko-Ukraińska nie chciała jednak odstąpić od żądania przeprowadzenia indywidualnego rozrachunku, polegającego na uprzednim dostarczeniu poszczególnych dowodów pretensyj stronie rosyjsko-ukraińskiej, któraby regulowała je dopiero po sprawdzeniu w każdym poszczególnym wypadku.

Na kompromisowe propozycje Delegacji Polskiej w czerwcu tegoż roku (1922) ze strony rosyjsko-ukraińskiej oświadczone, iż odpowiedź ze strony czynników decydujących, z Moskwy nadejdzie możliwie rychło.

Pomimo wielokrotnych zapytań i ponagleń ze strony Delegacji Polskiej, strona rosyjsko-ukraińska nie dała żadnej odpowiedzi do czasu przerwy w pracach Komisji w październiku tegoż roku, która nastąpiła wskutek wyjazdu do Moskwy Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej p. Oboleńskiego (wyjazd powtórny patrz niżej).

Tak zakończył się pierwszy okres prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, w którym nie osiągnięto żadnego konkretnego wyniku, ponieważ z jednej strony zapadłe uchwały, dotyczące dostarczenia potrzebnych do rozrachunku materiałów dowodowych, przez Rząd Rosyjsko-Ukraiński nie zostały wykonane, z drugiej zaś — w sprawie rozrachunku z tytułu wkładów w Kasach Oszczędności wobec opornego, połączonego z działaniem na zwłokę stanowiska Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej i bez względu na daleko idące ustępstwa Delegacji Polskiej — do porozumienia nie doszło.

Przerwa w pracach Komisji.

Po tym okresie następuje długa przerwa, spowodowana wyjazdem Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, p. Oboleńskiego, a następnie profesora Bogolepowa i innych członków Delegacji (czerwiec 1922 r. — styczeń 1923 r.).

P. Oboleński po wyjeździe swym w czerwcu wrócił wprawdzie do Warszawy w połowie sierpnia, lecz nie komunikując się z Delegacją Polską i nie wznowiając prac, w początkach października tegoż roku wyjechał ponownie do Moskwy, nie pozostawiając zastępcy.

Wobec tego Prezes Delegacji Polskiej uznał za konieczne wystosować specjalną notę do Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, którą przesłał dnia 23 października 1922 roku.¹⁾ Nota ta zawierała określenie trudności przebiegu prac Komisji w ubiegłym okresie z wykazaniem wszystkich uchybień i zwłok, spowodowanych przez stronę rosyjsko-ukraińską, tudzież konkretne propozycje, dotyczące unormowania działalności Komisji w celu skierowania jej prac na tory szybkiej realizacji zobowiązań traktatowych.

Nie otrzymując w ciągu dłuższego czasu odpowiedzi na powyższą notę, Prezes Delegacji Polskiej wystosował dnia 30 listopada 1922 roku pismo ponaglające,²⁾ które jednak zostało zwrócone przez Poselstwo Rządu Sowiektów w Warszawie przy piśmie z dn. 8 grudnia tegoż roku, donoszącem, że p. Oboleński jest nieobecny.

Drugi okres prac Komisji.

Delegacja Rosyjsko-Ukraińska przybyła powtórnie do Warszawy dopiero w końcu stycznia 1923 r., odpowiedź zaś na wyżej wymienioną notę prezesa Delegacji Polskiej nastąpiła 5 lutego tegoż roku w nocy, która, poza polemiką ogólną, zawierała propozycję wypłacenia 1 miljarda marek polskich w postaci awansu na poczet należności z tytułu wkładów polskich w rosyjskich państwowych Kasach Oszczędności.

¹⁾ Załącznik Nr. 11.

²⁾ Załącznik Nr. 12.

Suma 1 miljarda marek, zaproponowana przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, przedstawiała w lutym 1923 r. wartość równą 26.316 dolarów.

Nie można było przypuszczać, że będzie to pierwsza rata sumy ryczałtowej, żądanej w swoim czasie przez stronę polską, gdyż propozycja Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej zupełnie nie rozstrzygała kwestji dalszych rat i wogóle uregulowania całej pretensji z tego tytułu, a łączyła sprawę wypłaty awansów z nieustępliwem żądaniem przyjęcia wniosku rosyjskiego w tej sprawie, który, jak to było wyżej wskazane, był faktycznie niemożliwy do urzeczywistnienia.

Propozycja ta nie mogła być uznana za kompromisową w stosunku do propozycji strony polskiej, została więc odrzucona.

Zmiany w składzie M. K. R. Dnia 19 lutego 1923 r. odbyło się po dłuższej przerwie posiedzenie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, 5-te z kolei, z udziałem Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej w zmienionym składzie.

Należy zaznaczyć, iż wówczas, gdy skład Delegacji Polskiej uległ tylko częściowym zmianom, spowodowanym śmiercią lub opuszczeniem służby państwowej przez poszczególnych jej członków (przyczem prezes p. Karśnicki i członek Delegacji p. Kauzik pozostają na swych stanowiskach do chwili obecnej), skład Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej ulegał kilkakrotnym zupełnym zmianom. — Pierwotny skład Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej w osobach jej prezesa p. Oboleńskiego i członków pp. Bogolepowa, Churgina i Zulla zastąpiony został przez prof. Pergamenta (prezes), oraz pp. Zakutina i Merkela (członkowie). Z tego nowego składu pozostał następnie tylko prof. Pergament, gdyż pp. Zakutin i Merkel w maju tegoż roku (1923) zostali odwołani, a na ich miejsce mianowano nowych członków Delegacji pp. Wiszniakowa i Waltera.

Utworzenie Podkomisyj. Na wspomnianem posiedzeniu rozważono poruszone przez Prezesa Delegacji Polskiej w nocie z dnia 23 października 1922 r. kwestje, dotyczące unormowania prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, tudzież wynikię w ciągu ubiegłego okresu rozbieżności. Dla równoczes-

nego rozpatrywania wniosków, dotyczących różnorodnych dziedzin rozrachunku i przygotowania materiału dla posiedzeń plenarnych utworzono cztery Podkomisje Mieszane: Kredytową, Ubezpieczeniową, Prawno-Roszczeniową oraz Funduszków i Kapitałów, które zaczęły funkcjonować niezwłocznie. Jednocześnie utworzono Podkomisję Specjalną, złożoną z Przewodniczących obu Delegacyj oraz po jednym z członków każdej Delegacji, w celu rozważania kwestyj spornych, zasadniczych, któreby się wyłoniły na poszczególnych Podkomisjach oraz rozpatrzenia noty Prezesa Delegacji Polskiej z dn. 23 października 1922 r. ¹⁾).

Wobec zgody strony rosyjsko-ukraińskiej na utworzenie tych Podkomisyj zdawało się, iż prace Komisji pójdą szybszym tempem i dadzą wkrótce dodatnie wyniki. Rzeczywiście prace w Podkomisjach trwały dość intensywnie do września 1923 r., ale w następstwie wskutek ponownego wyjazdu większości Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej z jej prezesem na czele, uległy nieoczekiwanemu zahamowaniu.

Wnioski strony polskiej. Nie mogąc dojść po dłuższych wysiłkach do porozumienia w sprawie tak niezłożonej, a tak ważnej dla najszerzych warstw ludności, jak roszczenia z tytułu wkładów do b. rosyjskich państwowych Kas Oszczędności, Delegacja Polska postanowiła składać, nie czekając na definitywne załatwienie poszczególnych spraw, ani na zwrot wywiezionych ksiąg i dokumentów, wnioski w przedmiocie zwrotu przypadających Polsce należności z różnych tytułów, opracowując je na podstawie materiałów, których zdobyć połączone było z ogromnymi trudnościami.

W szczególności wnioski te obejmowały roszczenia, dotyczące tak zw. funduszków specjalnych polskich, które znajdowały się pod kontrolą poszczególnych ministerstw, stypendjów przy zakładach szkolnych, wyższych, średnich i niższych, kapitałów miast i gmin, kapitałów Instytucji Wzajemnych Ubezpieczeń od Ognia w b. guberniach Królestwa Polskiego, funduszków 3-ch Kas Emerytalnych i Przewidywalności b. Kolei Warszawsko-Wie-

¹⁾ Protokół plenarnego posiedzenia M. K. R. z dnia 19.II 1923 r. (Załącznik Nr. 41).

deńskiej oraz takichże Kas Kolei Fabryczno-Łódzkiej i Herby-Kieleckiej; należności wynikające i przypadające ze stosunków służbowych funkcjonariuszom cywilnym instytucyj rządowych, byłym wojskowym armii rosyjskiej i b. funkcjonariuszom kolejowym, posiadającym obywatelstwo polskie; należności obywateli polskich z tytułu operacyj ubezpieczeniowych rosyjskich państwowych Kas Oszczędności oraz z tytułu operacyj prywatnych towarzystw ubezpieczeń, kaucyj rejentów, komorników sądowych, urzędników miejskich, pisarzy hipotecznych, pracowników monopolowych i kolektorów loterii klasowej Królestwa Polskiego, tudzież szereg wniosków o wypłatę ekwiwalentu za straty rzeczowe, poniesione przez obywateli polskich ¹⁾ (przewidzianego w p. 3 art. XVIII Tr. Ryskiego).

W trakcie rozważania tych wniosków na posiedzeniach Podkomisyj Mieszanych strona rosyjsko-ukraińska ujawniała niezwykle wprost drobiazgowość przy rozpatrywaniu każdej nawet najdrobniejszej pozycji, żądając na każdą z nich formalnych dowodów i autentycznych dokumentów, pomimo, że przeważna większość tych dowodów została wywieziona i nie zwrócona, nie bacząc na to, iż na posiedzeniu Podkomisji Specjalnej z dn. 22 lutego 1923 r. Delegacja Rosyjsko-Ukraińska ponownie stwierdziła swój obowiązek dostarczenia tych materiałów ²⁾ lecz zobowiązania tego nie wykonała. Pomimo to strona polska potrafiła tak uzasadnić swoje wnioski, iż większość zgłoszonych pretensyj została przyznana, z wyjątkiem tylko tych wypadków, w których dowody uzasadniające pretensje miała dostarczyć strona rosyjsko-ukraińska. Co do niektórych wniosków, wobec rozbieżności zdań, sporne kwestje pozostały otwarte.

W tym okresie odbyły się 4 plenarne posiedzenia Komisji, poświęcone przeważnie notyfikacji dokumentów, tudzież deklaracjom strony polskiej w zasadniczych sprawach organizacji prac rozrachunkowych, w szczególności metod stosowanych

¹⁾ Wykaz wniosków zgłoszonych do M. K. R. przez Delegację Polską (Załącznik Nr. 43).

²⁾ Protokół posiedzenia Podkomisji Specjalnej z dnia 22.II 1923 r. (Załącznik Nr. 41).

przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, a hamujących normalny bieg prac Komisji, oraz odpowiedziom strony rosyjsko-ukraińskiej.

W powyższej sprawie została złożona przez stronę polską deklaracja, ¹⁾ wskazująca na szereg przyczyn, hamujących w dalszym ciągu prace Komisji, na którą Delegacja Rosyjsko-Ukraińska odpowiedziała kontr-deklaracją, usiłując usprawiedliwić swe postępowanie i działanie na zwłokę powoływaniem się głównie na względy natury politycznej, nie mające bezpośredniego związku z pracami Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, czem zmusiła Delegację Polską do powtórnego wystąpienia w tej sprawie. ²⁾

Na plenarnem posiedzeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej dnia 21 sierpnia 1923 r. (8-em z kolei) wysłuchano sprawozdań z przebiegu prac wszystkich Podkomisyj, przyczem wszystkie uchwały zapadłe w Podkomisji Funduszków i Kapitałów w przedmiocie zwrotu Polsce funduszków specjalnych, stypendjalnych i kapitałów Instytucji Ubezpieczeń Wzajemnych, zostały przez Komisję zatwierdzone. — Również zostały przyjęte do wiadomości sprawozdania z działalności Podkomisji Prawnej i Ubezpieczeniowej i zatwierdzone protokoły Podkomisji Specjalnej. ³⁾

Pomimo wielkich trudności stawianych przez stronę rosyjsko-ukraińską podczas drugiego okresu, a przedewszystkiem pomimo niedostarczenia dokumentów dowodowych, ⁴⁾ Delegacja Polska osiągnęła podczas tego okresu definitywne określenie sumy w wysokości 24.048.100 rubli, podlegającej wypłacie Rządowi Polskiemu z tytułu zwrotu części kapitałów specjal-

¹⁾ Deklaracja Delegacji Polskiej złożona na posiedzeniu plenarnem M. K. R. w dniu 4.VI 1923 r. (Załącznik Nr. 15).

²⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Ros.-Ukr. z dnia 30.VI 1923 r. (Załącznik Nr. 16).

³⁾ Protokół posiedzenia plenarnego M. K. R. z dnia 21.VIII 1923 r. (Załącznik Nr. 41).

⁴⁾ Pismo Magistratu m. st. Warszawy z dn. 22.V 1923 r. do Głównego Urzędu Likwidacyjnego (Załącznik Nr. 14). Protokół Komisji powołanej przez Magistrat m. st. Warszawy do odbioru reewakuowanych dokumentów (Załącznik Nr. 14a).

nych i stypendjalnych ¹⁾) jednak do określenia terminu i sposobu zapłaty tej sumy nie doszło.

Nowa przerwa w pracach Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

W pierwszej połowie września 1923 r. Prezes Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej p. Pergament, a wkrótce po nim członek Delegacji, zastępca jego p. Walter opuścili Warszawę, przekazując pozostałemu na miejscu członkowi Delegacji p. Wiszniakowowi, czasowe pełnienie obowiązków Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Od tej chwili z powodu obecności zaledwie jednego członka Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej odbywały się tylko prace przygotowawcze w Podkomisjach Funduszków i Kapitałów oraz Prawno-Roszczeniowej. Nieobecność członków Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej uniemożliwiła zwołanie posiedzeń plenarnych i Podkomisji Specjalnej, skutkiem czego nie było możliwości rozważenia całego szeregu kwestyj zasadniczych i uzgodnienia wynikających na posiedzeniach Podkomisyj rozbieżności zdań, czego wynikiem było niezatwierdzenie dalszych uchwał zapadłych na posiedzeniach Podkomisyj.

Taki stan rzeczy trwał do 23 stycznia 1924 r.; do tego czasu strona polska złożyła ogółem pretensyj na sumę 242.931.076 rubli, w tej liczbie na 155.770.900 rubli w gotowiznie, 15.658.202 rubli w walorach polskich i 71.501.974 w papierach rosyjskich ²⁾).

Nieobecność w ciągu dłuższego czasu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej zmusiła Prezesa Delegacji Polskiej do kilkakrotnych wystąpień do jedyne go pozostałego w Warszawie przedstawiciela strony rosyjsko-ukraińskiej p. Wiszniakowa, z żądaniem wskazania terminu powrotu Delegacji Rosyjsko-Ukra-

¹⁾ Wykaz kapitałów zatwierdzony na posiedzeniu plenarnem M. K. R. w dniu 21.VIII 1923 r. (Załącznik Nr. 42).

²⁾ Wykaz tytułów i sum pretensyj polskich do Rządu Z. S. R. R. zgłoszonych przez Delegację Polską w M. K. R. (Załącznik Nr. 44).

ińskiej i wznowienia normalnych prac Mieszanej Komisji Rachunkowej ¹⁾).

Przedstawiciel Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej nie dawał konkretnej odpowiedzi. Zmuszało to Prezesa Delegacji Polskiej do bardzo kategorycznych wystąpień w sprawie wznowienia normalnych prac Komisji ²⁾).

Próba zerwania prac Komisji.

Nota Odpowiedzią Rządu Związku Socjalistycznych Re-
Poselstwa publik Rad na domagania się przez stronę pol-
Z. S. R. R. ską wznowienia prac Komisji było wystosowanie
w dniu 23 stycznia 1924 r. przez Poselstwo Z. S. R. R. w War-
szawie do Ministerstwa Spraw Zagranicznych noty, w której
Poselstwo w imieniu Rządu Z. S. R. R. uznało za podlegające
uiszczeniu wszystkie zgłoszone do daty tej noty pretensje pol-
skie według obliczenia Delegacji Z. S. R. R. w sumie 242.353.260
rb. i zaproponowało, opierając się na nominalistycznym trak-
towaniu relacji rubla rosyjskiego do marki polskiej w okresie
zawarcia Traktatu Ryskiego, pokrycie całej tej sumy sumą
11 miliardów 81 milionów marek polskich, stanowiącą w dniu
propozycji równowartość 1190 dolarom. Jednocześnie Poselstwo
Z. S. R. R. wyznaczyło dla zgłoszenia wszystkich pretensyj pol-
skich termin do dnia 1 marca 1924 r.

Umorzenie pretensyj polskich na sumę 242 milionów rubli
przedwojennych (czyli 121 milionów dolarów) sumą 1190 do-
larów równałoby się zupełnemu przekreśleniu zobowiązań trak-
tatowych. Cyfra 240 z górą milionów rubli, zawierała w sobie
poza sumami w gotowiźnie i w rosyjskich papierach procento-
wych — około 16 milionów rubli w walorach polskich. Walory
te na mocy punktu 8 art. XVI Traktatu podlegają zwrotowi in
natura, a w razie ich zaginięcia — w odpowiednim ekwiwalencie ³⁾).

¹⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Ros.-Ukr. z dnia 12.X 1923 r. (Załącznik Nr. 17).

²⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Ros.-Ukr. z dnia 5.XI 1923 r. (Załącznik Nr. 18).

³⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Z. S. R. R. z dnia 27.III i 9.V 1924 r. (Załączniki Nr. Nr. 28 i 32).

Należy zaznaczyć, że Rządowi Polskiemu zależało na ścisłym wykonaniu tej klauzuli Traktatu, ponieważ restytucja tych wartości w kraju jest uniemożliwiona skutkiem braku akt i dokumentów instytucyj kredytowych i innych, w których walory te zostały zdeponowane i w swoim czasie wywiezione do Rosji. Jednocześnie niewykluczona jest możność wykorzystania tych walorów, celem bezprawnego wzbogacenia się osób, do rąk których w drodze nielegalnej, wskutek zamętu, wywołanego wojną i rewolucją, walory te mogły trafić.

Wartość przyznanych przez Delegację Z. S. R. R. do zwrotu akcyj, obligacyj i listów zastawnych przedsiębiorstw i instytucyj polskich, nawet po najniższym kursie giełdy warszawskiej, stanowi sumę wiele tysięcy razy przewyższającą kwotę zaproponowaną przez Rząd Z. S. R. R. na umorzenie wszystkich złożonych pretensyj. To jedno świadczy, w jakim stopniu propozycja sowiecka sprzeczna była z wyraźnem brzmieniem Traktatu.

Poza tem sprzeczną z zasadami Traktatu była próba ograniczenia przez Delegację Z. S. R. R. terminu dla składania wniosków przez stronę polską.

Tego rodzaju usiłowanie jednostronne, bez porozumienia się ze stroną polską, wyznaczenia terminu składania wniosków, poza absolutną sprzecznością z wyraźnemi i bezspornemi przepisami Traktatu (art. XVIII), nie dającemi jednej z układających się stron upoważnienia do ograniczenia praw strony przeciwnej do składania pretensyj, było wyraźnem pogwałceniem praw obywateli polskich, przyznanych im Traktatem, oraz mogło mieć jedynie na celu zerwanie prac Komisji Rozrachunkowej.

Wobec powyższego Ministerstwo Spraw Zagranicznych odrzuciło propozycję Rządu Z. S. R. R.¹⁾ Tem niemniej Delegacja Z. S. R. R., pozostając nadal reprezentowaną, wbrew normom ustalonym w art. XVIII Traktatu Ryskiego, przez jednego tylko członka (co uniemożliwiałoby zwoływanie posiedzeń plenar-

¹⁾ Noty Ministerstwa Spraw Zagranicznych do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie z dn. 23.II, 25.II i 19.III 1924 r. (Załączniki Nr. 20, 21 i 24).

nych) uchylała się od wznowienia prac Komisji w normalnym jej trybie.

Na tem tle wywiązała się obszerna korespondencja między obu Delegacjami, przyczem Delegacja Z. S. R. R. w dalszym ciągu w całym szeregu pism dążyła do uzasadnienia tego stanowiska, zmierzającego do: 1) zamknięcia rozrachunków w drodze jednostronnego, sporządzonego przez nią obliczenia należności polskich, 2) pozbawienia Delegacji Polskiej możliwości oficjalnego skonstatowania na plenarnem posiedzeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej sprzeczności z literą i duchem Traktatu sporządzonego przez stronę Z. S. R. R. obliczenia, tudzież do 3) pozbawienia obywateli polskich możliwości zgłoszenia swych pretensyj po terminie 1 kwietnia 1924 r.

Delegacja Polska ze swej strony składała energiczne protesty przeciwko stanowisku, zajętemu przez stronę Z. S. R. R. ¹⁾ domagając się niezwłocznego zwołania plenarnego posiedzenia Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, ²⁾ przyczem bez przerwy w dalszym ciągu składała ze swej strony wnioski do tej Komisji, przesyłając je Delegacji Z. S. R. R. ³⁾.

Złożono w tym czasie wnioski z tytułu należności służbowych urzędników cywilnych, wojskowych i kolejarzy, szereg wniosków z tytułu kaucyj oraz szereg prentensyj z tytułu należności za wartości rzeczowe, przewidziane w p. 3 art. XVIII.

Ogólna suma złożonych do dnia 31 grudnia 1924 r. pretensyj wynosi 550.274.933 rubli w gotowiźnie, papierach procentowych, w złocie, funtach sterl., dolarach, frankach, jenach oraz kosztownościach i kruszcach szlachetnych.

Pozostawiając bez biegu powyższe wnioski, ostatni członek Delegacji Z. S. R. R. zawiadomił Prezesa Delegacji Polskiej

¹⁾ Pisma Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Z. S. R. R. z dn. 29.II, 4.III i 26.III 1924 r. (Załączniki Nr. 22, 23 i 27).

²⁾ Pisma Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Z. S. R. R. (Załączniki Nr. 25, 26, 28, 30, 31, 33, 36 i 38).

³⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Z. S. R. R. z dn. 16.V 1924 r. (Załącznik Nr. 34). Pismo Sekretariatu Generalnego Delegacji Polskiej w M. K. R. do Sekretariatu Delegacji Z. S. R. R. z dnia 26.V 1924 r. (Załącznik Nr. 35).

pismem z dnia 20 czerwca 1924 roku o swym wyjeździe do Moskwy.

W końcu, po upływie dłuższego czasu, na skutek protestu Prezesa Delegacji Polskiej przeciwko nieobecności w Warszawie całego składu Delegacji Z. S. R. R.¹⁾ Poselstwo Z. S. R. R. w Warszawie zawiadomiło Ministerstwo Spraw Zagranicznych, iż nie widzi celu dalszego kontynuowania prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, na co Ministerstwo Spraw Zagranicznych odpowiedziało notą, podtrzymującą i uzasadniającą dotychczasowe stanowisko polskie²⁾.

*

*

Reasumując powyższe sprawozdanie z przebiegu prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, należy stwierdzić, iż od chwili podpisania Traktatu w Rydze wyraźnem było dążenie Rządu Związku Socjalistycznych Republik Rad do uchylania się od wykonania przyjętych w Traktacie zobowiązań rozrachunkowych. Dążenie to wyraziło się przedewszystkiem w ciągłem przewlekaniu przez Delegację Z. S. R. R. prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, gdyż w ciągu trzech i pół-letniego terminu od dnia, kiedy powinna była ukonstytuować się Komisja Rozrachunkowa, faktycznie pracowała ona zaledwie w ciągu niespełna jedenastu miesięcy, wskutek ustawicznej nieobecności Delegacji Z. S. R. R. w Warszawie.

Poza tem Rząd Z. S. R. R. dążył do uniemożliwienia przeprowadzenia całkowitego rozrachunku drogą pozbawienia strony polskiej niezbędnych do rozrachunków ksiąg i dokumentów, nie wykonywując przyjętych na posiedzeniach Komisji Rozrachunkowej zobowiązań i utrudniając w rozmaity sposób prace tej Komisji.

Wreszcie cały rozrachunek był wbrew wyraźnym postanowieniom Traktatu zlekceważony i zbagatelizowany przez Rząd Z. S. R. R. propozycją znikomej wprost sumy, jako kompen-

¹⁾ Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezesa Delegacji Z. S. R. R. z dnia 23.VI 1924 r. (Załącznik Nr. 37).

²⁾ Noty Ministerstwa Spraw Zagranicznych do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie z dn. dn. 23.VIII 1924 i 15.X 1924 r. (Załączniki Nr. Nr. 39 i 40).

saty za przyjęte zobowiązania, tudzież wyznaczeniem prekluzyjnego terminu dla jego zakończenia i w ten sposób, przyjąwszy na siebie szereg wymienionych powyżej zobowiązań, Rząd Z. S. R. R., mimo upływu z górą trzech i pół lat od dnia wejścia w życie Traktatu, nie wykonał z nich literalnie ani jednego.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1.

Artykuły Traktatu Ryskiego, dotyczące rozrachunku.

Art. XIII.

Z tytułu uznanego przez Umowę o przedwstępnych warunkach pokoju z 12 października 1920 roku aktywnego udziału ziem Rzeczypospolitej Polskiej w życiu gospodarczem byłego Imperjum Rosyjskiego — Rosja i Ukraina zobowiązują się wypłacić Polsce trzydzieści milionów rubli złotych w złotych monetach albo sztabach nie później, niż w ciągu jednego roku od chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego.

Art. XIV.

1. Reewakuacja majątku państwowego kolejowego z Rosji i Ukrainy do Polski będzie dokonana według zasad następujących:

a) Tabor kolei szerokości ogólnoeuropejskiej ma być zwrócony Polsce w naturze w ilości i na warunkach, wskazanych w Załączniku Nr. 4 do Traktatu niniejszego.

b) Tabor kolei szerokotorowych oraz tabor kolei szerokości ogólnoeuropejskiej, przerobiony w Rosji i Ukrainie do dnia podpisania Traktatu niniejszego na szerokotorowy, pozostaje w Rosji i Ukrainie w ilości i na warunkach, wskazanych w Załączniku Nr. 4 do Traktatu niniejszego,

c) Inne, poza taborom mienie kolejowe częściowo zwraca się Polsce w naturze, częściowo pozostaje w Rosji i Ukrainie w ilości i na warunkach, wskazanych w Załączniku Nr. 4 do Traktatu niniejszego.

Wartość mienia kolejowego, wskazanego wyżej pod literami a, b, c — obie strony ustalają na sumę dwudziestu dziewięciu milionów rubli złotych.

2. Obie układające się strony zobowiązują się wzajemnie zwrócić sobie na ogólnych zasadach, przewidzianych w artykule XV Traktatu niniejszego, państwowe mienie rzeczne (statki, mechanizmy, urządzenia techniczne i nadbrzeżne oraz inne mienie transportu rzeczno), a także mienie zarządów szosowych, o ile zarówno jedno jak i drugie mienie znajduje się lub okaże się w zawiadywaniu instytucyj rządowych lub społecznych państwa zwracającego.

Wprowadzenie w życie postanowień punktu niniejszego oraz rozstrzygnięcie wszelkich związanych z tem spraw przekazuje się Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej, przewidzianej w artykule XV Traktatu niniejszego.

Art. XV.

1. Rosja i Ukraina zobowiązują się na żądanie Rządu Polskiego, oparte na deklaracjach właścicieli, reewakuować do Polski w celu oddania właścicielom mienie ciał samorządowych, zarządów miejskich, instytucyj, osób fizycznych i prawnych, ewakuowane dobrowolnie lub przymusowo z terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej do Rosji i Ukrainy od 1 sierpnia n. st. 1914 roku, t. j. od początku wojny światowej, do 1 października n. st. 1915 roku.

2. Obie układające się strony zobowiązują się wzajemnie reewakuować na żądanie rządu drugiej strony, oparte na deklaracjach właścicieli, mienie ciał samorządowych, instytucyj, osób fizycznych i prawnych, ewakuowane dobrowolnie lub przymusowo na terytorjum strony drugiej po 1 października n. st. 1915 roku.

3. Mienie, wymienione w punktach 1 i 2 artykułu niniejszego, podlega reewakuacji, o ile rzeczywiście znajduje się lub okaże się w zawiadywaniu rządowych lub społecznych instytucyj państwa zwracającego.

Obowiązek udowodnienia, że przedmiot uległ zniszczeniu lub zginął, ciąży na państwie zwracającym.

O ile wymienione w punktach 1 i 2 artykułu niniejszego mienie stanowi środki produkcji i znajdowało się uprzednio w zawiadywaniu instytucyj rządowych albo społecznych państwa zwracającego, później zaś uległo zniszczeniu lub zginęło

nie wskutek siły wyższej (*vis major*), rząd państwa zwracającego obowiązany jest dać odpowiedni ekwiwalent za te przedmioty.

Jeżeli mienie wskazane w punktach 1 i 2 artykułu niniejszego znajduje się w posiadaniu osób trzecich, fizycznych i prawnych, winno być im odebrane w celu reewakuacji.

Również winno być reewakuowane na żądanie właścicieli mienie, wskazane w punktach 1 i 2 artykułu niniejszego, znajdujące się w ich posiadaniu.

4. Mienie podlegające reewakuacji na zasadzie punktów 1, 2 i 3 artykułu niniejszego może być, za zgodą stron, zwrócone i nie w naturze, a w odpowiednim ekwiwalencie.

5. Z tytułów, związanych z ewakuowaniem mieniem, winien być dokonany w ciągu 18 miesięcy od dnia ratyfikacji Traktatu niniejszego całkowity wzajemny rozrachunek między właścicielami reewakuowanego mienia a rządem państwa zwracającego.

W szczególności rozrachunek ten będzie obejmował z jednej strony wydane na ewakuację subsydja, pożyczki i otwarte kredyty, z wyjątkiem zabezpieczonych papierami wartościowymi, z drugiej zaś strony — wydatki związane z ewakuacją oraz należności za surowce, półfabrykaty, towary i kapitały, zabrane przez państwo zwracające; do rozrachunku tego również włączone będzie wynagrodzenie za częściowe lub całkowite zużycie w procesie produkcji mienia, podlegającego reewakuacji.

Rządy układających się stron gwarantują zapłatę z tytułu wyżej wymienionego rozrachunku.

Rozrachunek ten nie może wstrzymywać reewakuacji.

6. Koszta reewakuacji w obrębie własnego terytorjum do granicy państwowej ponosi państwo zwracające.

Reewakuacja mienia winna być dokonana bez względu na zakazy lub ograniczenia wywozu i nie będzie obciążona żadnymi poborami i opłatami.

7. W celu wprowadzenia w życie postanowień artykułu niniejszego utworzona zostanie nie później, niż w ciągu 6 tygodni od chwili ratyfikacji Traktatu niniejszego, Mieszana Ko-

misja Reewakuacyjna na zasadach równości, składająca się z 5 przedstawicieli i niezbędnych ekspertów z każdej strony — z siedzibą w Moskwie.

Obowiązkiem Komisji tej będzie, w szczególności, ustalanie ekwiwalentu w wypadkach, przewidzianych w punktach 3 i 4 artykułu niniejszego, ustalanie zasad rozrachunku właścicieli z rządem strony przeciwnej i nadzór nad jego prawidłowością, wyjaśnianie w razie wątpliwości kwestji przynależności państwowej osób fizycznych i prawnych, oraz, w razie potrzeby, współdziałanie z właściwymi organami rządowymi w odszukiwaniu mienia podlegającego reewakuacji.

Jako dowód dokonanej ewakuacji dopuszcza się nietylko nakazy ewakuacyjne, lecz wszelkie inne dokumenty i dowód ze świadków.

Obie układające się strony zobowiązują się współdziałać w pełni i wszechstronnie z powyżej wskazaną Komisją Mieszaną przy spełnianiu przez nią jej obowiązków.

Nie podlega reewakuacji mienie, należące do osób fizycznych i prawnych państwa zwracającego.

Za rosyjskie, ukraińskie i białoruskie akcyjne lub inne spółki uważa się takie, w których większość akcji lub udziałów, przedstawionych na ostatniem przed ewakuacją z Polski do Rosji i Ukrainy walnem zgromadzeniu akcjonariuszów lub udziałowców, należała do obywateli rosyjskich, ukraińskich i białoruskich.

Za polskie akcyjne i inne spółki uważa się takie, w których większość akcji lub udziałów, przedstawionych na ostatniem przed ewakuacją z Rosji i Ukrainy do Polski walnem zgromadzeniu akcjonariuszów lub udziałowców, należała do obywateli polskich.

Przynależność państwowa akcjonariuszów lub udziałowców do jednej ze stron określa się na podstawie Traktatu niniejszego.

Polska bierze na siebie odpowiedzialność za wszelkie pretensje państw trzecich do Rosji i Ukrainy, jakie mogłyby być do nich zgłoszone z powodu reewakuacji do Polski mienia, należącego do obywateli lub osób prawnych tych państw, przy-

czem Rosja i Ukraina zachowują sobie prawo regresu do Polski z tego tytułu.

8. Wszystkie żądania reewakuacji mienia winny być zgłoszone do Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej w terminie jednorocznym od dnia ratyfikacji Traktatu niniejszego; po upływie tego terminu żadne żądania przez państwo zwracające przyjmowane nie będą.

Decyzja Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej zapaść winna w ciągu trzech miesięcy od dnia otrzymania przez nią żądania; reewakuacja mienia winna być dokonana w przeciągu pół roku od chwili decyzji Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej; upływ dwóch ostatnich terminów nie zwalnia państwa zwracającego od obowiązku reewakuacji mienia, które było zażądane w terminie właściwym.

Art. XVI.

1. Rosja i Ukraina zobowiązują się dokonać z Polską rozrachunku z tytułu legowanych lub darowanych polskim osobom prawnym i fizycznym funduszów i kapitałów, które na mocy postanowień obowiązujących znajdowały się w depozycie, lub na rachunkach w kasach państwowych lub w instytucjach kredytowych byłego Imperjum Rosyjskiego.

2. Rosja i Ukraina zobowiązują się dokonać rozrachunku z Polską z tytułu kapitałów polskich instytucyj publicznych, które na mocy postanowień obowiązujących znajdowały się w depozycie lub na rachunkach w kasach państwowych lub w instytucjach kredytowych byłego Imperjum Rosyjskiego.

3. Rosja i Ukraina zobowiązują się dokonać rozrachunku z Polską z tytułu mienia i kapitałów polskiego pochodzenia, które zostały przyjęte w zawiadywanie Rządu rosyjskiego i zostały zlikwidowane, bądź złane z sumami skarbowemi, a należały do instytucyj i towarzystw społecznych, kulturalnych, religijnych i dobroczynnych, oraz mienia i kapitałów, które były przeznaczone na utrzymanie kościołów i duchowieństwa.

4. Rosja i Ukraina zobowiązują się dokonać z Polską rozrachunku z tytułu specjalnych kapitałów i funduszów, jak również z tytułu kapitałów ogólnopństwowych, przeznaczonych na cele opieki społecznej, które znajdowały się w zawiadywa-

niu poszczególnych zarządów, a były związane według pochodzenia i przeznaczenia częściowo lub całkowicie z terytorjum lub obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Jako termin ustalenia salda rozrachunków, przewidzianych w punktach 1, 2, 3 i 4 artykułu niniejszego, obie układające się strony zgodziły się uznać dzień 1 stycznia st. st. 1916 roku.

6. W miarę dokonywania rozrachunku z tytułu kapitałów, mających rachunki ze skarbem państwa, winna być przeprowadzona uprzednia likwidacja tych rachunków; sumy asygnowane ze skarbu na zasilenie kapitałów nie będą uważane za dług kapitałów względem skarbu.

Rosja i Ukraina zobowiązują się w miarę zakończenia rozrachunków, przewidzianych w punktach 1, 2, 3 i 4 artykułu niniejszego, przekazywać Polsce odpowiednie mienie, kapitały i saldo sum w gotowiźnie.

7. Przy dokonywaniu rozrachunku z tytułu kapitałów i funduszków, które znajdowały się w depozycie u skarbu, lub jako wkłady w państwowych lub prywatnych instytucjach kredytowych byłego Imperjum Rosyjskiego, Rosja i Ukraina zobowiązują się uwzględniać na korzyść Polski utratę części siły nabywczej rosyjskiej papierowej jednostki pieniężnej w czasie od 1 października 1915 roku do dnia zakończenia rozrachunku.

Przy dokonywaniu natomiast rozrachunku z tytułu kapitałów specjalnych i funduszków, które znajdowały się w zawiadywaniu oddzielnych urzędów i zlanych z sumami skarbu byłego Imperjum Rosyjskiego, nie uwzględnia się zmiany wartości jednostki pieniężnej.

8. Przy dokonywaniu ostatecznego rozrachunku z tytułu kapitałów specjalnych, funduszków i mienia będzie zwrócone Polsce mienie ruchome, o ile okaże się ono w zawiadywaniu Rządów Rosji i Ukrainy. W tych wypadkach, gdy okaże się, że mienie to zostało przez nie zlikwidowane, będzie ono zwrócone w odpowiednim ekwiwalencie; to ostatnie postanowienie nie stosuje się do rosyjskich papierów wartościowych.

9. Powyższe rozrachunki będą dokonane przez Mieszana Ko-

misję Rozrachunkową, przewidzianą w artykule XVIII Traktatu niniejszego.

Art. XVII.

1. Rosja i Ukraina zobowiązują się dokonać rozrachunku z Polską z tytułu wkładów, depozytów i kaucyj polskich osób prawnych i fizycznych w rosyjskich i ukraińskich państwach, znacjonalizowanych lub zlikwidowanych instytucjach kredytowych, jak również w państwowych instytucjach i kasach.

Przy uiszczaniu należności, wynikających z tego punktu, Rosja i Ukraina przyznają polskim osobom prawnym i fizycznym wszystkie te prawa, które były we właściwym czasie przyznane rosyjskim i ukraińskim osobom prawnym i fizycznym.

W stosunku zaś do osób fizycznych przy dokonywaniu wyżej wspomnianego rozrachunku Rosja i Ukraina będą uwzględniały na ich korzyść utratę części siły nabywczej rosyjskiej jednostki pieniężnej od 1 października 1915 roku do dnia zakończenia rozrachunku.

2. Rozstrzyganie spraw o uregulowaniu stosunków prywatno-prawnych między osobami fizycznymi i prawnymi układających się państw, a także rozstrzyganie spraw o uregulowaniu opartych na tytułach prawnych roszczeń osób fizycznych i prawnych do rządu i instytucyj państwowych strony przeciwnej i odwrotnie — o ile sprawy te nie są rozstrzygnięte przez Traktat niniejszy — oddaje się Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, przewidzianej w artykule XVIII Traktatu niniejszego.

Punkt niniejszy dotyczy stosunków prawnych, które powstały do dnia podpisania Traktatu niniejszego.

Art. XVIII.

1. W celu dokonania rozrachunków, przewidzianych w artykułach XIV, XV, XVI i XVII Traktatu niniejszego, i ustalenia zasad tych rozrachunków w wypadkach nieprzewidzianych Traktatem niniejszym, a także w celu ustalenia wysokości, sposobów i terminów płatności z tytułu pomienionych rozrachunków tworzy się w ciągu 6 tygodni od dnia ratyfikacji Traktatu

niniejszego Mieszana Komisję Rozrachunkową, składającą się z 5 przedstawicieli z każdej strony i niezbędnej liczby ekspertów — z siedzibą w Warszawie.

2. Za datę, na którą winny być przeprowadzone wszystkie rozrachunki, przyjmuje się 1 października n. st. 1915 roku, o ile Traktat niniejszy odmiennie nie stanowi.

3. Wszystkie rozrachunki za wartości rzeczowe ustala się w rosyjskich rublach złotych; w pozostałych wypadkach rozrachunki będą dokonane według zasad, przewidzianych w artykułach XVI i XVII Traktatu niniejszego.

Art. XXVI.

Traktat niniejszy podlega ratyfikacji i staje się prawomocnym z chwilą wymiany dokumentów ratyfikacyjnych, o ile on lub jego załączniki nie zawierają postanowień odmiennych.

Ratyfikacja Traktatu niniejszego nastąpi w terminie trzydziestu dni od dnia jego podpisania.

Wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpi w Mińsku w terminie czterdziestu pięciu dni od dnia podpisania Traktatu niniejszego.

Wszędzie, gdzie w Traktacie niniejszym lub w jego załącznikach wymienia się jako termin chwilę ratyfikacji Traktatu Pokojowego, rozumie się przez to chwilę wymiany dokumentów ratyfikacyjnych.

Załącznik 2.

Prezes Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej do Prezydenta Rady Ministrów.

7 czerwca 1921 r.

Mam zaszczyt zawiadomić Pana Prezydenta, że z dniem 1 b. m. rozpocząłem urzędowanie w charakterze Przewodniczącego Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, utworzonej na podstawie art. XVIII Traktatu Pokojowego z Rosją i Ukrainą z dn. 18 marca 1921 r.

Urzędową siedzibą Delegacji jest chwilowo lokal Głównego Urzędu Likwidacyjnego, ul. Foksal Nr. 3.

(—) W. Grabski.

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa R. S. F. S. R. w Warszawie.**

20 października 1921 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych potwierdza odbiór noty Przedstawicielstwa Pełnomocnego R. S. F. S. R. w Polsce z dnia 17 b. m. Nr. 539 i przyjmuje do wiadomości skład osobisty Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej do Komisji Rozrachunkowej, przewidzianej przez art. XVIII Traktatu Ryskiego.

Ministerstwo oczekuje, że Przedstawicielstwo wkrótce zakomunikuje nazwisko piątego członka Komisji, gdyż zgodnie z powyżej cytowanym artykułem Traktatu, każda z układających się stron winna delegować po pięciu przedstawicieli do Komisji Rozrachunkowej.

Jednocześnie Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyraża zdumienie z powodu wiadomości zawartej w omawianej nocie z dnia 17 b. m., a mianowicie, iż Delegacja Rosyjsko-Ukraińska do Komisji Rozrachunkowej już od 2 miesięcy bawi w Warszawie, gdyż o ukonstytuowaniu tej Delegacji Rząd Polski nie był zupełnie przez Przedstawicielstwo Pełnomocne poinformowany.

Załącznik 4.

**Przemówienie wstępne Przewodniczącego Delegacji Polskiej,
wygłoszone w dniu 3 listopada 1921 r. na pierwszym posiedzeniu plenarnem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.**

Wielce Szanowny Panie Prezesie, Szanowni Członkowie
i Eksperci Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Witając Panów na wstępie do nowego etapu wykonania Traktatu Ryskiego, niech mi wolno będzie wypowiedzieć w kilku słowach te wytyczne, które będą dla nas nicią przewodnią w osiągnięciu postawionych Komisji Rozrachunkowej zadań.

Przedewszystkiem zaznaczyć muszę, że wyrównanie wszystkich krzywd, spornych kwestyj i pretensyj wytworzonych przeszłością, sposób uregulowania których został wytknięty Traktatem Ryskim, dotychczas nie zostało rozpoczęte. Odwleka to możność nawiązania normalnych stosunków gospodarczych, o czem tem bardziej pamiętać musimy, że zakres pracy, który

staje przed nami i który dziś rozpoczynamy, może należy do najtrudniejszych i dlatego musimy włożyć dużo energii i dobrej woli, aby jaknajszybciej usunąć te trudności.

Na trudności te złożyło się dużo czynników: przedewszystkiem system rządów carskich, dążący przez sto kilkadziesiąt lat do zabicia każdej inicjatywy, do stłumienia każdego wysiłku, zmierzającego do podniesienia dobrobytu kraju, że wspomnę tylko o bezwzględnym zakazie i hamowaniu wszelkich przejawów zbiorowej woli narodu w kierunku tworzenia wartości gospodarczych, czy to w zakresie samorządu, czy innych placówek życia kraju, a co za tem idzie skoncentrowanie wszystkich nici gospodarczych w rękach instytucyj rosyjskich, przeważnie w centralnych organach władzy. Ten system był tem silniej i uporczywiej wprowadzany w życie, że napotykał on niezłomny opór i nieubłaganą walkę uświadomienia narodowego. Potem okres wojny europejskiej i związana z nią dzika i okrutna ewakuacja, która nie tylko wywiozła z kraju lokalne instytucje administracyjne ze wszystkimi funduszami, aktami i dokumentami, pozbawiła kraj warsztatów pracy, tworząc rzesze bezrobotnych i ogołacając kraj z wytworów produkcji, ale i podcięła nerw życia i produkcji pozostawionych placówek wytwórczych, wywożąc instytucje kredytowe i pozbawiając kraj środków obrotowych; później zbrojne starcie ostatnich lat, które zerwało ostatecznie wszystkie nici, wiążące gospodarcze życie obydwóch krajów, wreszcie odmienny ustrój polityczny i socjalny waszego kraju, który w swoich zarządzeniach dotknął i całego kompleksu spraw związanych z naszym krajem i na skutek którego setki tysięcy obywateli naszych, którzy zmuszeni byli zamieszkiwać poza krajem ojczystym i tam tworzyć warsztaty pracy, nie z własnej woli, lecz na skutek ustroju politycznego z czasów przedwojennych, dziś znaleźli się w ciężkich warunkach materialnych.

Wszystko to wywołało splot zagadnień rozrachunkowych, bez uregulowania którego niepodobna znaleźć zdrowych podstaw dla nawiązania stosunków gospodarczych. Bo nie do pomyslenia jest znalezienie drogi do porozumienia w tej dziedzinie, dopóki rachunki przeszłości nie zostały uregulowane, do-

póki chociaż cień jakiegóś doznanej krzywdy, jakiegóś słusznego a niezaspokojonego roszczenia będzie stał murem między nami. A podstawy i drogi do uregulowania przeszłości są jasne i wyraźne: są to warunki pokojowe Traktatu Ryskiego, tego pokoju porozumienia, gdzie obydwie strony po głębokiej analizie w drodze wzajemnych ustępstw z całą świadomością przyjęły na siebie szereg zobowiązań. Te zobowiązania ujęte w jasne i wyraźne ramy muszą być z całą ścisłością i całkowicie wykonane.

Chcielibyśmy do pracy, która stoi przed nami, przystąpić bez żadnych uprzedzeń, z gotowością poświęcenia jej wszystkich sił, wiedzy i energii, w celu rozwikłania tych wszystkich poplątanych nici w zakresie zagadnień rozrachunkowych, a im szybciej i pełniej rozwiążemy stojące przed nami zagadnienia, tem z większą korzyścią będzie to dla obydwóch krajów, bo przyczyni się niewątpliwie do ich gospodarczego odrodzenia; jasnem bowiem jest, że nic tak skutecznie i szybko nie łagodzi ran, zadanych wojną, jak podjęcie i ustalenie normalnych stosunków gospodarczych.

Chcemy wierzyć, że i program pracy Panów jest owiany temi samemi dążeniami, a wtedy jestem głęboko przekonany, że wspólna rzetelna i uczciwa praca da rychłe wyniki i zorza nowej ery naszych wzajemnych stosunków, o której wspomniałem, nie da na siebie długo czekać.

Załącznik 5.

Przemówienie wstępne Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, wygłoszone w dniu 3 listopada 1921 r. na pierwszym posiedzeniu plenarnem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Wielce Szanowny Panie Przewodniczący, Szanowni Panowie Członkowie i Doradcy Techniczni Polskiej Delegacji.

Z uczuciem głębokiego zadowolenia wysłuchaliśmy deklaracji Szan. Przew. Pol. Delegacji o tem, że Członkowie Polscy rozpoczynają swoją pracę bez uprzedzeń. Bez wzajemnego bowiem zaufania wszelka praca jest martwą. Zagadnienia dobrych pokojowych, sąsiedzkich stosunków wogóle zależą przede wszystkim i całkowicie od wzajemnego zaufania. Wzaje-

me zaufanie tworzy się jedynie na podstawie realnych, ściśle rzeczowych stosunków wzajemnych, kiedy obie strony lojalnie i z głęboką powagą oceniają wzajemne interesy i dążą, w miarę sił i możliwości, do zaspokojenia tych potrzeb. W ostatnich czasach opinia powszechna w Rosji i Ukrainie z jednej strony, w Polsce zaś z drugiej, była poruszona tem, że te państwa jakoby nie znajdują wspólnej platformy dla wzajemnego zaufania. Taki stan rzeczy tłumaczy się wieloma przyczynami, o których nie chcę obecnie mówić. Nie mogę jednak nie zaznaczyć jednej najważniejszej, zasadniczej przyczyny, o której wspomniał w swoim przemówieniu Szan. Przew. Polskiej Delegacji, a która, według mego zdania, polega na różnicy zasadniczej linii polityki, ustroju, a także ekonomicznego i finansowego bytowania Państw radzieckich z jednej strony i demokratycznej Republiki Polskiej z drugiej. Jednakże fakty czasów ostatnich zupełnie wyraźnie wskazały, a nawet podkreśliły, że Państwa radzieckie postawiły przed sobą jako zadanie niezbędną konieczność znalezienia drogi do pokojowego współżycia z Państwami Europy, dopuszczając w tym celu nadzwyczaj ważne kompromisy w dziedzinie swojej ekonomicznej i finansowej polityki. Sądzę, że niema potrzeby drobiazgowego zatrzymywania się nad powszechnie znanymi faktami, potwierdzającymi moją myśl. Radykalna zmiana ekonomicznej i finansowej polityki państw radzieckich, gotowość przyznania przedwojennych długów Rosji i t. d., fakty te z wyrazistością, niebudzącą wątpliwości, stwierdzają, że państwa radzieckie wszystkie swoje siły kierują ku temu, aby dostarczyć państwom Europy pełnej możliwości współżycia ekonomicznego z państwami radzieckimi, przy zupełnej gwarancji uwzględnienia wzajemnych interesów.

Na pracę naszej Komisji zapatruję się jako na jeden z czynników utworzenia realnej, rzeczowej łączności między Polską a państwami, które ja mam zaszczyt w Komisji reprezentować. Jestem pewien, że przy wzajemnem zrozumieniu interesów tej i drugiej strony, przy życzliwym i troskliwym stosowaniu się do tych interesów ze stron obu, obie Delegacje będą w możności dopomóc do utworzenia się tego mocnego fundamentu wza-

jemnego zaufania, który jest zasadniczą podstawą dobrych, sąsiedzkich stosunków i bezwzględnie koniecznym warunkiem pracy tak naszej Komisji, jak wszystkich Delegacji utworzonych zgodnie z Traktatem Pokojowym w Rydze.

Pozwolę sobie kategorycznie zaznaczyć, że program naszej pracy wcale się nie różni z tym programem, który nakreślił Przew. Pol. Delegacji i głęboko wierzę, że zasada wzajemności, którą miałem zaszczyt podkreślić w początku mego przemówienia, która, jak zupełnie słusznie zaznaczył Szan. Przew. Polskiej Delegacji, była podstawą pokoju Ryskiego, nie będzie ulegać wahaniom w procesie naszej pracy, tem samem da nam możliwość pracę tę doprowadzić do pożądanego rezultatu.

Załącznik 6.

Przemówienie końcowe Przewodniczącego Delegacji Polskiej, wygłoszone w dniu 3 listopada 1921 r. na pierwszym posiedzeniu plenarnem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Przed zamknięciem dzisiejszego posiedzenia nie mogę się wstrzymać od tego, żeby nie wypowiedzieć kilku słów, które, sądzę, że będą wyrazem uczuć wszystkich członków Polskiej Delegacji. Opuścimy dzisiejsze posiedzenie z uczuciem zadowolenia i wiary w wyniki naszej pracy. Postawienie pracy na konkretnych podstawach, przystąpienie bez żadnych sprzeciwów do rozpatrzenia konkretnych wniosków, wniesionych przez Delegację Polską, uchwalenie pierwszej rezolucji, choć nie mającej znaczenia obowiązującego, ale wyrażającej nastrój i tendencję Komisji Rozrachunkowej, daje nam podstawy i nadzieje, iż dalsza nasza praca będzie prowadzona w tonie rzeczowej pracy i przy wspólnem dążeniu do osiągnięcia możliwie najszybszych i najkonkretniejszych wyników. Stanowisko, które zajął Szanowny Pan Prezes Delegacji Rosyjskiej, w stosunku do wniosku Polskiej Delegacji w sprawie Kas Oszczędności, jeszcze bardziej mnie upewnia w tem przekonaniu, iż rzeczywiście praca pójdzie w tym kierunku, o którym była mowa tak w przemówieniu Pana Przewodniczącego Delegacji Rosyjskiej, jak i mojem, iż dążenie nasze do szybkiego załatwienia i zakończenia tych trudnych spraw da owocne i pożądane rezultaty.

Wniosek Delegacji Polskiej w sprawie rozrachunku Polski z Rosją, z tytułu pretensyj polskich osób fizycznych i prawnych do rosyjskich państwowych Kas Oszczędności, złożony w dniu 3 listopada 1921 r. w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej (projekt protokołu).

W celu przyspieszenia rozrachunku Polski z Rosją z tytułu operacyj, prowadzonych przez rosyjskie państwowe Kasy Oszczędności, w czym zainteresowane są najszersze warstwy ludności polskiej — obydwie strony kontraktujące zgodziły się na uregulowanie tego rozrachunku na zasadach następujących:

Art. 1.

§ 1. W celu umożliwienia Rządowi Polskiemu rozpoczęcia wypłaty wkładów i depozytów, złożonych przez polskie osoby prawne i fizyczne w rosyjskich państwowych K. O. tak ewakuowanych, jak i na terenie Rosji, Rząd Rosyjski zobowiązuje się wypłacić Rządowi Polskiemu w ciągu miesiąca od dnia podpisania niniejszego protokołu tytułem awansu sumę 7 miliardów marek polskich.

Za podstawę dla obliczenia awansu obie układające się strony zgodziły się przyjąć około 85% od ogólnej sumy wkładów pieniężnych i depozytów tak gotówkowych, jak i w papierach procentowych w chwili ewakuacji we wszystkich ewakuowanych z terytorjum Państwa Polskiego rosyjskich państwowych K. O. wraz z normalnym procentem, doliczanym przez wymienione Kasy, do dnia faktycznego przekazania gotówki Rządowi Polskiemu. Suma ta będzie ustalona na zasadzie urzędowych danych statystycznych na dzień 1/I 1914 r. z uwzględnieniem zmian od 1/I 1914 r., według danych dla Kas Oszczędnościowych b. Królestwa Polskiego na dzień 16/X 1917 r.

§ 2. Na żądanie Rządu Polskiego Rząd Rosyjski zobowiązuje się wypłacać z zachowaniem zasad ustalonych powyżej dalsze awanse aż do ostatecznego pokrycia pretensyj z tytułu operacyj K. O. Dalsze awanse będą ustalane przez Komisję Rozrachunkową na podstawie wykazów pretensyj polskich, opartych na dowodach, nie wyłączając dowodów, w formie danych statystycznych.

§ 3. Sumy przekazywane Rządowi Polskiemu winny być wnoszone na rachunek Delegacji Polskiej w P. K. K. P. w Warszawie.

§ 4. Papiery wartościowe oraz kupony, jakie miały w Rosji obieg narówni z gotówką — uważane będą za wkład gotówkowy.

Anulowane papiery, wymienione w rozdziale I i III aneksu do rosyjskiej ustawy z dnia 26/X 1918 r. (Zbiór Praw Nr 79, poz. 834) zostaną przeliczone na gotówkę według norm, ustanowionych w tym aneksie.

Inne papiery wartościowe poza wymienionymi powyżej będą zwracane w naturze w terminie miesięcznym od dnia przedstawienia przez Delegację Polską odnośnych wykazów.

Zastrzega się prawa polskich osób fizycznych i prawnych do zwrotu in natura papierów wartościowych pomienionych w ustępie 2-im niniejszego paragrafu. Odnośne wykazy przedkładane przez Rząd Polski Rządowi Rosyjskiemu będą oparte na deklaracjach właścicieli.

§ 5. Procenty od wkładów i depozytów złożonych w ros. państwowych K. O. przez polskie osoby prawne i fizyczne będą doliczane do dnia faktycznego przekazania rat Rządowi Polskiemu na mocy §§ 1 i 2 art. niniejszego na zasadach obliczeń normalnie stosowanych przez ros. państwowe K. O. według instrukcyj im wydanych („Nakaz“). Procenty od sumy ekwiwalentu gotówkowego za anulowane papiery wartościowe i państwowe i przez państwo gwarantowane, pomienione w ustępie 1 i 2 § 4, liczone będą według normalnej powyżej określonej stopy K. O. za okres czasu od daty wydania rosyjskiej ustawy o anulacji tych papierów.

Art. 2.

§ 1. Rząd Polski zobowiązuje się przekazywać Rządowi Rosyjskiemu wykazy pretensyj polskich osób fizycznych i prawnych do rosyjskich państwowych Kas Oszczędnościowych, oparte na dowodach pretensje uzasadniających.

§ 2. Za dowody dostateczne do uzasadnienia pretensyj polskich osób fizycznych i prawnych do rosyjskich państwowych K. O. z tytułu wkładów lub depozytów, obie strony zgodziły się uważać dowody następujące:

- a) autentyczne książeczki wydane przez K. O.
- b) w razie braku książeczki — odpisy rachunków z ksiąg K. O.
- c) w razie niemożności przedstawienia przez zainteresowanych dowodów wymienionych pod p. „a“ par. niniejszego, oraz w razie niemożności ustalenia treści odnośnego zapisu w księgach rachunkowych wskutek ich zgubienia, zniszczenia lub uszkodzenia (punkt „b“) — dowód ze świadków. Odnośne dokumenty wydawane będą przez sądy pokoju, względnie powiatowe, o ile zeznania składane będą na terytorjum Polski, oraz przez konsulatory polskie, o ile zeznania składane będą poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z przepisami, obowiązującymi, jakie zostaną wydane przez Rząd Polski.

§ 3. Dowody pomienione w § 2 niniejszego artykułu winny być opatrzone zaświadczeniem o polskiej przynależności państwowej właściciela. Zaświadczenia o polskiej przynależności państwowej wydawane będą przez polskie władze administracyjne.

§ 4. Rząd Rosyjski zobowiązuje się w ciągu dwóch miesięcy od dnia podpisania niniejszego protokołu zwrócić Polsce wszelkie dokumenty, księgi i archiwa, dotyczące rosyjskich państwowych K. O., które działały na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 5. Rząd Rosyjski zobowiązuje się udzielać wypisów o stanie wkładów i depozytów polskich osób fizycznych i prawnych na dzień 1/I. 1922 r. z ksiąg rachunkowych K. O. działających na terytorjum Rosji. Wypisy te będą dostarczane w terminie dwumiesięcznym od daty otrzymania od Rządu Polskiego wykazu zawierającego nazwiska zainteresowanych i nazwy kasy, w której zainteresowani ci posiadali wkłady lub depozyty. W razie nieudzielenia przez Rząd Rosyjski informacji we wskazanym terminie, sumy, podane w wykazie przez Rząd Polski do sprawdzenia, uznane zostaną za zgodne z rzeczywistością.

Art. 3.

Łącznie z ostatnią ratą wypłacaną przez Rosję Polsce z tytułu wkładów i depozytów polskich osób fizycznych i prawnych w rosyjskich państwowych Kasach Oszczędności — Rząd Rosyjski przekaże Rządowi Polskiemu część kapitału zapasowego, posiadanego przez rosyjskie Kasy Oszczędności na dzień 1.X. 1915 r. Przypadająca na Polskę część będzie obliczona według stosunku sumy wkładów i depozytów faktycznie przekazanych Polsce na mocy art. 1 i 2 niniejszego protokołu do ogólnej sumy wkładów i depozytów, jakie na wskazaną datę znajdowały się we wszystkich rosyjskich państwowych K. O. Zastrzega się, że przy podziale nie będzie potrącona ta część kapitału zapasowego, jaka była pożyczona na operacje ubezpieczeniowe.

Art. 4.

W celu uregulowania pretensyj polskich obywateli do rosyjskich państwowych K. O. z tytułu ich operacyj ubezpieczeniowych, Rząd Rosyjski przekaże Rządowi Polskiemu całą faktycznie opłaconą przez obywateli polskich sumę składek wraz z procentami normalnie stosowanymi przez K. O. a liczonemi od chwili wpłaty poszczególnej składki do dnia przekazania odnośnych sum Rządowi Polskiemu.

Wyjątek będą stanowić wypadki zapadnięcia zobowiązania (wypłaty odszkodowania ubezpieczeniowego) przed dniem ewakuacji Kas Oszczędnościowych, w razie których Rząd Rosyjski wykona zobowiązania w wysokości objętej umową wraz z procentami.

Sumy pomienione w ustępie 1 i 2 art. niniejszego zostaną wypłacone Rządowi Polskiemu w sposób i na warunkach ustalonych w art. 1, 2, 3 i 5 niniejszego protokołu na podstawie przedstawionych Rządowi Rosyjskiemu wykazów pretensyj polskich obywateli, opartych na polisach ubezpieczeniowych lub dokumentach zastępczych (pomienionych w par. 2 art. 2), opatrzonych zaświadczeniami polskich władz administracyjnych o państwowej przynależności polskiej ubezpieczonych.

Odnosnie dokumentów i ksiąg oraz wypisów z ksiąg ubezpieczeniowych K. O. stosowane będą postanowienia art. 2 niniejszego protokołu.

Tytułem pierwszego awansu Rząd rosyjski zobowiązuje się wypłacić Rządowi Polskiemu w ciągu miesiąca od dnia podpisania niniejszego protokołu sumę 75 milionów marek.

Art. 5.

Wszelkie należne Polsce sumy z tytułu operacyj rosyjskich państwowych Kas Oszczędności będą liczone według stosunku 1 rb. = 50 mk. pol.

Załącznik 7a.

Wniosek Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej z dn. 23 listopada 1921 r. w sprawie zwrotu dokumentów, ksiąg i archiwów instytucyj kredytowych.

Stwierdzając, że na mocy Traktatu Ryskiego Rząd Rosyjski obowiązany jest przekazać Rządowi Polskiemu wszelkiego rodzaju dokumenty, księgi i archiwa przynależne do ewakuowanych z terytorjum Państwa Polskiego polskich instytucyj kredytowych, oraz, przyjmując do wiadomości, że Delegacja Polska w Specjalnej Komisji Mieszanej zgłosiła już jednośny wniosek, Komisja Rozrachunkowa konstatuje:

Dla dokonania rozrachunków przewidzianych w art. XVI i XVII oraz dla ustalenia praw, wynikających dla Państwa Polskiego z art. XII Traktatu Ryskiego, w pierwszym rzędzie winny być przekazane Delegacji Polskiej w Specjalnej Komisji Mieszanej wszelkie dokumenty, księgi i archiwa:

- a) ewakuowanych Izb Skarbowych i wszelkich Kas Skarbowych — dokumenty, księgi i archiwa, dotyczące „depozytów“ oraz „specjalnych kapitałów i funduszków“ (specjalnych sredstw), jakoteż księgi podstawowe i pomocnicze Skarbcia (kładowaja z przyłoženijami), ewidencyjne zdeponowanych wartości (dla zapisi sundukow, szkatułek i t. d.) oraz księgi i archiwa emerytalne;
- b) ewakuowanych państwowych Kas Oszczędności;

- c) ewakuowanych kantorów i oddziałów Banku Państwa oraz dokumenty, księgi i archiwa, dotyczące bankowych operacyj Kas Skarbowych;
- d) ewakuowanych oddziałów Banków: Ziemskiego Szlacheckiego i Ziemskiego Włościańskiego;
- e) ewakuowanych prywatnych instytucyj kredytowych, ubezpieczeniowych lub ich oddziałów, filij i agentur oraz oddziałów banków polskich w Rosji.

Przekazywane dokumenty, księgi i archiwa będą obejmowały okres czasu do dnia przewrotu październikowego w Rosji w roku 1917 dla instytucyj kredytowych państwowych oraz do dnia faktycznego rozpoczęcia likwidacji dla instytucyj kredytowych prywatnych.

Pomienione dokumenty, księgi i archiwa winny być przekazane najpóźniej w terminie dwóch miesięcy od dnia powzięcia niniejszej uchwały.

Załącznik 8.

Referat Ekspertyzy Rosyjsko-Ukraińskiej w sprawie archiwów Warszawskiego Oddziału Banku Państwa, Izb i Kas Skarbowych, ewakuowanych z terytorjum obecnej Rzeczypospolitej Polskiej, złożony przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską w Mieszanej Komisji Specjalnej w Moskwie na V-em posiedzeniu tej Komisji w dn. 7 — 9.VII.1922 r.

Delegacja Polska w Mieszanej Polsko-Rosyjsko-Ukraińskiej Komisji Specjalnej zgłosiła do Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej żądanie zwrotu Polsce archiwów Warszawskiego Oddziału Banku Państwa, Izb i Kas Skarbowych byłych gubernij Królestwa Polskiego.

Rozpatrzywszy powyższe żądania Ekspertyza Rosyjsko-Ukraińska nie może uznać wspomnianych archiwów za podlegające zwrotowi Polsce z następujących powodów:

Ustanowiony zgodnie z p. 9 art. XI Traktatu Ryskiego obowiązek reewakuacji przedmiotów, wymienionych w tym punkcie, oczywiście nie może być rozszerzony bez wyjątków i ograniczeń stanowczo na wszystko, co znajdowało się na terytorjum Polski i następnie w okresie od 1 sierpnia 1914 r. do 1 paź-

dziennika 1915 roku było wywiezione stamtąd wskutek ewakuacji. Przy tak szerokiem pojmowaniu należałoby reewakuować do Polski wiele obiektów z ilości wskazanej pod literą a tego punktu, nie mających żadnego związku z Rzeczpospolitą Polską. Przy ustalaniu kryterjum dla rzeczywistego sensu uchwały, którą punkt ten zawiera, za takie należy, w mniemaniu ekspertów Rosyjsko-Ukraińskich, uznać zasadę dokładnie wskazaną w innych punktach tegoż art. XI, niejednokrotnie wysuwaną przez pp. Ekspertów Strony Polskiej przy interpretacji tegoż artykułu, a mianowicie, zasadę związku z terytorjum (pp. 4 i 5 art. XI.).

Wychodząc z tego założenia, nie można pozostawić bez uwagi przy określaniu jego zakresu i istoty tej okoliczności, że art. XI w przeciwstawieniu do art. XVI (szczególniej do p. 4) nie mówi o związku z obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej, lecz tylko o „związku z terytorjum“ tej ostatniej. Stąd wynika konieczność odróżnienia w sferze instytucyj państwowych takich, które odpowiadają warunkowi ścisłej „terytorjalności“ od instytucyj, które chociaż faktycznie były na terytorjum polskiem i dlatego, obsługując obywateli miejscowych, obsługiwały również i obywateli polskich, jednak nie dają się ująć wyłącznie w granice ram terytorjalnych, w drodze ustawy określonych. Podczas gdy przy procesie ogólnie nie od woli stron zależy do jakiego sądu skierować tę lub inną sprawę, lecz od zwykłych przepisów prawa, regulującego, jakiemu organowi władzy sądowej dana sprawa podlega; podczas gdy zwracanie się obywateli do tych lub innych instytucyj administracyjnych zależy od odpowiednio określonej kompetencji właśnie danych miejscowych instytucyj administracyjnych i nie więcej, to oddziały i filje Banku Państwa zasadniczo odróżniają się zupełnym brakiem tego prawnie ujętego związku z terytorjum. Tylko wskutek wygody lokalnej, szybkości i t. d., obywatele, pragnąc nawiązać stosunki z Bankiem Państwa, zwracają się do danego Oddziału, ale te tranzakcje lub operacje mogliby załatwić równie dobrze przez jakikolwiek inny dowolny oddział; do Warszawskiego Oddziału zwracali się i nierdzenni obywatele b. Królestwa Polskiego, ale także i czasowo, dorywczo przeby-

wający w Warszawie; za jego pośrednictwem można było przeprowadzać operacje, nie wyjeżdżając z Moskwy, Piotrogradu lub z zagranicy. To samo zjawisko obserwować można było w dowolnym oddziale tegoż Banku na terytorjum obecnej Rosji lub Ukrainy. Zjawisko to uwypukla najcharakterystyczniejszą cechę Banku Państwa, jako takiego, a mianowicie jego jedność organiczną, jako całości kredytowo-finansowej. Niema stosunku prawnego z oddziałem Banku, jest natomiast stosunek prawny z Bankiem Państwa, jako całością. Lokalne instytucje Banku (patrz art. 46 Statutu „o operacjach handlowych Banku Państwa — Ustawa Kredyt. t. XI, wydanie II — 1903 r.), nie są odrębnymi instancjami o jakiegokolwiek choćby względnej, lokalnej samodzielności, a wprost filjami jednego Banku Państwa, mackami i muskułami ogólnopanstwowego organizmu kredytowego. Dlatego Kantorów i Oddziałów, znajdujących się w danej miejscowości, nie można uważać, z punktu widzenia wyżej podanego, za „terytorjalne“ w tym samym stopniu, jak Sąd Okręgowy lub Zarząd Gubernjalny. Bank Państwa związany był z ogólnem terytorjum Państwa, a nie z jego podziałami.

Z powiedzianego wyżej nie można wyprowadzać tego ogólnego wniosku, jaki znalazł wyraz w memorandum Delegacji Polskiej z dnia 4 lipca r. b. za Nr. 4063/II, jakoby ze stanowiska, zajętego przez Ekspertyzę Rosyjsko-Ukraińską, oczekiwać należy odmowy zwrotu stanowczo wszystkich archiwów instytucyj lokalnych, a wprost przeciwnie. Archiwa instytucyj lokalnych, odpowiadających pojęciu terytorjalności, bezsprzecznie podlegają reewakuacji (a takich instytucyj, naturalnie, jest ogromna większość).

Przechodząc do Kas Skarbowych, należy zaznaczyć, że to wszystko może być zastosowane również do nich, chociażby tylko dlatego, że one były lokalnymi instytucjami tegoż Banku Państwa, wykonywując najprostsze operacje bankowe (uwaga do artykułu 46 Statutu Banku, art. 1085 Ogóln. Inst. Gub.). Nadto były one zbudowane na zasadzie jedności Kasy (uwaga do art. 1081 Ogóln. Inst. Gub.) i w charakterze równorzędnych „stationes fisci“, każda z nich „przyjmowała sumy płacone dla innych Kas Skarbowych“ (art. 1084).

Zarówno zaznaczone już cechy, niewątpliwie wspólne dla Kas Skarbowych i Oddziałów Banku Państwa, jak i specjalne znaczenie archiwów Warszawskiego Oddziału Banku Państwa, Izb i Kas Skarbowych właśnie w całej ich łączności, jako całkowitego kompleksu materiałów archiwalnych, bezwarunkowo niezbędnych dla możliwości dokonania rozrachunku, nietylko nie pozwalają na oddzielne traktowanie, ale zmuszają do jednoczesnego rozpatrzenia sprawy w całym zakresie.

W art. XVII Ryskiego Traktatu Pokojowego, w którym mówi się o wkładach, depozytach i kaucjach w Państwowych instytucjach kredytowych i kasach, instytucje te i kasy, zupełnie analogicznie do wyżej nakreślonego ogólnopństwowego ich charakteru, zwą się „rosyjskimi i ukraińskimi“ i oczywiście przy tym jedynie warunku logicznie jest możliwy rozrachunek z tytułu tych wkładów. Za passywa instytucyj polskich, Rosja i Ukraina nie mogłyby odpowiadać. A jeśli taki jest charakter tych instytucyj kredytowych i skarbowych, to niemożliwą rzeczą jest oddzielanie ich losu od losu ich archiwów, w których skryształizowała się ich praca. Ostatni wniosek nasuwa się z tem większą stanowczością, że jakkolwiek byłyby modyfikowane te instytucje obecnie — do jakiegokolwiek stopnia uległyby zmianie wszystkie warunki, formy a szczególnie cel ich działalności, funkcje ich pozostałyby bez zmiany tem, czem były t. j. ogólnopństwową jednolitą operacją kredytową i fiskalną, dla której przeszłość odzwierciadlona w archiwach bezwarunkowo jest niezbędna i nietylko dla wewnętrznych państwowych celów praktycznych, ale także dla celów rozrachunkowych w przyszłości z całym szeregiem niepolskich kontrahentów Rosji.

Wydanie Polsce wspomnianych archiwów uniemożliwiłoby Rosji i Ukrainie przeprowadzenie z Polską słusznego rozrachunku, wynikającego z licznych postanowień Ryskiego Traktatu Pokojowego (art. XV, p. 5, art. XVI, XVII i inne). Podczas gdy polskie instytucje, osoby prawne i fizyczne, w charakterze podmiotów pretensyj do rosyjskich i ukraińskich instytucyj kredytowych rozporządzają dokumentami, uzasadniającemi te ich pretensje (kwity, zaświadczenia, pokwitowania i t. d.), Rosja i Ukraina dla odpowiedzi na te pretensje będą rozporządza-

ły jedynem źródłem — danemi swych archiwów kredytowych i finansowych. A rozrachunek — to nie jednostronna odpowiedzialność, lecz obustronne uregulowanie rachunków i prawo wzajemności kontroli. W wypadku wywiezienia do Polski jakiegokolwiek części archiwum jedynego Banku Państwa i innych instytucyj kredytowo-skarbowych, wykonanie art. XVII, p. 1 stałoby się niemożliwe, albowiem rozrachunek w stosunku do każdego poszczególnego kontrahenta winien obejmować cały zakres jego pretensyj, a także pretensyj tej instytucji do tegoż kontrahenta polskiego. Jasne jest, że w takim wypadku, kiedy część archiwów znajduje się w Polsce, część zaś w Rosji i Ukrainie, ogólne saldo rozrachunku nie może być wyprowadzone.

W ten sposób żądanie wywiezienia do Polski części archiwum Banku Państwa i instytucyj skarbowych b. Imperjum Rosyjskiego równoznaczne jest żądaniu wywiezienia do Polski dla celów rozrachunku wszystkich wogóle archiwów kredytowo-finansowych (np. Oddziałów: Moskiewskiego, Kijowskiego Banku Państwa), które niezależnie od ich poprzedniego miejsca pobytu (w b. Królestwie Polskiem lub w centrum Rosji) są rosyjskimi lub ukraińskimi na podstawie terminologii Traktatu Ryskiego (art. XV).

Przytoczone argumenty zmuszają Ekspertyzę Rosyjsko-Ukraińską do zastosowania ograniczającej interpretacji punktu 9-go art. XI.

Argument Ekspertyzy Polskiej, że wspomniane archiwa nie są w Traktacie wyraźnie omówione, jako wyjątek z ogólnego zobowiązania reewakuacji, z trudnością można uznać za motyw o znaczeniu rozstrzygającym. Przy interpretacji wszelkiego systemu norm prawnych, bierze się pod uwagę nietylko to, co w prawie lub Traktacie jest wprost powiedziane jako postanowienie, lub omówione jako wyjątek, ale i to, co logicznie następuje z zestawienia łącznego tych norm, jako jedynej logicznej całości, samej w sobie niesprzecznej.

Na podstawie wyżej wyłożonego, Ekspertyza Rosyjsko-Ukraińska przypuszcza, że rozpatrywane archiwa Warszawskiego Oddziału Banku Państwa, Izb i Kas Skarbowych, zgodnie

z Traktatem Ryskim, nie podlegają zwrotowi Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Załącznik 8a.

Referat Ekspertyzy Rosyjsko-Ukraińskiej w sprawie akt i ksiąg Państwowych Kas Oszczędności ewakuowanych z b. gubernij Królestwa Polskiego złożony przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską w Mieszanej Komisji Specjalnej w Moskwie na VIII posiedzeniu tej Komisji w dniu 22/VIII. 1922 r.

Kwestja, wynikająca w niniejszej sprawie, jest tylko nowym warjantem tych trudności, które powstają przy interpretacji rzeczywistego sensu p. 9 art. XI Traktatu Ryskiego, a które już były zaznaczone przez Ekspertyzę Rosyjsko-Ukraińską (naprz. w sprawie archiwów Oddziałów Banku Państwa). Trudności te wynikają z tego, że Traktat Ryski wkłada na Rosję i Ukrainę obowiązek i daje im prawo do rozrachunku z najrozmaitszych tytułów; punkt zaś pomieniony, który mówi, między innemi, o reewakuacji „wszelkiego rodzaju archiwów“, ewakuowanych z Polski, ma nadane przez Traktat Ryski tak szerokie ujęcie słowne, że przy dosłownem pojmowaniu go i wykonaniu Rosja i Ukraina, jako strona pozwana, byłaby najkompletniej pozbawiona wszelkich środków i sposobów, by świadomie obrać chować zgłoszone pretensje oraz określić swe rzeczywiste zobowiązania, a to wobec braku w swych rękach najniezbędniejszych dokumentów i materiałów.

Taki stan sprawy należy stwierdzić i w danym wypadku, gdzie mowa jest o ewakuowanych podczas wojny światowej z gubernij b. Królestwa Polskiego archiwach Państwowych Kas Oszczędnościowych i kiedy żądanie reewakuacji tych archiwów przypada w jednym czasie z dyskusją w Warszawskiej Komisji Rozrachunkowej nad meritum sprawy rozrachunku z Polską z tytułu funduszków, złożonych w tych kasach przez polskie osoby fizyczne i prawne.

Bez względu na to, że każda strona — jak to widocznem jest z prac Warszawskiej Komisji Rozrachunkowej, — projektuje inny tryb i sposób dokonania wspomnianego rozrachunku, wobec czego ujawniła się pewna rozbieżność zdań, świadcząca o tem, jak skomplikowaną jest sprawa, znaczenie jednak ksiąg

i dokumentów przy dokonywaniu całej operacji rozrachunku nie wzbudza w Warszawskiej Komisji Rozrachunkowej żadnej wątpliwości. W tym względzie obie strony oceniają zupełnie jednakowo i zgodnie znaczenie tych materiałów dla celów rozrachunkowych.

Dlatego nie wchodząc w szczegóły zagadnienia, stanowiącego treść dyskusji w Warszawskiej Komisji Rozrachunkowej, jako nie odnoszące się bezpośrednio do tematu, obecnie interesującego Mieszana Komisję Specjalną, należy zaznaczyć jedynie, co następuje:

Jakikolwiek ze sposobów rozrachunku, które obecnie ujawniają się w Warszawskiej Komisji Rozrachunkowej, zostałyby przyjęte, to jest, czy rozrachunek będzie się opierał na poszczególnych zgłoszeniach osób zainteresowanych, posiadających książki Kas Oszczędnościowych, lub jakieś inne dokumenty, stwierdzające słuszność ich zgłoszeń, czy też rozrachunek ten będzie uskutecziony między państwami pod warunkiem wpłacenia przez stronę Rosyjsko-Ukraińską zaliczki, a przez Stronę Polską przedstawienia spisu osób zainteresowanych, opartego na danych statystycznych, oraz, w zależności od okoliczności sprawy, na dokumentach, stwierdzających ten spis,—w obu wypadkach jednakowo już w następnej stadijacji tej operacji ma się na względzie kontrolę przedstawionego materiału, według ksiąg Kas Oszczędnościowych, kontrolę, stanowiącą najpoważniejszy moment, bo określający dług Strony Rosyjskiej z tytułu zgłoszonych do niej pretensyj, a jednocześnie wysokość sumy, która należyć się będzie w końcu Polsce z tego tytułu wzajemnych rozrachunków. Otóż kontrola ta, od której zależy prawidłowa likwidacja całej akcji rozrachunkowej, jest zupełnie niemożliwą przy braku w rękach Strony pozwanej ksiąg i innych dokumentów Państwowych Kas Oszczędnościowych.

Gdyby rozrachunek między polskimi osobami zainteresowanymi, a rosyjskimi Kasami Oszczędnościowymi miał miejsce w warunkach normalnych, wkład byłby zwracany na podstawie przedstawionej książki oszczędnościowej lub rozrachunkowej i po sprawdzeniu tego wkładu w zapisach ksiąg rachunków osobistych. Jedna strona posiada dokument, uprawnia-

jący ją do roszczenia (książka), druga zaś posiada dokument, stwierdzający obowiązek wypłacenia (księga kasowa). Jest to najbardziej jasny i upragniony stan prawny, zupełnie możliwy w licznych wypadkach i w obecnych warunkach, tak skomplikowanych na skutek wojny i następnych wypadków dziejowych. Lecz nie wolno nie liczyć się z tem, że w wielu wypadkach rozrachunku według książek oszczędnościowych nie będzie zarówno dlatego, iż są one zgubione z powodu groźnych wypadków niedawnej przeszłości, jak i dlatego, iż wielu właścicieli tych książek nie będzie skłonnych, być może, rozstać się z nimi do chwili wypłacenia im należnych z tytułu wkładu pieniędzy.

W tych wypadkach znaczenie rozstrzygające przy obrachunku będą miały księgi Kas Oszczędnościowych.

O ile księgi te są, są też możliwe i dopuszczalne inne dokumenty dowodowe, niż książki oszczędnościowe; dostatecznem już jest proste i niczem przez osobę zainteresowaną nie potwierdzone zgłoszenie o wkładzie, złożonym w tej lub innej kasie oszczędnościowej, by pretensja taka była uznana za słuszną przez stronę drugą, o ile ta ostatnia stwierdzi odpowiedni zapis w księdze. I tylko w tych wypadkach, gdy księgi rozrachunków osobistych są zgubione (jak to ma miejsce, niestety, w niektórych kasach oszczędnościowych), osoba zaś zainteresowana nie posiada książki, która też została zgubiona, w tych wypadkach będzie koniecznem bardziej szczegółowe rozpatrzenie dokumentów, zastępujących książkę. Należy przytem mieć na względzie, że, oprócz korzystania z ksiąg, możliwe jest posługiwanie się najrozmaitszemi dokumentami, które mogą znaleźć się w archiwach Kas Oszczędnościowych i rzucić światło na wątpliwy wypadek (wydaje się, że takimi dokumentami mogą być np. książki oszczędnościowe i rozrachunkowe, już zwrócone, najrozmaitsze zgłoszenia klientów, pokwitowania ich z odebranych wkładów lub ich części (f. Nr. 4 do art. 38 i 39 Instrukcji dla Kas Oszczędn.), listy poręczycielskie klientów (f. Nr. 55 do art. 40 Instrukcji) i t. d.).

Wymienione ewentualności przy przyszłym rozrachunku świadczą, jaką decydującą w nim rolę winny odegrać księgi

Kas Oszczędnościowych, t. j. rejestry, które pochodziły od funkcjonarjuszów b. władzy rosyjskiej, a które mogą obecnie stwierdzić lub obalić samo istnienie tranzakcyj majątkowych, dokonanych pomiędzy poprzednim rządem rosyjskim, a polskimi osobami prywatnemi; odpowiedzialność zaś za te tranzakcje obecnie, w myśl Traktatu Ryskiego, spada na Rządy Rosji i Ukrainy.

Będąc zobowiązanemi do rozrachunku z tytułu wkładów do kas oszczędnościowych (p. 1 art. XVII), Rosja i Ukraina nie mogą być pozbawione jedyne, niezbędnego dla tych rozrachunków materiału dowodowego, jakim są księgi i dokumenty kas oszczędnościowych, w przeciwnym bowiem razie sam rozrachunek stanie się dla nich niemożliwym. Reewakuacja do Polski omawianych archiwów zachwiałaby wszelkie równouprawnienie Stron w tym nader skomplikowanym procesie. Naturalnie, nie mogłoby być nawet mowy o tem, by jakikolwiek rząd, który ma się rozrachować ze swych funduszy ludowych z tytułu tego lub innego zobowiązania międzypaństwowego, zdecydował się przerzucić sprawdzenie uzasadnienia i wysokości tego zobowiązania swego na jakieś inne państwo. Lecz, gdyby nawet zastanowić się nad tą perspektywą, że Rosja i Ukraina w danym wypadku miałyby udzieloną możliwość przyjęcia udziału w niezbędnych dla rozrachunku pracach nad księgami i dokumentami kas oszczędnościowych, pod warunkiem uprzedniej reewakuacji ich do Polski, to i tę propozycję należy odrzucić, a to dlatego, iż złożoność i drobiazgowość oczekującej pracy zniewoliłyby w celu ścisłego, a jednocześnie, z konieczności, i prędkiego jej wykonania, do wysłania do Polski bardzo licznego aparatu technicznego, nie mówiąc już o wielkiej ilości innych trudności. Jednocześnie trudno sobie wystawić, pod jakim względem zatrzymanie przez Rosję i Ukrainę w swem posiadaniu tych archiwów spowodowałoby uszczerbek interesów Strony Polskiej, albowiem, jak już było powiedziane, dlatego, by Rosja i Ukraina wzięły w rachubę odnośne roszczenia, wystarczą w przeważającej ilości wypadków zwykłe zgłoszenia osób zainteresowanych (zgłoszenia nie poparte dowodami), zebrać zaś takie zgłoszenia drogą znanych

ankiet lub jakimś innym sposobem wydaje się rzeczą łatwą w Polsce, jeśli wziąć pod uwagę jej ludność w ogólności rozwiniętą, uświadomioną i ruchliwą. Lecz kończąc z temi rozumowaniami co do kwestji technicznej i powracając do rozpatrywania całej sprawy z punktu widzenia prawnego, Ekspertyza Rosyjsko-Ukraińska nie tylko uważa, iż brak jest podstaw do pozbawienia Rosji i Ukrainy dokumentów, niezbędnych dla nich w celu uświadomienia sobie wysokości swych zobowiązań względem Polski oraz obrony swych praw w odnośnych wypadkach, ale stwierdza także, iż Rosja i Ukraina mają prawo do zatrzymania u siebie archiwów Kas Oszczędnościowych.

Prawo to opiera się, po pierwsze, na wprowadzonej do artykułów Traktatu Ryskiego zasadzie „rozrachunku“ i jest tego rozrachunku logicznym wynikiem. Jeżeli Rosja i Ukraina są powołane do dokonania rozrachunku z tytułu kapitałów, włożonych do Kas Oszczędnościowych, to już sama idea „rozrachunku“ zawiera szereg zobowiązań Rosji i Ukrainy oraz szereg odpowiednich praw. Dokumenty, które uzasadniają i stwierdzają te prawa i obowiązki Rosji i Ukrainy, w danym wypadku księgi i inne dokumenty Państwowych Kas Oszczędnościowych, oczywiście są w związku przynależności do tych praw i obowiązków. Dlatego to nie może być podstaw prawnych do pozbawienia podmiotów tych praw i obowiązków posiadania przez nich wskazanych materiałów, o ile nie jest negowany sam rozrachunek. Niepodobieństwem jest innym postanowieniom Traktatu Ryskiego, a w tej liczbie p. 9 art. XI, nadawać inne znaczenie i w taki go zastosować sposób, by obowiązki, ustanowione artykułem XVII tegoż Traktatu, stały się niewykonalnymi, a prawa — iluzorycznymi.

Po drugie, Państwowe Kasy Oszczędnościowe, zgodnie z ich Statutem, były ściśle zcentralizowaną całością, zjednoczoną w Zarządzie Państwowych Kas Oszczędnościowych, a podporządkowaną ogólnemu dla całego imperjum Bankowi Państwa w osobie jego Zarządzającego (art. 15 i 27). Fundusze ich były składane do Banku Państwa na rachunek specjalny (art. 6) i były obracane do pewnej sumy na kupno papierów procentowych, które przechowywał Bank Państwa (art. 7).

Sprawozdanie (roczne) Państwowych Kas Oszczędnościowych podlegało rozpatrzeniu w Radzie Banku Państwa. Cała działalność Kas Oszczędnościowych była normowana szczegółowo opracowaną instrukcją. Nie było żadnej samodzielności w działalności lokalnej tych Kas. Były to przeważnie i jedynie komórki do przyjmowania, przechowywania i wydawania wkładów. Wszystko to utrudnia uznanie ścisłego związku poszczególnych komórek ogólnej sieci z poszczególnymi obwodami terytorjalnymi, oraz uważanie ich za instytucje, terytorjalnie oderwane od jedynego ogólnego zarządu sprawami wkładów oszczędnościowych.

Wobec powyższego, Ekspertyza Rosyjsko-Ukraińska nie może uznać za podlegające zadośćuczynieniu żądanie Delegacji Polskiej wydania Rządowi Polskiemu wymienionych w niniejszym oświadczeniu materiałów archiwalnych.

Załącznik 9.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 25 listopada 1921 r.

Wielce Szanowny Panie Prezesie!

Na plenarnem posiedzeniu Komisji Rozrachunkowej w dniu 3 b. m. Delegacja Polska złożyła wniosek w sprawie rozrachunku Polski z Rosją z tytułu pretensyj polskich osób fizycznych i prawnych do Rosyjskich Państwowych Kas Oszczędności.

Po odczytaniu tego wniosku, Pan Prezes oznajmił, że strona Rosyjska użyje wszelkich wysiłków, aby posunąć tę sprawę w sposób jak najbardziej pośpieszny i doprowadzić w czasie najkrótszym do powzięcia decyzji, oraz, że strona Rosyjska będzie w możności wypowiedzieć się zasadniczo w danej sprawie po upływie trzech-czterech dni od daty pierwszego posiedzenia Komisji Mieszanej.

Jednakowoż od daty pierwszego posiedzenia upłynęły już trzy tygodnie, a ze strony Delegacji Rosyjskiej nie wpłynęła jeszcze propozycja co do terminu drugiego plenarnego posiedzenia Komisji Rozrachunkowej.

Nie będąc poinformowanym co do przyczyn tej zwłoki, proszę Pana Prezesa o wyznaczenie miejsca i godziny spotkania, podczas którego moglibyśmy omówić termin najbliższego posiedzenia Komisji Rozrachunkowej.

Proszę przyjąć wyrazy szacunku i poważania.

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 10.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 4 lutego 1922 r.

Na posiedzeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, odbytem w dniu 5 grudnia 1921 r., zostało ustalone, że następne posiedzenie tejże Komisji odbędzie się najpóźniej po upływie dwóch tygodni od daty powyższej.

Przyjmując do wiadomości fakt zachorowania Pana Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, nie nalegałem na ścisłe zadośćuczynienie powyższemu postanowieniu.

Że jednak od daty, w której powinno było odbyć się posiedzenie Komisji, upłynęło już prawie siedem tygodni, przeto zwracam się z zapytaniem, czy stan zdrowia Pana Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej pozwoli Mu na porozumienie się ze mną celem ustalenia terminu trzeciego posiedzenia Mieszanej Komisji Rozrachunkowej — oraz kiedy ewentualnie omówione porozumienie się może nastąpić?

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 11.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 23 października 1922 r.

U schyłku pierwszego roku prac polsko-rosyjsko-ukraińskiej Komisji Rozrachunkowej, utworzonej na podstawie art. XVIII Traktatu Ryskiego, Delegacja Polska zmuszona jest stwierdzić z głębokim żalem i rozgoryczeniem, że mimo upływu 17 i pół miesięcy od chwili ratyfikacji tego Traktatu, nie zo-

stało rozwiązane ani jedno z licznych zagadnień, których rozstrzygnięcie zostało powierzone tej Komisji przez Traktat Ryski, nie została również wykonana ani jedna uchwała, powzięta przez Komisję Rozrachunkową.

Delegacja Polska zmuszona jest skonstatować, że metody, stosowane przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską tak przy organizacji prac Komisji i Podkomisyj, jak również przy prowadzeniu pertraktacyj, nie wskazują na dążenie Rządów Rosji i Ukrainy do szybkiej i efektywnej realizacji zobowiązań pieniężnych, przyjętych przez Traktat Ryski — odwrotnie, budzą uzasadnione obawy, że celem ich jest utrudnienie wszelkimi sposobami wprowadzenia w życie postanowień art. XVI, XVII i XX Traktatu Ryskiego, jeżeli nie przekreślenie zobowiązań Rosji i Ukrainy, przyjętych przez nie w tych artykułach.

Słuszność tego twierdzenia stanie się oczywistą, skoro przedstawię przebieg prac Komisji Rozrachunkowej i metody stosowane przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską w ciągu ubiegłego roku.

Przedewszystkiem nie można pominąć milczeniem, że prace polsko-rosyjsko-ukraińskiej Komisji Rozrachunkowej, które w myśl wyraźnego brzmienia art. XVIII Traktatu Ryskiego miały się rozpocząć w ciągu sześciu tygodni od dnia ratyfikacji tego Traktatu, czyli w terminie do dnia 11 czerwca r. 1921, rozpoczęły się nie z winy strony Polskiej dopiero w dniu 3 listopada 1921 r.

Mimo niewytłumaczonego nieczem opóźnienia w rozpoczęciu prac Komisji Rozrachunkowej, mimo zapewnień P. Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej i przedstawicieli dyplomatycznych o szczerych chęciach Rosji i Ukrainy rychłego wykonania zobowiązań, przyjętych w Traktacie Ryskim, już pierwsze kroki Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej w pracach Komisji Rozrachunkowej zachwiały wiarę Delegacji Polskiej w możność rychłego wprowadzenia w życie artykułów, których wykonanie zostało powierzone Komisji Rozrachunkowej.

Złożony przez Delegację Polską na pierwszym posiedzeniu Komisji Rozrachunkowej w dniu 3 listopada 1921 r. wniosek w sprawie rozrachunku z tytułu pretensyj polskich osób fizycz-

nych i prawnych do Rosyjskich Państwowych Kas Oszczędności, t. j. z tytułu drobnych pretensyj najszerzych warstw społeczeństwa polskiego, spotkał się wprawdzie ze strony P. Przewodniczącego z oświadczeniem, że „zagadnienie uregulowania pretensyj z tytułu wkładów do Kas Oszczędności jest specjalnie ważne“ i że Delegacja Rosyjsko-Ukraińska użyje „wszelkich wysiłków, aby posunąć tę sprawę w sposób jak najbardziej pośpieszny i doprowadzić w czasie najkrótszym do powzięcia decyzji“, że „kilka dni (3—4) okażą się wystarczającym terminem, ażeby zasadniczo wypowiedzieć się w danej sprawie“, — lecz na odbycie następnego posiedzenia Komisji strona Rosyjsko-Ukraińska zgodziła się dopiero po upływie przeszło miesiąca, mianowicie w dniu 5 grudnia r. 1921; nadto wbrew przyrzeczeniom, to drugie posiedzenie Komisji nie przyniosło oczekiwanego przez stronę Polską zasadniczego wypowiedzenia się Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej w sprawie pomienionego wniosku; Delegacja Rosyjsko-Ukraińska ponownie odłożyła termin przedstawienia swego zasadniczego stanowiska w sprawie pretensyj polskich do Kas Oszczędności tym razem na czas do dwu tygodni. Strona Polska była zmuszoną przyjąć do wiadomości tę nową zwłokę. Na to, zapowiedziane w terminie dwutygodniowym, posiedzenie Komisji Delegacja Polska oczekiwała cztery miesiące, bowiem Delegacja Rosyjsko-Ukraińska zgodziła się odbyć trzecie z kolei posiedzenie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej dopiero w dniu 5 kwietnia 1922 r. W czteromiesięcznym okresie czasu — od dnia 5 grudnia 1921 r. do dnia 5 kwietnia 1922 r. Delegacja Rosyjsko-Ukraińska, mimo wielokrotnych nalegań, nie udzieliła Delegacji Polskiej żadnych wyjaśnień co do swego stanowiska w sprawie wniosku Delegacji Polskiej, dotyczącego rozrachunku z tytułu pretensyj do Kas Oszczędności — i dopiero w dniu 3 kwietnia r. 1922 przedstawiła Delegacji Polskiej projekt uregulowania pomienionego rozrachunku według zasad, wręcz odmiennych od polskich — zasad, zmierzających do wprowadzenia procedury indywidualnego rozrachunku, sprzecznej z jasnymi postanowieniami Traktatu Pokojowego.

Na skutek tego, sześciogodzinna dyskusja, przeprowadzona na posiedzeniu w dniu 5 kwietnia r. 1922, nie doprowadziła do

żadnych konkretnych rezultatów; celem uzgodnienia zasad rozrachunku w omawianej sprawie, została wyłoniona Podkomisja Mieszana.

Prace Podkomisji rozpoczęły się niezwłocznie po trzeciem posiedzeniu Komisji Mieszanej i były prowadzone z dużą intensywnością, dzięki czemu na następnem plenarnem posiedzeniu Komisji, dnia 26 kwietnia r. 1922 zostały przedstawione wyniki w formie licznych tez uzgodnionych i kilku wniosków do uzgodnienia na plenarnem posiedzeniu Komisji. Jednakowoż Delegacja Rosyjsko-Ukraińska, korzystając z faktu niezatwierdzenia protokołów posiedzeń Podkomisji, nie tylko że uchyliła się na posiedzeniu plenarnem Komisji od oparcia się na wynikach prac Podkomisji, lecz anulowała wszystkie powzięte na Podkomisji zobowiązania strony Rosyjsko-Ukraińskiej, wskutek czego czwarte z rzędu plenarne posiedzenie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, zakończone protestem strony Polskiej przeciw takim metodom pracy, również nie dało żadnych wyników poza odesłaniem ponownem obu projektów do Podkomisji dla uzgodnienia.

Po tem posiedzeniu Podkomisja Mieszana przystąpiła znowuż do pracy i po 12-tu posiedzeniach zakończyła swe czynności, dnia 26 maja 1922 r. ustaleniem szeregu zgodnych postanowień co do procedury zgłaszania i uzasadniania pretensyj do Kas Oszczędności, oraz ustaleniem głównych punktów rozbieżnych w poglądach stron obu, których rozstrzygnięcie zgodziła się pozostawić Przewodniczącym Delegacyj obu stron.

Rozbieżności te dotyczyły głównie sposobu wypłaty sum pretensyj Polski (ryczałtowego, czy indywidualnego), oraz zakresu pretensyj, podlegających rozrachunkowi za pośrednictwem Komisji Rozrachunkowej.

Co do pierwszej, Delegacja Rosyjsko-Ukraińska nie odstępowała, wbrew wyraźnym postanowieniom Traktatu Ryskiego, od żądania przeprowadzenia indywidualnego rozrachunku z pretendentami, polegającego na uprzednim dostarczeniu dowodów pretensyj stronie Rosyjsko-Ukraińskiej, któraby regulowała je dopiero po sprawdzeniu w każdym poszczególnym wypadku wysokości pretensji.

Delegacja Polska, upatrując w stanowisku rosyjsko-ukraińskim dążenie do przewlekania rozrachunku i wyszukiwania motywów formalno-prawnych, prowadzących do przekreślenia szeregu słusznych pretensyj, domaga się wypłacenia przez Rządy Rosji i Ukrainy całej sumy bezspornie ustalonych pretensyj osób polskich do rosyjskich państwowych Kas Oszczędności, z tem, że suma ta będzie mogła być wpłacona w kilku-miesięcznych ratach.

Stanowisko Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej co do innych głównych i drugorzędnych punktów rozbieżności mogłoby być zrozumiane także tylko jako zmierzające do utrudnienia i przedłużenia rozrachunku. Szczególnie charakterystycznym pod tym względem jest żądanie strony Rosyjsko-Ukraińskiej, oparte na oczywistym ignorowaniu podstaw Traktatu, dokonywania obliczeń sumy każdej pretensji, z których przeważna część nie przenosi 20 rb. na datę 1/X 1915 r., t. j. z odliczeniem już zaliczonych książkowo procentów za lata następne.

Metody postępowania rozrachunkowego, wysuwane przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, nabierają specjalnego charakteru, jeśli się weźmie pod uwagę, że Delegacja Polska, zdając sobie sprawę z trudności finansowych Rosji i Ukrainy i jej ograniczonej zdolności płatniczej, postanowiła nie poruszać z samego początku prac Komisji Rozrachunkowej całokształtu zobowiązań Rosji i Ukrainy i ograniczyła swe żądania w pierwszym okresie do uregulowania pretensyj, nie budzących najmniejszych wątpliwości, mianowicie pretensyj z tytułu wywiezienia oszczędności najszerzych warstw ludności polskiej.

Dając tem ze swej strony wyraz najlepszej woli, Delegacja Polska miała prawo spodziewać się, że i Delegacja Rosyjsko-Ukraińska nie będzie stwarzała żadnych trudności, przynajmniej przy regulowaniu pretensyj najszerzych warstw ludności polskiej. Przebieg pertraktacyj zaprzeczył jednak tym skromnym, usprawiedliwionym oczekiwaniom. Dalsze atoli stanowisko Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej do reszty już podważało nadzieję rychłego załatwienia w najskromniejszym zakresie tej tak ważnej dla szerokich rzesz poszkodowanych sprawy.

Od czasu zakończenia, dnia 26 maja r. 1922, prac pomienionej wyżej Mieszanej Podkomisji upływa 5 miesięcy, a sprawa rozrachunku z Kasami Oszczędności nie posunęła się na-przód ani o jeden krok, mimo ustawicznych usiłowań Delegacji Polskiej.

W początkach czerwca 1922 r., podczas dwu naszych spotkań otrzymałem od Pana Prezesa zobowiązanie, że w terminie najdalej dziesięciodniowym będzie udzielona odpowiedź decydujących czynników w Moskwie na projekt polski w sprawie sposobu wypłaty sum pretensyj Polski; przytem wyraził Pan Prezes przekonanie, że zdoła uzyskać zgodę decydujących czynników w Moskwie na polski projekt, t. j. na systematyczne wpłacanie przez Rosję i Ukrainę w ciągu szeregu miesięcy stałej raty na poczet sumy bezspornie uznanych pretensyj do Kas Oszczędności. Zobowiązanie to zostało powzięte na skutek oświadczenia ze strony Polskiej Delegacji, że gotowa jest powstrzymać się w okresie tych wpłat od przedstawienia Rosji i Ukrainie do natychmiastowego uregulowania ogólnej całkowitej sumy pretensyj do Kas Oszczędności. Mimo to, przyrzeczenia Pana Prezesa zostały, jak dotąd, bez wykonania. Nie pomogły wszelkie usiłowania Delegacji Polskiej, (znajdujące swój wyraz w ciągłym ponagłaniu sprawy zarówno bezpośrednio przezemnie, mego zastępcę, jak i za pośrednictwem Sekretarjatu Delegacji. Delegacja Rosyjsko-Ukraińska odpowiadała stale przyrzeczeniami, że odpowiedź będzie udzieloną w czasie najbliższym.

Nie otrzymując mimo to zapowiedzianej odpowiedzi, odbyło się znowu z mojej inicjatywy w połowie sierpnia 1922 r. spotkanie nasze i znów poprzestał Pan Przewodniczący, podkreślając korzystny zwrot opinii Moskwy co do polskiego projektu rozrachunku z tytułu Kas Oszczędnościowych, na zobowiązaniu się dostarczenia szczegółowej ostatecznej odpowiedzi w sprawie Kas Oszczędności w dniach najbliższych, najdalej w terminie tygodniowym. W oznaczonym terminie, w dniu 26 sierpnia 1922 r., członek Delegacji Polskiej, p. St. Kauzik, w moim imieniu odbył z Panem Przewodniczącym konferencję, na której miast przedstawienia zapowiedzianej odpowiedzi Rządu

Rosyjskiego i Ukraińskiego i ustalenia ostatecznych warunków rozrachunku z tytułu pretensyj do Kas Oszczędności, Pan Przewodniczący zakomunikował o konieczności swego wyjazdu na dwa tygodnie dla przeprowadzenia kuracji. Prosząc o uwzględnienie tej nowej nieoczekiwanej zwłoki, przyrzekł Pan Przewodniczący wykorzystać ten czas na wyjednanie w Moskwie zgody na projekt polski. Nadto na żądanie mego zastępcy, by mimo wyjazdu Pana Przewodniczącego, podjęte były prace Podkomisji Funduszków, rozpoczęte w czerwcu 1922 r., a przerwane wskutek wyjazdu profesora Bogolepowa do Rosji, jak również, by w początkach września uruchomione zostały prace wszystkich Podkomisji Komisji Rozrachunkowej, również wyrażono zgodę, oraz zapewnienie, że odnośni kierownicy i fachowcy rosyjsko-ukraińscy będą przez niego wezwani z Moskwy na połowę września 1922 r.

Znowu upłynęły wyznaczone terminy bez wykonania ze strony Rosyjsko-Ukraińskiej choćby jednego zobowiązania.

Potem w ciągu drugiej połowy września, mimo codziennych niemal zwracań się Sekretarjatu Delegacji Polskiej do Sekretarjatu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, nie udało się doprowadzić do widzenia się mego z Panem Przewodniczącym.

Spotkawszy się na bankiecie w dniu 2 października 1922 r. ustaliliśmy, że nazajutrz odbędziemy konferencję. Mimo to, Pan Przewodniczący uznał za właściwe konferencji tej ze mną nie odbyć, natomiast wyjechał Pan do Moskwy bez powiadomienia o terminie powrotu.

Streszczony wyżej przebieg prac w sprawie Kas Oszczędności wykazuje niezbicie, że Delegacja Rosyjsko-Ukraińska, wbrew zapewnieniom Pana Prezesa, nie użyła zapowiedzianych w dniu 3 listopada 1921 r. „wszelkich wysiłków, aby posunąć tę sprawę w sposób jak najbardziej pośpieszny i doprowadzić w czasie najkrótszym do powzięcia decyzji“. Rządy zaś Rosji i Ukrainy, wbrew oświadczeniom swych przedstawicieli, nie poczyniły żadnych kroków w kierunku wywiązania się ze swych zobowiązań pieniężnych.

Niezastosowanie się do powziętych zobowiązań i zwlekanie z ich wykonaniem dotyczy w równej mierze i wszystkich innych

spraw, zgłoszonych przez Delegację Polską. Tak więc wniosek Delegacji Polskiej w sprawie zwrotu dokumentów, ksiąg i archiwów, przynależnych do instytucyj kredytowych, ewakuowanych z Polski do Rosji, przyjęty przez Komisję Rozrachunkową w dniu 3 listopada 1921 r., dotąd nie został bodaj w części wykonany, aczkolwiek strona Rosyjsko-Ukraińska zobowiązała się do wykonania uchwały „w miarę możliwości, najpóźniej w terminie dwu miesięcy“ od dnia jej powzięcia, czyli przed dniem 3 stycznia 1922 r.

Również przyjęta w dniu 5/XII 1921 r. na wniosek Delegacji Polskiej uchwała Komisji w sprawie udzielenia Polsce danych, niezbędnych dla dokonania rozrachunków, przewidzianych w art. XVI Traktatu Ryskiego, nie została dotąd wykonana, chociaż strona Rosyjsko-Ukraińska zobowiązała się danych tych dostarczyć „najpóźniej, w miarę możliwości, w terminie dwu miesięcy od dnia powzięcia niniejszej uchwały“, czyli przed dniem 5 lutego 1922 r.

Wreszcie złożony przez stronę Polską jeszcze w dniu 27/VI r. b. projekt rozrachunku z tytułu kapitałów i funduszków Instytucji Wzajemnych Ubezpieczeń dotąd nie został rozważony, aczkolwiek na konferencji w dniu 3 lipca r. b. strona Rosyjsko-Ukraińska przyrzekła wypowiedzieć się w tej sprawie w czasie najkrótszym.

Uchylenie się Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej od konkretnego traktowania poruszonych przez stronę Polską zagadnień jest więc tak notoryczne, przewlekane przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską prac Komisji Rozrachunkowej jest tak wyraźne, że mogły one zachwiać poważnie wiarę Delegacji Polskiej, tudzież najszerzych warstw ludności polskiej w szczerą chęć wypełnienia przez Rządy Rosji i Ukrainy zobowiązań, przyjętych przez Traktat Ryski.

Zważywszy wyniki dotychczasowych metod pracy, stosowanych przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, Delegacja Polska doszła do głębokiego przeświadczenia, że dalsza wspólna praca Delegacji w Komisji Rozrachunkowej będzie mogła być prowadzona tylko pod warunkiem zasadniczej zmiany podstaw działania Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

W tym celu winny być natychmiast wprowadzone w życie następujące zasady pracy:

I) należycie szerokie pełnomocnictwa i szeroki zakres kompetencji winny być podstawą pracy Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej w Komisji Rozrachunkowej, tak, aby położony został kres ustawicznym i bezskutecznym odwoływaniom się do władz centralnych w Moskwie, sprzecznym z pełnomocnictwami, złożonymi przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską.

II) W razach konieczności porozumienia się z władzami centralnymi w Moskwie w sprawach najbardziej zasadniczych winny być każdorazowo ustalane terminy odpowiedzi. Brak odpowiedzi w terminie ustalonym będzie uznawany za zgodę Rządów Rosji i Ukrainy na wniosek polski.

III) Delegacja Rosyjsko-Ukraińska winna uzupełnić swój skład w kierunku, przepisany przez Traktat Ryski, oraz wezwać do Warszawy niezbędnych ekspertów, by mogły być w terminie nie późniejszym, niż dnia 10 listopada r. b., uruchomione prace we wszystkich Podkomisjach Komisji Rozrachunkowej, w szczególności w Podkomisji bankowej, ubezpieczeniowej, Podkomisji funduszy i roszczeń oraz Podkomisji mienia obywateli polskich na terytorjum Rosji i Ukrainy. Prace Komisji Rozrachunkowej i Podkomisji winny być prowadzone z możliwym pośpiechem. Prace te nie powinny ulegać zwłoce wskutek obciążania członków i ekspertów Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej innymi pracami.

IV) Będą ustalone ścisłe przepisy, umożliwiające rychłe normalne komunikowanie się Przewodniczących Delegacji stron obu, Przewodniczących Podkomisji, tudzież Sekretarjatów, w celu położenia kresu bezskutecznym, po kilka dni trwającym, usiłowaniom skomunikowania się z Delegacją Rosyjsko-Ukraińską.

V) Winna być ustalona odpowiedzialność Rosji i Ukrainy za straty, wyrządzone Polsce wskutek zwłoki w regulowaniu zobowiązań pieniężnych Traktatu Ryskiego.

VI) Realizacja bezspornych sum pretensyj winna być niezależniona od dyskusji nad punktami spornymi.

VII) Delegacja Rosyjsko-Ukraińska przystąpi bezzwłocz-

nie do ostatecznego ustalenia z Delegacją Polską zasad rozrachunku z tytułu pretensyj do Kas Oszczędności oraz do wypłaty Polsce należnych z tego tytułu sum, również bezzwłocznie będzie zarządzone przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską wykonanie powziętych już przez Komisję uchwał.

Tylko wprowadzenie w czyn powyższych zasad postępowania może jeszcze wzniecić w Delegacji Polskiej wiarę w możliwość osiągnięcia pozytywnych wyników pracy Komisji Rozrachunkowej.

W razie nieprzyjęcia przez stronę Rosyjsko-Ukraińską zasad powyższych, Delegacja Polska nie byłaby w stanie ponosić nadal odpowiedzialności za wykonanie zadania, włożonego na nią przez Rząd Rzeczypospolitej.

Delegacja Polska, wierząc w dobrą wolę Pana Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, nie wątpi, iż użyje on ze swej strony wszelkich wysiłków, aby dotychczasowe metody pracy uległy zasadniczej i niezwłocznej zmianie, tak, by Komisja mogła wejść na drogę istotnej realizacji postanowień Traktatu Ryckiego.

Raczy Pan przyjąć, Panie Prezesie, wyrazy wysokiego poważania.

Prezes Delegacji Polskiej
w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 12.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 30 listopada 1922 r.

W dniu 23 ubiegłego miesiąca wystosowałem do Pana Przewodniczącego pismo, w którym, skreśliwszy dotychczasowy przebieg prac Komisji Rozrachunkowej, wskazałem na konieczność natychmiastowego wprowadzenia w życie wyliczonych w temże piśmie zasad dalszej pracy.

Ponieważ od daty wysłania tego pisma upłynęło pięć tygodni, a odpowiedzi na nie od Pana Przewodniczącego nie otrzy-

małem, zarówno też prace Mieszanej Komisji Rozrachunkowej nie zostały wznowione, przeto mam zaszczyt zwrócić uwagę Pana Przewodniczącego, że stan taki może całkowicie poderwać zaufanie Delegacji Polskiej co do zamiarów Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej doprowadzenia pracy Komisji Rozrachunkowej do realnych wyników.

Nie mogę przytem nie stwierdzić, że opinia publiczna jest wysoce zaniepokojona faktem ustawicznego przewlekania się sprawy wykonania klauzul rozrachunkowych Traktatu Ryskiego, wynikających ze stanowiska strony rosyjsko-ukraińskiej.

Raczy Pan przyjąć, Panie Przewodniczący, wyrazy wysokiego poważania.

Prezes Delegacji Polskiej
w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
(—) J. Karśnicki.

Załącznik 13.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 14 lutego 1923 r.

Szanowny Panie Prezesie!

Dnia 5 lutego r. b. otrzymałem od Szanownego Pana długo oczekiwaną odpowiedź na pismo moje z dnia 23 października r. ub.

O ile wyrażona w niem przez Delegację Rosyjską gotowość usunięcia trudności, które stały na przeszkodzie owocnej pracy Komisji, budzi ponowną nadzieję na zmianę dotychczasowego kierunku prac Komisji i osiągnięcie konkretnych wyników tych prac, o tyle poczuwam się do obowiązku odrzucić wszelkie zarzuty i wszelkie usiłowania przełożenia w jakiegokolwiek bądź mierze winy za bezowocną dotychczas pracę Komisji na Delegację Polską.

Delegacja Polska opierała się i będzie się zawsze opierać na ścisłym brzmieniu i duchu Traktatu Ryskiego, a w szczególności na szerokich pełnomocnictwach udzielonych przez Traktat Mieszanej Komisji Rozrachunkowej co do trybu rozrachunku i sposobów płatności.

Opierając się na tych właśnie pełnomocnictwach i na wyraźnych przepisach Traktatu Ryskiego, Delegacja Polska uważała się za uprawnioną do żądania przeprowadzenia rozrachunku z tytułu wkładów i depozytów obywateli polskich do b. rosyjskich Kas Oszczędności na tych zasadach i w tym trybie, jak to znalazło swój wyraz w złożonym przez stronę polską wniosku, idąc przy bliższej dyskusji nad tym wnioskiem na daleko idące ułatwienia w celu osiągnięcia rzeczywistej realizacji zobowiązań traktatowych. I właśnie ze strony rosyjskiej zupełnie dowolna i niezgodna z duchem Traktatu jego interpretacja zupełnie uniemożliwiała praktyczne wykonanie rozrachunku.

W równej mierze Delegacja Polska jest tego zdania, że jakkolwiek ustęp pierwszy art. XX-go dziś jeszcze nie jest aktualnym, tem niemniej ustęp drugi daje w chwili obecnej Komisji Rozrachunkowej podstawę do ustalenia i wykonania planu prac w zakresie tego artykułu.

Nie mógłbym się też zgodzić z twierdzeniem Szanownego Pana, że Traktat Ryski ustala równość w sprawie zgłaszania pretensyj i dokonania na mocy tych pretensyj rozrachunku. Taka dowolna interpretacja jest zupełnie niezgodna z przepisami Traktatu Ryskiego, który z wyjątkiem p. 2 art. XVII zastrzega wyłącznie stronie polskiej prawo żądania zwrotu funduszków publicznych i państwowych oraz wkładów, depozytów i kaucyj należących do obywateli i instytucyj polskich.

Również dowolnem jest twierdzenie, że wykonanie zobowiązań traktatowych jest uzależnione od ustalenia ostatecznego salda, gdyż takiego przepisu nie mogę odnaleźć w Traktacie Ryskim. Wręcz odwrotnie Traktat przewiduje stopniowe w miarę dokonywania poszczególnych rozrachunków przekazywanie odpowiednich sum; przyjęcia tej zasady więc nie mógłbym traktować jako ustępstwo, a tylko jako wykonanie wyraźnych przepisów Traktatu.

Na mocy powyższego nie widziałbym podstaw do ustalenia zgóry kolejnego porządku rozpatrywania obustronnych pretensyj, ponieważ w mojem mniemaniu stać się ono może powodem nowych zwłok w pracy Komisji w razie gdyby strona, której pretensja podlegałaby kolejnemu rozpatrywaniu, z tych lub innych

przyczyn charakteru technicznego nie mogła dostarczyć potrzebnych projektów lub materiałów na dzień oznaczony.

Porządek dzienny może być zawsze zawczasu ustalony przed każdym plenarnem posiedzeniem w drodze porozumienia się Przewodniczących Delegacyj, co nie wyklucza prawa Delegacji Rosyjskiej żądania postawienia na porządek dzienny przedkładanych przez stronę rosyjską wniosków i pretensyj.

Ponieważ w piśmie mojem z dnia 23 października wysunąłem cały szereg zasadniczych tez, po przyjęciu których jedynie można będzie utrwalić podstawy prac Komisji i wprowadzić je na właściwe drogi, a na które nie znajduję wyraźnej odpowiedzi w liście Szanownego Pana, proponuję celem uniknięcia zatrzymania prac Komisji zasadniczymi różnicami poglądów stron, uzgodnienie tych tez, jako podstawy dalszych prac Komisji w drodze porozumienia Przewodniczących, względnie wyłonienia ściślejszej Komisji złożonej z dwóch osób z każdej strony.

Pragnę wierzyć, że dobra wola, wyrażona przez obie strony znajdzie rzeczywiście swój wyraz i w pracach Komisji i będzie na przyszłość gwarancją owocnej jej pracy na gruncie ścisłego wykonania Traktatu Pokoju.

Proszę przyjąć zapewnienia prawdziwego mego poważania.

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 14.

Magistrat m. st. Warszawy

do Głównego Urzędu Likwidacyjnego.

Dnia 22 maja 1923 r.

Otrzymałszy transport skrzyń z księgami i dokumentami Magistratu m. Warszawy, ewakuowanego w roku 1915 do Moskwy, Komisja, powołana przez Magistrat do odbioru wspomnianych dokumentów, opierając się na protokole zdawczo-odbiorczym z dnia 18 lutego 1919 r., podpisanym przez delegata Komisji Likwidacyjnej do spraw b. Królestwa Polskiego, Aniele Kortowicz i delegata b. Magistratu m. Warszawy, M. Kadziłowskiego, stwierdziła, iż w skrzyni oznaczonej Nr. 19 brak wszystkich kwitów bankowych na zdeponowane papiery procentowe, dokumenty pieniężne i t. p., zaś w skrzyni Nr. 15 brak

ksiąg buchalteryjnych pomocniczych, a mianowicie 3 tomów ksiąg sum depozytowych, 1 tomu specjalnych funduszków oraz księgi papierów procentowych.

Brak dokumentów, o których mowa, potwierdza również porównanie protokołu zdawczo-odbiorczego z dn. 18 lutego 1919 r. z protokołem odbiorczym Delegacji Polskiej w Moskwie.

Wobec powyższego Magistrat m. st. Warszawy uprasza Główny Urząd Likwidacyjny o wszczęcie energicznych kroków u władz Sowieckich, celem jaknajszybszego zwrotu pomienionych dokumentów.

(—) Prezydent W. Jabłoński.

Naczelnik Kontroli miejskiej (—) Jeska.

5 załączników.

Załącznik 14a.

Protokół.

Komisja z ramienia Magistratu m. st. Warszawy w osobach: ławników Kazimierza Koralewskiego i Stefana Zielińskiego, zastępcy naczelnika wydziału do spraw ogólnych, Antoniego Strzeleckiego, archiwisty, Wacława Kopijowskiego oraz kontrolera kontroli miejskiej, Eugenjusza Krauzego, powołana do odbioru dokumentów b. Magistratu m. Warszawy ewakuowanego do Moskwy w r. 1915, stwierdziła, iż:

1. w skrzyni oznaczonej Nr. 19 brak wszystkich pokwitowań na zdeponowane w b. Banku Państwa fundusze miasta Warszawy oraz miast: Błonie, Brześć Kujawski, Warka, Włocławek, Grójec, Gostynin, Gąbin, Łódź, Zakroczym, Żychlin, Kutno, Kałuszyn, Łowicz, Mszczonów, Mława, Nieszawa, Nowy Dwór, Nowomińsk, Nasielsk, Pułtusk, Płońsk, Sochaczew, Skierniewice.
2. w skrzyni Nr. 15 brak 3 tomów ksiąg depozytowych, 1-go tomu księgi funduszków specjalnych i księgi papierów procentowych.
3. Poza tem Komisja stwierdza, iż ze złożonych w/g protokołu z dn. 18/II. 1919 r. 59-ciu skrzyń otrzymano tylko 17. Brak zaś skrzyń, oznaczonych Nr. 16 i od 20 do 59 włącznie.

(—) St. Zieliński, (—) K. Koralewski,

(—) A. Strzelecki, (—) E. Krauze.

Warszawa, dn. 11 maja 1923 r.

Deklaracja Delegacji Polskiej w M. K. R., złożona w dniu 4 czerwca 1923 r. na VI posiedzeniu plenarnem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Na mocy art. XVIII Traktatu Ryskiego Mieszana Komisja Rozrachunkowa winna była być utworzona w ciągu sześciu tygodni od dnia ratyfikacji Traktatu.

Wobec tego, iż wymiana dokumentów ratyfikacyjnych nastąpiła 30 kwietnia 1921 roku, najdalszym terminem do rozpoczęcia prac Komisji Rozrachunkowej była data 11 czerwca tegoż roku. Tem niemniej dopiero 17 października 1921 r. Poselstwo Rosyjskie notą pod Nr. 539 zawiadomiło Ministerstwo Spraw Zagranicznych o przyjeździe do Warszawy Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, przytem w niepełnym składzie.

Tak późne wyznaczenie przez Rząd Rosyjsko-Ukraiński składu swej Delegacji w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej stało się powodem, że pierwsze plenarne posiedzenie Komisji odbyło się dopiero 3 listopada.

Po upływie zaledwie jednego miesiąca, mianowicie 5 grudnia 1921 roku, Delegacja Rosyjsko-Ukraińska przerwała pracę Komisji pod pozorem odwołania się do swego Rządu o dyrektywy co do stanowiska, jakie ma zająć w sprawie pretensyj polskich z tytułu wkładów obywateli polskich do b. rosyjskich Kas Oszczędności. Pomimo wielokrotnych nalegań ze strony Delegacji Polskiej, prace Komisji wznowione zostały dopiero 3 kwietnia 1922 roku.

26 maja tegoż roku, tym razem bez żadnej już widocznej przyczyny, prace Komisji ponownie zostały przerwane przez Delegację Rosyjską; przerwa ta trwała do 19 lutego 1923 r., po czem prace wznowione zostały z udziałem Delegacji Rosyjskiej w nowym składzie.

29 marca, po krótkiej, acz intensywnej pracy Komisji i Podkomisj Mieszanych, z winy Delegacji Rosyjskiej, która niespodziewanie opuściła Warszawę, nastąpiła nowa przerwa w działalności Komisji Rozrachunkowej Mieszanej, która trwała aż do dnia dzisiejszego, przyczem w składzie Delegacji Rosyjskiej po raz trzeci dokonano zmian personalnych.

W zestawieniu wynika więc, że w okresie czasu od dnia ratyfikacji Traktatu Ryskiego, czyli w okresie 25 miesięcy, Komisja czynna była zaledwie 4 miesiące, przerwy zaś wynosiły 19 miesięcy.

Poza tem kilkakrotne zmiany w składzie Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej nie pozwoliły wykorzystać nawet tego krótkiego okresu czasu na pracę produkcyjną, gdyż pociągały za sobą długie i zupełnie zbędne dyskusje nad tezami już ustalonymi i przyjętymi.

Ustawiczne przerwy, nieusprawiedliwione stanem prac Komisji, oraz kilkakrotne zmiany w składzie Delegacji Rosyjskiej wyrządzają nieobliczalne straty obywatelom polskim i Państwu Polskiemu wskutek nieotrzymania przez nich należnych im kompensat w terminie właściwym.

Wobec niezaprzeczalnego faktu, że do dnia dzisiejszego żadne zobowiązanie Rządu Rosyjskiego w dziedzinie rozrachunkowej, przyjęte w Traktacie Ryskim, ani nawet żadna z uchwał, powziętych przez Mieszaną Komisję Rozrachunkową w dziedzinie prac przygotowawczych do rozrachunku, wykonane nie zostały, Delegacja Polska

oświadcza:

że, stojąc na straży interesów swego Państwa i swych obywateli, składa na stronę rosyjską całkowitą odpowiedzialność za skutki dotychczasowych metod pracy, stosowanych przez Delegację Rosyjską i prosi o zamieszczenie tego oświadczenia w protokule.

Załącznik 16.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Dnia 30 czerwca 1923 r.

Wskutek złożonej na posiedzeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej w dniu 21 czerwca r. b. przez stronę rosyjsko-ukraińską odpowiedzi na deklarację Delegacji Polskiej, złożoną na posiedzeniu w dniu 4 czerwca r. b., Delegacja Polska zmuszona jest zaznaczyć, co następuje:

Odpowiedzialność moralna, jaką ponosi Delegacja Polska za owocny przebieg prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, tak

przed swym Rządem, jak i przed obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej, zmusiła ją do obiektywnego ustalenia faktu nieustannych przerw w działalności wspomnianej Komisji.

W złożonej przez Delegację Polską deklaracji przytoczone zostały niezaprzeczalne fakty nieobecności Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Delegacja Polska nie może doszukiwać się zależności pomiędzy prawidłowym biegiem prac Komisji, a wyjazdem lub zapadnięciem na zdrowiu Prezesa jednej z Delegacyj, ponieważ w takich wypadkach winien być wyznaczony jego zastępca.

Również — zdaniem strony polskiej — ani w jej, ani też Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej kompetencji nie leży poruszanie kwestyj czysto politycznych, podlegających rozstrzygnięciu na drodze dyplomatycznej. Kwestje te nie powinny mieć żadnego wpływu na prace samoistnych Komisji, ukonstytuowanych na mocy Traktatu Ryskiego.

W jednakowym stopniu powołanie się strony rosyjsko-ukraińskiej na domniemane różnice poglądów w rozumieniu i komentowaniu tych lub innych punktów artykułów Traktatu Ryskiego nie obala faktu, że w ciągu niemal 2-ech lat od czasu gdy Mieszana Komisja Rozrachunkowa powinna była być utworzona, przez 19 miesięcy Delegacja Polska faktycznie pozbawiona była możliwości składania i rozważania swych żądań wskutek nieobecności strony przeciwnej.

Oświadczenie Delegacji Polskiej, iż zmiany w składzie Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej były przyczyną ponownych, długich i zbędnych dyskusyj, opiera się ściśle na treści protokołu Mieszanej Podkomisji Kredytowej z dn. 14 marca 1923 r., protokołu, uzgodnionego i podpisanego przez Sekretarzy obu stron rzeczowej Podkomisji. W protokole tym wyraźnie jest zaznaczone, że strona rosyjsko-ukraińska w nowym swym składzie uważa za bardziej pożyteczne przystąpić do rozważania sprawy (o kasach oszczędności) w jej całkowitym zakresie, zaznaczając, że na artykułach, przyjętych przez poprzedni skład Komisji, Delegacja Rosyjsko-Ukraińska opierać się będzie tylko „o ile możliwości“.

Delegacja Polska nie może wreszcie nie wyrazić swego zdzi-

wienia z powodu powołania się strony rosyjsko-ukraińskiej na opóźnioną jakoby odpowiedź polską z dnia 14 lutego na pismo Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej z dnia 5 lutego r. b.

Pismo to bowiem było deklaratywną repliką ze strony rosyjsko-ukraińskiej na deklarację Prezesa Delegacji Polskiej z dnia 23 października 1922 r. i nawet brak wszelkiej odpowiedzi ze strony polskiej na tę enuncjację nie mógłby mieć żadnego wpływu na prace Komisji Rozrachunkowej.

Wreszcie Delegacja Polska uważa za swój obowiązek jeszcze raz podkreślić, iż żadnej zmiany w jej stanowisku i punkcie widzenia nie nastąpiło, ponieważ powołanie się na przemówienie Prezesa Delegacji Polskiej i użyty przezeń zwrot w celu uwypuklenia znaczenia rozrachunku z tytułu kas pożyczkowo-oszczędnościowych dla szerokich warstw społeczeństwa, w niczem nie mogły zmienić treści złożonego na temże posiedzeniu przez stronę polską na piśmie projektu tego rozrachunku.

Z przytoczonych powyżej względów, opierając się wyłącznie na niezaprzeczalnych faktach, wykazanych w swej poprzedniej deklaracji, Delegacja Polska ponownie podtrzymuje swoje stanowisko, wyrażone w wymienionej deklaracji.

Prezes

(—) J. Karśnicki

Załącznik 17.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do członka Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej p. A. Wiszniakowa.**

Dnia 12 października 1923 r.

Przewodniczący Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej prof. Pergament przed swoim wyjazdem z Warszawy zapewnił mię o rychłym uzupełnieniu składu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej do stanu, przewidzianego art. XVIII Traktatu Ryskiego. Zastępca zaś Przewodniczącego Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej prof. Walter w przeddzień swego wyjazdu ponowił oświadczenie, iż zwłoka w pracach Komisji Rozrachunkowej, spowodowana wyjazdem w początkach września r. b. większości składu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej do Moskwy, nie potrwa dłużej, niż dwa tygodnie, w którym to czasie skład Delegacji Rosyjsko-

Ukraińskiej będzie odpowiednio uzupełniony i normalny bieg pracy Komisji i Podkomisyj zapewniony.

Obecnie, po upływie miesiąca od czasu wyjazdu prof. Pergamenta i Waltera, jestem zmuszony skonstatować fakt, iż skład Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej pozostaje nadal niekompletny, co wstrzymuje normalny rozwój prac, ograniczając je do zagadnień technicznych drugorzędnego znaczenia.

Wobec tego, zwracam się do Sz. Pana z prośbą o zakomunikowanie mi terminu, w jakim Delegacja Polska może liczyć na skompletowanie składu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, celem wznowienia normalnego trybu prac Komisji Rozrachunkowej, w szczególności wszystkich czterech, wyłonionych przez Komisję Rozrachunkową Podkomisyj, a mianowicie: Kredytowej, Ubezpieczeniowej, Funduszowej i Prawnej.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 18.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 5 listopada 1923 r.

Z otrzymanej przezemnie 17 ub. m. odpowiedzi Szanownego Pana na notę moją z dnia 12 tegoż miesiąca wynika, iż Szanowny Pan nie może nawet w przybliżeniu zakomunikować mi terminu, w którym możnaby liczyć na uzupełnienie Delegacji do składu, przewidzianego w art. XVIII Traktatu Ryskiego.

Odpowiedź Szanownego Pana pomija przytem uwagi i pytania mej noty, wywołane wyłącznie obecną sytuacją, stworzoną przez stronę rosyjsko-ukraińską, porusza natomiast nieoczekiwanie w sposób nieściśły okoliczności ubiegłych prac, których plan i tryb były ustalane w drodze porozumienia się Prezesów obu Delegacyj. Nie uchylając się od dyskusji nad przedstawionym w nocie nieściśle przebiegiem prac Komisji i Podkomisyj w okresie lata r. b., rezerwuję sobie prawo do oświecenia go na właściwem miejscu. Obecnie zaś pragnę skonstatować tylko fakt, iż nieobecność w Warszawie pełnego składu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej bezwzględnie przeszkadza

normalnemu biegowi prac rozrachunkowych i uniemożliwia urzeczywistnienie wspomnianych w nocy Pańskiej, dobrych chęci Delegacji Rosyjskiej prowadzenia prac Komisji w możliwie szybkim i energicznym tempie.

Fakt ten w żadnym razie nie może być usprawiedliwiony powołaniem się na ewentualną nadmierną skrupulatność przy badaniu pełnomocnictw członków Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, doświadczoną jakoby w maju r. b. Wspomniany przez Pana fakt odnosi się do czasu, kiedy nie tylko jeden z członków Delegacji, lecz również Prezes Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej nie posiadał pełnomocnictw i zachodziła wątpliwość, czy uchwały, powzięte w takich warunkach, mieć będą moc obowiązującą dla Rządu Rosyjsko-Ukraińskiego. Prostując odnośny ustęp noty Szanownego Pana, nie zamierzam wdawać się jednak w ocenę przyczyn nieobecności pełnego składu Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.

Wobec upływu trzech tygodni od czasu doręczenia Szanownemu Panu mojej pierwszej noty, w której zwracałem uwagę na upływanie w końcu września terminu zapowiedzianego powrotu Przewodniczącego i innych członków Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, zmuszony jestem dzisiaj ponownie skonstatować fakt nieobecności w Warszawie niezbędnego dla normalnych prac składu Delegacji oraz powtórnie prosić Go o rychłe wyjaśnienie ścisłego terminu przyjazdu reszty członków Delegacji Rosyjskiej i o zakomunikowanie mi wyników poczynionych kroków.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 19

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej.**

Dnia 6 lutego 1924 r.

Na posiedzeniu Mieszanej Podkomisji Prawnej Komisji Rozrachunkowej w dniu 9 stycznia r. b. strona rosyjsko-ukraińska zakwestjonowała wnioski polskie w sprawie zwrotu kaucyj pisarzy hipotecznych oraz komorników sądowych. Strona rosyjska stanęła w tej sprawie, tak samo, jak to miało miejsce

i w sprawie kas oszczędności, na stanowisku zupełnie niezgodnem zarówno z duchem, jak i z literą Traktatu Ryskiego, zmierzającym do rozpoczęcia przez czynniki rosyjskie operacyj bezpośrednich względem poszczególnych obywateli polskich, zamiast przewidzianego w Traktacie rozrachunku międzypaństwowego.

Tymczasem art. XVII wyraźnie mówi o „rozrachunku z Polską z tytułów wkładów, depozytów i kaucyj polskich osób prawnych i fizycznych“. Wyrazy te nie pozostawiają najmniejszej wątpliwości, że legitymowanym przedstawicielem właścicieli wkładów, depozytów i kaucyj wobec Rosji i Ukrainy jest z mocy Traktatu Ryskiego Państwo Polskie.

Ratyfikacja zaś tego Traktatu przez Sejm ustawodawczy uczyniła go wewnętrznym prawem Polski.

Art. XVII nie przewiduje nawet, aby żądania Rządu Polskiego w tym względzie były oparte na deklaracjach właścicieli, jak to ma miejsce w sprawach reewakuacji, przewidzianych w art. XV, punkcie I. Umieszczenie zastrzeżenia konieczności oparcia żądań na deklaracjach właścicieli w art. XV dowodzi, że w przeciwnym razie oparcie na deklaracjach nie byłoby wymagane i nie wynikałoby samo przez się z treści artykułu. Taki właśnie wypadek widzimy w art. XVII.

Co do sposobu obliczeń, zastosowanego przez stronę polską, strona rosyjska wysunęła też zastrzeżenie zupełnie niesłuszne, nazywając to „metodą statystyczną“. Operowanie materiałem cyfrowym (czyli statystycznym) nie jest jeszcze metodą statystyczną, która to metoda polega na tem, że liczbę nieznaną wyprowadza się drogą obliczenia przeciętnych sum w wielu analogicznych wypadkach. Przeciwnie, przez stronę polską w omawianym wypadku została zastosowana nie metoda statystyczna, lecz zwykły rozrachunek buchalteryjny, przyczem ścisły wykaz sum był sporządzony na podstawie oficjalnych, niepodlegających żadnemu zakwestjonowaniu, danych. Tak spisy urzędowych pisarzy hipotecznych i komorników sądowych, jak i wysokość ich kaucyj są dokładnie znane i nie budzą żadnych wątpliwości. Zsumowanie tych liczb nie ma nic wspólnego z metodą statystyczną.

Względ na to, że poszczególne jednostki mogły już otrzymać zwrot swych kaucyj — nie może stanowić poważnej obiekcyj, gdyż Polska przy rozrachunku przyjmie pokwitowania tych osób jako gotówkę.

Ten zaś czy inny sposób udowodnienia pretensyj, które są bezsporne, nie może wpłynąć na zmniejszenie ściśle ustalonej sumy, a więc dla strony rosyjsko-ukraińskiej sprawa metody nie może mieć w sensie finansowym zasadniczego znaczenia, nie zmniejszy ona bowiem odpowiedzialności z tytułu art. XVII.

Strona polska widzi się także zmuszoną podkreślić w tem miejscu z całą stanowczością, że fakt wywiezienia przez władze dawnej Rosji z obecnego terenu Państwa Polskiego wszelkich ksiąg i dokumentów — nakłada obowiązek ponoszenia konsekwencyj tego i zapobiegania wynikającym stąd trudnościom — na stronę rosyjsko-ukraińską.

Wobec tego, dążąc do jak najszybszego wykonania Traktatu, strona polska uważa za konieczne posługiwać się wszelkimi materiałami, które są w jej posiadaniu, przyczyniającemi się do wyświeatlenia kwestyj rozrachunkowych i prowadzącemi w tym względzie do celu.

Wysuwanie zaś trudności formalno-prawnych, nie mających zasadniczego znaczenia i nie zmieniających istoty zobowiązań, opóźnia i utrudnia osiągnięcie celu, którym jest wykonanie Traktatu Ryskiego.

Raczy Pan Przyjąć, Panie Prezesie wyrazy prawdziwego poważania.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 20.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie.

Dnia 23 lutego 1924 r.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych ma zaszczyt zakomunikować, że przed udzieleniem zasadniczej odpowiedzi na notę Poselstwa Związku Socjalistycznych Republik Rad z dn. 23 stycznia r. b. Nr. 144 i Memorandum tegoż Poselstwa z dn. 25 sty-

cznia r. b. Nr. 152 oraz przed uzgodnieniem pomiędzy Rządem Polskim a Rządem Związku sposobu wykonania art. XVII i XVIII Traktatu Ryskiego nie może w żadnym wypadku przyjąć do wiadomości noty Poselstwa Związkowego z dnia 23 lutego r. b. Nr. 355.

Wobec powyższego Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwraca w załączeniu do niniejszego pisma wymienioną notę Nr. 355 wraz z załącznikami do niej, czekami Nr. Nr. 998127 ser. B i 998128 ser. B.

3 załączniki.

Załącznik 21

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie.

Dnia 25 lutego 1924 r.

Potwierdzając odbiór noty Poselstwa Związku Socjalistycznych Republik Rad z dn. 23 stycznia r. b. Nr. 144, Ministerstwo Spraw Zagranicznych przyjmuje do wiadomości oświadczenie Rządu Związkowego o zrzeczeniu się przezeń sprawdzenia pretensyj, zgłoszonych już w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej przez stronę polską, oraz o gotowości dokonania natychmiastowej wypłaty sum, należnych z tytułu tych pretensyj.

Przechodząc z kolei do proponowanego w wymienionej nocie sposobu i terminu wykonania tego rozrachunku, Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyraża przeświadczenie, że tryb ustalenia sposobu i terminów rozrachunku jest ściśle określony w Traktacie Ryskim i należy całkowicie do kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, utworzonej na mocy art. XVIII tegoż Traktatu. Proponowane przez Rząd Związkowy załatwienie tej sprawy w drodze dyplomatycznej byłoby przeto niczem innym, jak wprowadzeniem zmian do treści wymienionego art. XVIII Traktatu, czego nota Poselstwa Związkowego wyraźnie nie ma na celu.

Wobec powyższego Ministerstwo Spraw Zagranicznych uważa, że wymienione kwestje mogłyby być poruszone przez Delegację Związku Socjalistycznych Republik Rad w Mieszanej

Komisji Rozrachunkowej, jako jedynej instancji kompetentnej do ich zbadania i rozstrzygnięcia.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych pozwala sobie nadto nadmienić, że poza powyższą kwestją zasadniczą żywi ono szereg wątpliwości natury prawnej i faktycznej również i co do rzeczonych szczegółów treści noty Nr. 144 i nie widziałoby możliwości traktowania ich poza Mieszaną Komisją Rozrachunkową, z punktu widzenia prawnego i fachowego jedynie do tego powołaną i oddawna kwestjami temi zajętą.

Załącznik 22.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

Dnia 29 lutego 1924 r.

Potwierdzając odbiór pisma z dn. 23/II r. b. Nr. 147 niniejszem podaję do wiadomości Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, iż według informacji otrzymanej przez Delegację Polską od Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, Ministerstwo nie przyjęło do wiadomości noty Poselstwa Z. S. R. R. z dn. 23/II. Nr. 355 i zwróciło takową Poselstwu przy nocie werbalnej z dn. 23/II. D. V. 866/24.

Wobec powyższego i biorąc pod uwagę, iż sprawy, podlegające na mocy art. XVIII Traktatu Ryskiego kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, nie mogą być rozstrzygane w drodze jednostronnych oświadczeń stron zainteresowanych, Delegacja Polska nie może przyjąć do wiadomości oświadczenia Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej, zawartego w wyżej wymienionem piśmie Pana p. o. Prezesa tej Delegacji i nie uważając strony Rosyjsko-Ukraińskiej za zwolnioną z jej zobowiązań, będzie oczekiwała złożenia przez nią odpowiedniego wniosku w trybie ustalonym przez regulamin Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, uzupełniony uchwałą 5-go plenarnego posiedzenia Mieszanej Komisji Rozrachunkowej z dn. 19/II. 1923 roku.

Prezes Delegacji Polskiej

(—) J. Karśnicki.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

Dnia 4 marca 1924 r.

W odpowiedzi na pismo Pana p. o. Prezesa Delegacji Związku Sowieckich Socjalistycznych Republik z dnia 23/II. r. b. Nr. 148 oświadczam, że do dnia otrzymania wyżej wymienionego pisma żadna propozycja od Delegacji Z. S. R. R. co do sposobu oraz terminu uiszczenia należnych Polsce sum z tytułu zgłoszonych pretensyj do Delegacji Polskiej nie wpłynęła.

Nie mogę więc nie wyrazić swego zdziwienia z powodu powoływania się Delegacji Z. S. R. R. na memorandum, złożone przez Poselstwo Z. S. R. R. Ministerstwu Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej, ponieważ memorandum to, jako dokument przesłany w drodze dyplomatycznej, nie było rozważane przez Mieszaną Komisję Rozrachunkową i nie może być miarodajną podstawą dla zarzucania stronie polskiej przewlekania prac Komisji.

Również nie może Delegacja Polska liczyć się z wymienioną w tem memorandum datą 1 marca r. b., wobec niezgodnienia pomiędzy Rządem Polskim a Rządem Z. S. R. R. poglądów co do sposobu wykonania art. XVIII Traktatu Ryskiego.

Z powyższego wynika, że Delegacja Polska, opierając się na doświadczeniu ubiegłych lat prac Komisji Rozrachunkowej, oraz ze względu na szereg jeszcze niezłatwionych spraw, nie widziała żadnego powodu do przyspieszenia składania wniosków w Komisji i prowadziła prace w normalnem tempie.

Pozatem zmuszony jestem zaznaczyć, że Delegacja Polska w dążeniu do należytego uzasadnienia swych pretensyj faktycznie była pozbawiona możliwości przyspieszonego składania wniosków, ze względu na konieczność pokonywania trudności, wywołanych brakiem odpowiednich akt, znajdujących się w posiadaniu Rządu Z. S. R. R., zwrot których Polsce nieustannie przewleka się pomimo uchwał Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie.**

Dnia 19 marca 1924 r.

Na skutek noty Poselstwa Związku Socjalistycznych Republik Rad z dnia 10 marca r. b. Nr. 474 — Ministerstwo Spraw Zagranicznych ma zaszczyt raz jeszcze, zgodnie ze swoją notą z dnia 25 lutego r. b. Nr. D. V. 434/24, stwierdzić, iż stoi na stanowisku, że jedynie kompetentnym organem do załatwienia spraw, związanych z wykonaniem art. XVI, XVII, XVIII Traktatu Ryskiego jest Mieszana Komisja Rozrachunkowa.

Wobec poruszenia przez Przedstawicielstwo Związku Socjalistycznych Republik Rad w nocy z dnia 10 marca r. b. przebiegu prac oraz merytorycznej strony spraw, będących w kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej — Ministerstwo Spraw Zagranicznych widzi się zmuszonym i tę notę przekazać rzeczowej Komisji do załatwienia.

Załącznik 25.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

Dnia 17 marca 1924 r.

Z prawdziwą przykrością zmuszony jestem wyrazić nadzwyczajne zdumienie, jakie wywołała w Delegacji Polskiej treść pisma Pana p. o. Prezesa Delegacji Z. S. R. R. z dnia 4 marca r. b. Nr. 150, które zawiera szereg twierdzeń niezgodnych z dotychczasowym przebiegiem pertraktacyj obu stron w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Przedewszystkiem zupełnie niesłusznem jest twierdzenie, jakoby po ustaleniu wysokości pozycji rozrachunkowych dalszy proces przeliczenia i określenia terminu wypłaty nie należał do kompetencji Komisji i nie wymagał jej uchwał i jakoby mógł być załatwiony w drodze jednostronnych oświadczeń. Czy wnioski polskie w sprawie tych pozycji były sprawdzone przez stronę Z. S. R. R., czy nie—jest pod tym względem zupełnie obojętne.

Jako podstawa dla dokonania wypłaty z tytułu tej czy innej pozycji niezbędna jest — zgodnie z art. XVIII Traktatu — uchwała Komisji, ustalająca sposób uregulowania pretensyj, uznanych w tych lub innych walorach lub w tej lub innej walucie.

Atoli Delegacja Polska nie otrzymała od Delegacji Z. S. R. R. żadnej propozycji w sprawie sposobu uregulowania którejkolwiek z pozycji, podlegających wypłacie. Przeciwnie naprzykład, kwestja przerachowania rubli rosyjskich na marki polskie była niejednokrotnie poruszana tak w Podkomisjach, jak i na posiedzeniach plenarnych i zgodnie z powziętymi uchwałami pozostaje dotychczas otwartą. Również, za zgodą strony rosyjskiej, pozostają otwartemi kwestje sposobu i terminu zwrotu należnych Polsce sum i walorów z tytułu całego szeregu zgłoszonych przez stronę polską pretensyj do Rządu Z. S. R. R.

Uchwały te, pozostawiające powyższe kwestje otwartemi, obowiązują Rząd Z. S. R. R., gdyż wszelkie uchwały ustanowionych przez Traktaty Komisji międzynarodowych w zakresie ich kompetencji posiadają moc obowiązującą tak dla stron pertraktujących, jak i dla rządów przez nie reprezentowanych.

Wobec powyższego jestem zmuszony stwierdzić, że niema żadnych podstaw do wyrażonego w nocie Pana Prezesa Delegacji Z. S. R. R. mniemania, jakoby strona polska dążyła do zmiany przepisów Traktatu, lecz odwrotnie usiłowanie strony rosyjskiej załatwienia sprawy z pominięciem postanowień art. XVIII Traktatu nosi wszelkie cechy dążenia do zmiany jego wyraźnych przepisów.

Wreszcie co do papierów procentowych strona polska ma prawo żądać i na posiedzeniu Podkomisji Mieszanej Funduszków i Kapitałów w dn. 7 stycznia r. b. wyraźnie żądała zwrotu tych papierów wartościowych in natura.

Powoływanie się strony rosyjskiej na propozycję Poselstwa Z. S. R. R. zawartą w jego nocie z dn. 23 stycznia r. b. Nr. 144 oraz na memorandum z dn. 25 stycznia Nr. 152, skierowane do Ministerstwa Spraw Zagranicznych, przez Delegację Polską nie może być uważane za uzasadnione, dopóki odpowiednie wnioski ze strony Delegacji Z. S. R. R. nie wpłyną do Mieszanej

Komisji Rozrachunkowej dla rozpatrzenia i powzięcia prawomocnych uchwał tej Komisji. Tylko wnioski stron obu, składane w trybie ustalonym regulaminem, mogą stanowić podstawę toku jej prac. Wobec tego strona polska nie miała możliwości przyjęcia lub odrzucenia propozycji, które wogóle do Delegacji Polskiej nie wpłynęły.

Wobec powyższego zmuszony jestem złożyć w imieniu Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej kategoryczny protest przeciwko oświadczeniu Delegacji Z. S. R. R., jakoby kwestja rozrachunku pomiędzy Polską a Związkiem Socjalistycznych Republik z tytułu zgłoszonych przez Polskę pretensyj została już załatwiona. Jak niejednokrotnie stwierdziłem, jedynie unormowana praca Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, umożliwiająca powzięcie uchwał prawomocnych w myśl Traktatu, może przyczynić się do załatwienia sprawy rozrachunku.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 26.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

Dnia 18 marca 1924 r.

Z dniem dzisiejszym upłynęło trzy lata od chwili podpisania w Rydze Traktatu Pokoju. Wydaje się więc wskazaniem i koniecznem rzucić okiem wstecz, by ustalić co zostało dokonane w zakresie zagadnień powierzonych kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, utworzonej na mocy art. XVIII Traktatu Ryskiego, zagadnień, doniosłość których była tak należyte wytkniętą przez obie strony, co znalazło swój wyraz w deklaracjach Przewodniczących obu stron na wstępie prac Komisji Rozrachunkowej.

I muszę tu przypomnieć słuszne zasady, głoszone przez Pana Prezesa Delegacji Z. S. R. R. jeszcze na pierwszym posiedzeniu Komisji przed dwoma i pół laty, z których to słów trudno było wywnioskować, że rozpoczynane wtedy prace Komisji przeciągną się tak beznadziejnie długo i nie wydadzą żadnych owoców.

Pan Prezes Oboleński mówił: „Wzajemne zaufanie tworzy się jedynie na podstawie realnych ściśle rzeczowych stosunków wzajemnych, kiedy obie strony lojalnie i z głęboką powagą oceniają wzajemne interesy i dążą w miarę sił i możliwości do zaspokojenia tych potrzeb“.

Ta właśnie zasada oceniania interesów i zaspakajania potrzeb, która niewątpliwie przyświecała pracy autorów Traktatu, nie uwidoczniła się dotychczas w postępowaniu Delegacji Z. S. R. R.

Już w nocy mojej z dn. 23.X. 1922 r., u schyłku pierwszego roku prac Komisji, zobrazowałem w sposób rzeczowy i obiektywny metody pracy, któremi posługiwała się Delegacja Rosyjsko-Ukraińska, uniemożliwiające osiągnięcie jakichkolwiek pozytywnych rezultatów i wysunąłem szereg konkretnych postulatów, od wprowadzenia w życie których uzależniłem możliwość owocnej i celowej pracy Komisji. Waga i znaczenie tych postulatów została uznana i przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską. Została wyłoniona specjalna Podkomisja dla ich rozważenia i ustalenia, co do szeregu tych postulatów zostało osiągnięte porozumienie oraz powzięto odpowiednie uchwały; co do innych toczyła się niezakończona po dziś dzień dyskusja, pozostawiająca poruszone sprawy jako kwestje otwarte, lecz bynajmniej nie negująca ich doniosłości i konieczności rozważenia ich ku zobopólnemu zadowoleniu stron obu.

Mimo to dziś muszę stwierdzić, że powzięte uchwały, a w szczególności uchwały powzięte na podstawie wyżej wymienionej mej noty, nie zostały wykonane, że żaden z postulatów, nawet uzgodnionych pomiędzy stronami, przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską nie został wprowadzony w życie.

W rzeczywistości nic się nie zmieniło. Po pierwsze trwały dalej niczem nieuzasadnione przerwy prac wywołane przez stronę rosyjsko-ukraińską. Odpowiedź na moją notę nadeszła dopiero 5 lutego 1923 r., czyli blisko po trzech i pół miesiącach. Następnie po krótkim okresie współpracy nastąpił w końcu marca 1923 r. wyjazd członków Delegacji Z. S. R. R., aby przerwać pracę na dwa miesiące. Wreszcie od września 1923 r. aż do chwili obecnej prace Komisji są uniemożliwione przez nieo-

becność w Warszawie wszystkich członków Delegacji Z. S. R. R., prócz jednego, który sam przy najlepszej woli nie może zastąpić całego zespołu, co nabiera specjalnego znaczenia wobec wysuniętego postulatu szerokich pełnomocnictw obydwu Delegacji w Komisji.

Powtórę muszę zaznaczyć, że do dnia dzisiejszego nie została wykonana uchwała Komisji Rozrachunkowej o zwrocie akt i archiwów i że mimo powyższych uchwał i niejednokrotnie dawanych przez Rosyjsko-Ukraińską Delegację w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej obietnic poczynienia starań u swego Rządu, aby Komisja Specjalna w Moskwie zarządziła wydanie niezbędnych dla rozrachunku akt, Delegacja obietnic tych jednak nie dotrzymała, gdyż p. Wojkow, Prezes Delegacji Z. S. R. R. w Komisji Specjalnej w Moskwie, już w lutym r. b. oświadczył Prezesowi Delegacji Polskiej w tejże Komisji, że nie ma żadnej informacji, jakoby Delegacja Rosyjsko-Ukraińska w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej zwracała się do Ludowego Komisarjatu Spraw Zagranicznych z prośbą o wysłanie tych akt.

W ten sposób strona rosyjsko-ukraińska, żądając aby strona polska opierała swe wnioski nie tylko na urzędowych, zupełnie ścisłych danych, ale dostarczała źródłowego udowodnienia, czyli opierała się na tych archiwaljach, które się znajdują na terenie Z. S. R. R. i których wydania już od dwóch i pół lat napróżno domaga się Polska, faktycznie uniemożliwiała osiągnięcie poważnych wyników pracy.

Poza tem linią przewodnią taktyki Delegacji Z. S. R. R. było zawsze dążenie do narzucenia zasad rozrachunku wręcz sprzecznych z postanowieniami Traktatu Ryskiego.

Tendencyjna interpretacja Traktatu uniemożliwiła dojście do porozumienia w całym szeregu konkretnych spraw, pomimo, że strona polska wyrażała zawsze gotowość do najdalej idących ustępstw i szukania drogi do kompromisowego rozwiązania spornych kwestyj. Jak dziś widzimy, strona rosyjska miała na celu wyłącznie przewlekanie sprawy rozrachunku. W szczególności podkreślam następujące jaskrawe przykłady hamowania prac Komisji w drodze wysuwania sprzecznych z duchem i literą Traktatu zasad rozrachunku.

W nocy, o której wzmiankowałem, zastanawiałem się dłużej nad traktowaniem przez stronę Z. S. R. R. sprawy pretensyj polskich do b. rosyjskich państwowych Kas Oszczędności. Tu muszę zaznaczyć, że sprawa ta nie się nie posunęła w ostatnim okresie, nie zważając na to, iż strona rosyjska sama uznała konieczność szybkiego zaspokojenia sprawiedliwych żądań szerokich warstw społecznych.

Jak w tej doniosłej sprawie, tak i w szeregu innych strona rosyjsko-ukraińska uciekała się do identycznego sposobu hamowania prac, polegającego na wysuwaniu sprzecznej z Traktatem zasady rozrachunku indywidualnego, która to zasada faktycznie doprowadzała do zastąpienia rozrachunku między państwowego pewnym rodzajem operacyj bezpośrednich, dokonywanych przez Związek S. R. R. względem obywateli polskich na terenie Państwa Polskiego, sprowadzając zadanie Rządu Polskiego do roli biernego pośrednika. Przeczy to niewątpliwie artykułowi XVII Traktatu, który nie wymaga nawet deklaracji właścicieli, jak to ma miejsce w stosunku do spraw reewakuacyjnych, przewidzianych w art. XV.

Obok metody niesłusznego interpretowania tekstu, strona rosyjsko-ukraińska w wielu wypadkach posługiwała się także metodą zupełnego ignorowania Traktatu i ogłaszania własnych zasad, w Traktacie tym niezawartych, których strona Polska, oczywiście, nie mogła uznać za zasady obowiązujące dla siebie. Tak np. strona rosyjska wciąż dążyła do uszczuplenia pozycji rozrachunkowych w drodze stosowania norm ustawodawstwa sowieckiego, nieprzewidzianych w Traktacie, jednocześnie twierdząc, że jakoby rozrachunek nie może być dokonany z każdej wymienionej w Traktacie pozycji osobno, tylko musi być wyprowadzone ogólne saldo wszystkich polskich pretensyj i kontr-pretensyj Z. S. R. R. Niema co mówić, że nic podobnego w Traktacie się nie zawiera i nie mogłoby się nawet zawierać ze względu na nadzwyczajną różnorodność tych pretensyj, które obejmują i pretensje licznych jednostek, i poszczególnych instytucyj, i gmin i samego Państwa, zaś fundusze, których zwrot jest w Traktacie przewidziany, składają się tak z gotowizny, jak i z papierów procentowych, a papiery te na mocy Traktatu mają być zwrócone Polsce in natura. Jeżeli te pa-

piery są niewątpliwą własnością polską, a muszą być zwrócone w naturze, to jakież względy formalne mogą usprawiedliwić przetrzymywanie ich do chwili wyprowadzenia tak buchalteryjnie beztreściwego ogólnego saldo?

Innym przykładem sztuczności tłumaczenia poszczególnych przepisów Traktatu mogą być sprawy t. zw. „resztek“, „zborów“, „środków miejskich“ etc. Naprzykład charakterystyczne jest to rozumowanie w sprawie kapitałów miejskich. Jakkolwiek Traktat, zawierany pomiędzy dwoma państwami, może się posługiwać pojęciami prawnopaiństwowemi tylko w ogólnoprzyjętem ich znaczeniu i każde rozszerzenie lub zwięźenie tego znaczenia musi być specjalnie omówione, w tym wypadku strona rosyjsko-ukraińska, nie mając żadnych ku temu powodów, nadaje słowu „kapitał“, użytemu w Traktacie Ryskim, specjalnie wąskie znaczenie i na tej zasadzie nie chce zwrócić funduszków miejskich, które stanowiły bieżącą gotówkę Kas Miejskich i zostały przymusowo ewakuowane, a które jakoby nie są objęte pojęciem „kapitału“. Nie mówiąc już o tem, że istotny cel Traktatu przemawia za zwróceniem tych sum i że w razie niezwrócenia ich Polsce, Rząd Z. S. R. R. miałby kwestję nie do rozstrzygnięcia, komu ma zwrócić te sumy, które przecież są cudzą własnością. Ale i sama litera Traktatu jest pod tym względem wcale niedwuznaczna i wyraźnie obejmuje wszystkie fundusze, zabrane miastom.

Również nieistniejąca w Traktacie zasada została stworzona przez Delegację Z. S. R. R. w sprawie, którą tu poruszam ze szczególną goryczą. Jest to sprawa pochodzenia funduszków. Dla postawienia stronie polskiej trudności w tej sprawie, Delegacja Rosyjska usiłowała wyzyskać tę okoliczność, że Polska, złamana w swym bycie niepodległym przez trzy zaborce mocarstwa, przeżywała długi okres niewoli politycznej i z upokorzeniem musiała znosić narzucenie jej zewnętrznych oznak zruszczenia lub zgermanizowania i nieraz koniecznym warunkiem uzyskania zezwolenia władz na założenie tych, czy innych instytucyj publicznych było przyjęcie jakichś carsławnych nazw, lub jakie inne zeszcpecenie obcemi pozorami rzeczywistej polskości życia dzielnicy. Wykorzystywanie obecne tej akcji politycznej carskiego rządu przez Przedstawicieli Z. S. R. R.

nie może być wytłumaczone inaczej, jak tylko chęcią stworzenia trudności w celu przewleknięcia rozrachunku.

Poprzestając na wyszczególnieniu tych kilku przykładów i nie chcąc tu wyliczać wszystkich bardzo licznych momentów, ilustrujących dosadnie metody Delegacji Z. S. R. R., zaznaczam, że stosowane przez Nią sztuczne konstrukcje prawne przyczyniły się do zupełnej nieprodukcyjności prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i nadzwyczajnego ich przewleczenia.

Dopiero ostatni okres, który wykazał nagłą i radykalną zmianę taktyki Delegacji Z. S. R. R., wyjaśnia ostateczny cel, jaki miała Delegacja Z. S. R. R. w tem przewlekaniu. Pragnąc spłacić Polsce należności w markach polskich zdeprecjonowanych, opierając się na nieścisłym i dowolnym komentowaniu Traktatu, strona Z. S. R. R. przewlekała obrady i nie dopuszczała do powzięcia konkretnych uchwał, wyczekując największego spadku marki polskiej. I dopiero, kiedy stało się niewątpliwem, że następuje stabilizacja i że nie można pokładać nadziei na dalszą deprecjację marki, strona Z. S. R. R. uznała moment za odpowiedni dla uiszczenia rachunków. Długie i nieustępliwe dyskusje, prowadzone nad każdą najdrobniejszą pozycją, okazały się teraz niepotrzebnymi. Jak opornie nie przyjmowała strona Z. S. R. R. każdą pretensję polską przez długi okres dwu i pół lat, tak łatwo i bezkrytycznie gotowa jest teraz przyjąć wszelkie polskie żądania. Jeżeli teraz strona Z. S. R. R. przyjmuje te żądania „bez sprawdzenia“, to pocóż były potrzebne wszystkie poprzednie trudności i sprzeciwy? Niewątpliwie tylko dla wygrania na czasie. Nowe posunięcie taktyczne, użyte przez Delegację Z. S. R. R., a zmierzające tak samo, jak i cała poprzednia taktyka, do faktycznego uchylenia się od zobowiązań traktatowych, nie może jednak doprowadzić do celu, gdyż opiera się na nadzwyczajnie słabych przesłankach, niewytrzymujących rzeczowej krytyki, bo nieopierających się na wyraźnych przepisach Traktatu, a sprzecznych nie tylko z literą jego, lecz także z duchem i logiką. Strona Z. S. R. R. pominęła w tej sprawie Mieszaną Komisję Rozrachunkową, zwracając się ze swą nową propozycją do Rządu Polskiego w drodze dyplomatycznej. Propozycja polegała na tem, że

1) strona Z. S. R. R. zrzeknie się sprawdzania pretensyj polskich, 2) żądając za to przyjęcia rachunków w markach zdeprecjonowanych, rzekomo na podstawie Traktatu.

Uwarunkowanie propozycji wypłaty zobowiązań w markach zdeprecjonowanych zgodą przyjęcia pretensyj polskich bez sprawdzania dowodzi, że strona Z. S. R. R. nie uważała zastosowania proponowanej przez się relacji za swe bezsporne prawo. Widocznem jest, że punkt I miał być ustępstwem na rzecz Polski, która zato miała zrobić ze swej strony ustępstwo, przyjmując punkt II. Cały ten projekt słusznie był nazwany propozycją, którą Polska może przyjąć lub odrzucić. Trzeba jednak zaznaczyć, że punkt I propozycji nie dawał Polsce żadnych realnych korzyści, bowiem pretensje Polski są tak bezspeczne, że nie ulegną przy sprawdzaniu modyfikacji, zresztą strona Z. S. R. R. miała dość czasu, by je sprawdzić; natomiast punkt II, jako faktycznie anulujący pretensje polskie, nie wymaga żadnych komentarzy.

Prócz tego trzeba podkreślić tu chęć zupełnie bezspornego włączenia do ogólnej sumy gotówki, tak dowolnie przekalkulowanej na marki polskie, także całej sumy papierów procentowych, które przecież, jako przeznaczone do zwrotu in natura, żadnemu przekalkulowaniu nie podlegają.

Sama gwałtowność formy, w jakiej była zrobiona propozycja, usiłowanie doręczenia czeków przed otrzymaniem odpowiedzi o przyjęciu tej propozycji, zwrócenie się ze sprawą rozrachunkową w drodze dyplomatycznej z pominięciem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, powoływanie się wobec Delegacji Polskiej na notę, nie przyjętą do wiadomości przez Rząd Polski, wszystko to świadczy również o dążeniu do jednostronnego załatwienia rozrachunku na niekorzyść Polski, wbrew przyjętym w Traktacie zobowiązaniom.

Suma, proponowana przez Delegację Z. S. R. R. Polsce, stanowi **mniej, niż jedną tysięczną część jednego procentu (0,001%)** ogólnej sumy pretensyj polskich, zgłoszonych do dnia 23 stycznia r. b., co świadczy, że propozycja Rządu Z. S. R. R. jest nie tylko sprzeczną z postanowieniami Traktatu, lecz jest próbą przekreślenia wszelkich zobowiązań, wynikających

z Traktatu, które Związek S. R. R. przyjął na siebie w drodze porozumienia dobrowolnie i świadomie. Traktat, podpisany w Rydze po długich naradach, po głębokiej i rzeczowej analizie zagadnień rozrachunkowych oczywiście nie miał na celu takiego uregulowania należności, tem bardziej, że większość tych pretensyj obejmuje prywatną własność obywateli polskich, przymusowo ewakuowaną do Rosji, i nie może być żadnych formalnych podstaw, któreby tę własność zredukowały do zera.

Rezultat błędnego interpretowania Traktatu w żadnym z dotychczasowych wypadków nie wyraził się z taką jaskrawością jak w tym ostatnim. Ponieważ we wszystkich innych sprawach, które były sporem stron Komisji Rozrachunkowej, zawsze tkwił ten sam pierwiastek, wykazuje to wyraźnie, że metody, stosowane przez Z. S. R. R., nie mają na celu faktycznego zadośćuczynienia słusznym wymaganiom Polski.

Dlatego, zamykając ten bilans pracy Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, zmuszony jestem stwierdzić, że całkowita odpowiedzialność za wyniki dotychczasowej pracy Komisji obciąża stronę Z. S. R. R.

Raczy Pan przyjąć, Panie Prezesie, wyrazy prawdziwego poważania.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 27.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

Dnia 26 marca 1924 r.

W odpowiedzi na pismo z dnia 13 marca r. b. Nr. 151 zaznaczam, że Delegacja Polska w fakcie podania jej do wiadomości o toczącej się pomiędzy Poselstwem Z. S. R. R. a Ministerstwem Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej dyplomatycznej korespondencji nie mogła znaleźć dla siebie pobudki do wprowadzenia tej sprawy na porządek prac Komisji Rozrachunkowej.

Jak już niejednokrotnie zaznaczałem, a w szczególności w piśmie z dnia 4/III r. b. Nr. 2298, odpowiedni wniosek strony

Z. S. R. R. na mocy art. XVIII Traktatu oraz zatwierdzonego regulaminu Komisji powinien być wniesiony do tej Komisji przez Delegację Z. S. R. R.

Delegacja Polska zakłada kategoryczny protest przeciw próbie narzucenia przez Delegację Z. S. R. R. prekluzyjnego terminu dla zgłaszania przez stronę polską swych pretensyj, ze względu na to, iż termin taki nie jest przewidziany w Traktacie, jak również nie został ustalony żadną uchwałą Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i oświadczają, że nie może przyjąć do wiadomości proponowanego terminu 1 kwietnia.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 28.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

Dnia 27 marca 1924 r.

Na skutek przekazania Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej do załatwienia noty Poselstwa Z. S. R. R. Nr. 474 z dn. 10 marca r. b., o czym Ministerstwo Spraw Zagranicznych powiadomiło Poselstwo Z. S. R. R. notą werbalną w dn. 19 marca r. b., mam zaszczyt podać do wiadomości Delegacji Z. S. R. R. w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, iż Delegacja Polska nie może się zgodzić, jakoby sumą 11.081.120.185 marek polskich mogły być uregulowane wszystkie polskie pretensje, zgłoszone do dnia 23 stycznia r. b., gdyż byłoby to rażąco niezgodne z zobowiązaniami, przyjętymi przez Rząd Z. S. R. R., tak jasno określonymi w odpowiednich artykułach Traktatu Ryskiego, i dlatego zmuszona jest odmówić przyjęcia wspomnianej sumy, jako całkowitego pokrycia zgłoszonych pretensyj.

Nawiązując do stanowiska, zajętego przez Rząd Polski w korespondencji z Przedstawicielstwem Z. S. R. R., oraz moich pism do Delegacji Z. S. R. R. w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, zaznaczam, iż zmuszony jestem przy wykonywaniu powierzonych Komisji Rozrachunkowej zagadnień stać ściśle na

gruncie kompetencji tej Komisji, wyraźnie określonej art. XVIII Traktatu Ryskiego.

Usiłowanie dokonania rozrachunku z pominięciem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej byłoby naruszeniem jej kompetencji, co równałoby się jednostronnemu ograniczeniu praw instytucji międzypaństwowej, utworzonej na podstawie faktu międzynarodowego, jakim jest Traktat Ryski.

Nie poruszając innych momentów noty Poselstwa, które budzą poważne zastrzeżenia, i pomijając narazie kwestję przerahowania rubli na marki, którą to kwestję, jak słusznie zaznacza nota Poselstwa, Mieszana Komisja Rozrachunkowa pozostawiła otwartą i co do której Delegacja Polska w swoim czasie złoży odpowiednie, ściśle oparte na literze Traktatu, oświadczenie, wskazuje obecnie jedynie na szczegół, który sam bezwzględnie obala twierdzenie Poselstwa o rzekomej zgodności jego propozycji z Traktatem Ryskim.

Mianowicie proponowaną nikłą sumą 11.081.120.185 mkp. objęte są również papiery wartościowe polskie, które na podstawie art. XVI, punkt 8 będą zwrócone in natura lub w wypadkach, gdy się okaże, że zostały zlikwidowane, będą zwrócone w odpowiednim ekwiwalencie. Jedyne wyjątek z tej zasady robi wspomniany artykuł dla papierów wartościowych rosyjskich.

Równowartość papierów polskich może być zupełnie ściśle określona. Dla przykładu przytoczę tu chociażby przyznane do zwrotu 25 akcji Spółki Zawiercie. Każda akcja tych emisyj, które zostały ewakuowane, jest obecnie warta około 3 miliardów mkp., a więc suma, stanowiąca równowartość jedynie akcji Zawiercia, kilkakrotnie przewyższa sumę, proponowaną na pokrycie wszystkich polskich pretensyj. Jeżeli zaś zsumujemy wszystkie, przyznane do zwrotu Polsce, papiery wartościowe, otrzymamy sumę, która sięga trylionów obecnych marek polsk. Sumę tę powinien wpłacić Polsce Rząd Z. S. R. R., jeżeli odmawia zwrotu papierów wartościowych polskich.

Propozycja Rządu Z. S. R. R., aby ogólną sumę należności, których tylko część stanowią bezspornie te trylionowe sumy, pokryć nieznaczną kwotą 11.081.120.185 mkp., nie może przeto

być uważana, jako zrobiona „ściśle na podstawie Traktatu“, jak to twierdzi nota z dn. 10 marca r. b.

Delegacja Polska wyraża przekonanie, że nieporozumienie to, niewątpliwie sprzeczne z dobrą wolą Rządu Z. S. R. R. zwrócenia obywatelom polskim ich własności, wynikało jedynie dzięki próbie załatwienia spraw rozrachunkowych z pominięciem Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, jedynej instytucji, do kompetencji której, jak słusznie zaznacza nota Poselstwa Z. S. R. R., należy interpretacja i stosowanie odpowiednich artykułów Traktatu Ryskiego.

Wobec tego, jeszcze raz stwierdzam konieczność wznowienia normalnych prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, co jedynie umożliwi osiągnięcie pozytywnych rezultatów, odpowiadających rzeczywistym wymaganiom Traktatu.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 29.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

Dnia 2 kwietnia 1924 r.

W odpowiedzi na pismo z dnia 27 marca r. b. Nr. 153, zawierające oświadczenie Delegacji Z. S. R. R. o uznaniu pretensyj strony Polskiej w sprawie wypłat obywatelom polskim, którzy byli w wojskowej, cywilnej i kolejowej służbie b. Rosji, na sumę 276.773.994 rubli wartości 1915 r., oraz wnioszek, dotyczący ustalenia sposobu i terminu uiszczenia tej należności, oświadczam, iż wniosek ten przekazuję do Podkomisji Prawnej dla wspólnego rozważenia i uzgodnienia go z wnioskiem strony Polskiej w tymże przedmiocie.

Powzięta przez Podkomisję decyzja winna być następnie wniesiona na porządek dzienny Mieszanej Komisji Rozrachunkowej w celu powzięcia uchwały, obowiązującej obie strony.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

Dnia 4 kwietnia 1924 r.

Pomijając sprawę ogólnej treści i tonu, w jakim jest wystosowane pismo Pana Prezesa z dn. 27 marca r. b. Nr. 152, w którym wyraźnie zaznacza się dostatecznie znana Delegacji Polskiej zwykła metoda strony Z. S. R. R. niesłusznego i bezpodstawnego przerzucania na stronę polską własnej odpowiedzialności za pogwałcenie Traktatu Ryskiego, mam zaszczyt stwierdzić, co następuje:

Delegacja Polska, domagając się zwołania posiedzenia Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, dla rozpatrzenia sprawy sposobu i terminu uiszczenia należności z tytułu zgłoszonych pretensyj, ma na celu, jak i dotychczas miała, bynajmniej nie zmianę Traktatu Ryskiego, tylko jego dokładne zastosowanie

Jak już zaznaczyłem w mojem piśmie z dn. 27 marca r. b. Nr. 2417, pominięcie w tej sprawie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej powoduje jaskrawo występujące błędy w określeniu przez stronę Z. S. R. R. należnych Polsce sum, gwałtowność zaś formy, w jakiej strona Z. S. R. R. stara się narzucić Polsce wyraźnie sprzeczny z Traktatem sposób dokonywania rozrachunku, może nasunąć przypuszczenia o celowem dążeniu do pogwałcenia samego Traktatu.

Wreszcie wypłata, umarzająca pretensje traktatowe Polski, może nastąpić dopiero wtedy, kiedy w Komisji zostanie przyjęta obustronna zgodna uchwała, ściśle określająca sumę, należną w tych wartościach, w jakich ma być wypłacona, a więc oznaczenie sumy tych wartości nie może być dowolnym aktem jednostronnym. Wobec powyższego, Delegacja Polska nie może przyjąć do wiadomości oświadczenia Delegacji Z. S. R. R. o rzekomem umorzeniu pretensyj polskich i ostatecznem zakończeniu tej sprawy.

Uchylanie się Delegacji Z. S. R. R. wbrew postanowieniom art. XVIII Traktatu Ryskiego, od rozważenia i ustalenia wysokości należnych Polsce sum na posiedzeniach Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i zastępowanie tych posiedzeń długo-

trwającą i bezpłodną korespondencją jest niczem nieuzasadnione i musi być uważane za nową próbę tamowania prac Komisji.

Łączę wyrazy należnego szacunku i poważania.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 31.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

Dnia 10 kwietnia 1924 r.

Poczuwając się do obowiązku potwierdzenia odbioru pisma Pana Prezesa z dnia 27 marca r. b. Nr. 154, muszę stwierdzić, że pomija ono milczeniem większość argumentów pisma mego Nr. 2386, w odpowiedzi na które zostało wystosowane. Jednocześnie uważam za zbyt częste powtarzać treść tych pism moich (Nr. 2107, Nr. 2417 i Nr. 2516), które obalają wywody ostatniego pisma Pana Prezesa i podkreślają niezgodność stanowiska strony Z. S. R. R. z Traktatem Ryskim i winę, spadającą na Delegację Z. S. R. R. za ignorowanie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i tamowanie jej prac.

Jakkolwiek pismo Pana w pierwszej swej części zawiera nieoparty na dowodach protest przeciwko słusznym zarzutom Delegacji Polskiej i w drugiej części oświadcza, że sprawę odpowiedzialności za bezowocność prac Komisji uważa za wyczerpaną i do niej nie wróci, to jednak część trzecia tego pisma ponownie podnosi sprawę odpowiedzialności, starając się przerzucić winę na Delegację Polską, zresztą zapomocą argumentów, bardzo luźnie i pobieżnie dobranych, a znanych z poprzednich wystąpień Delegacji Z. S. R. R. i przez Delegację Polską w swoim czasie należycie odpartych.

Wymaga odpowiedzi tylko zdanie Pana Prezesa, jakoby sprawa wypłaty awansu na poczet należności z tytułu zwrotu funduszy Kas Oszczędnościowych nie była oparta na Traktacie Ryskim. Delegacja Z. S. R. R. dotychczas takiej opinii nie wyrażała i byłoby podobne twierdzenie niewątpliwie błęd-

nem, gdyż Traktat Ryski przekazuje Mieszanej Komisji Rozrachunkowej sprawę ustalenia **sposobu i terminu wypłat**, które to pojęcie logicznie obejmuje i sprawę awansów. Wypłaty te mogą być wykonywane ratami, co właśnie stanowi przewidzianą Traktatem kwestję sposobu i terminu.

Wysuwała to w swoim wniosku Delegacja Polska, domagając się natychmiastowej spłaty niewątpliwie bezspornej części należnych sum z tytułu operacyj b. rosyjskich Kas Oszczędności. Uiszczenie tych bezspornych należności było przezemnie również wysunięte w mojem piśmie z dnia 23 października 1922 r. Nr. 597 punkt 6, jako jeden z warunków, umożliwiających osiągnięcie pozytywnych wyników prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Tego sposobu wypłat nie odrzucała i Delegacja Z. S. R. R., proponując, jak to słusznie w swem piśmie zaznacza Pan Prezes, wypłatę awansów, lecz proponowane sumy były znikomo małe w stosunku do należności polskich i wypłata ich była uzależnioną od przyjęcia sposobu rozrachunku, proponowanego przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską, a który to sposób, jak to zostało niezbicie udowodnione przez Delegację Polską, równałby się zupełnemu uniemożliwieniu, a więc faktycznemu przekreśleniu całego rozrachunku.

Z powyższego wynika, że cała budowa wniosku Delegacji Polskiej i jego obrona w zupełności odpowiada zakresowi zadań Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i jej kompetencji, ustalonej przepisami Traktatu Ryskiego.

Inne wywody pisma Pana Prezesa, jak to w sprawie „metody statystycznej“, kapitałów miejskich etc. zawierały się już w poprzednich wystąpieniach strony Z. S. R. R. i jak to wyżej zaznaczyłem były przez stronę polską odparte. Nie chcąc tu powtarzać rzeczy już wypowiedzianych, proponuję Panu Prezesowi, aby zechciał przystąpić do normalnej pracy Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i tem dowiódł, że nie ma na celu przewlekania tej pracy bezpłodną korespondencją.

Oczekując w tym kierunku konkretnych propozycji, pozostaję z należnym szacunkiem i poważaniem.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

9 maja 1924 r.

W odpowiedzi na pismo moje z dn. 27 marca r. b. wskazujące na niezgodność stanowiska strony Z. S. R. R. z Traktatem Ryskim zwłaszcza w sprawie papierów wartościowych polskich, nadesłał Pan Prezes pismo Nr. 157 z dn. 12 kwietnia r. b. w którym usiłuje Pan bronić swego stanowiska w drodze nieściśłego przytoczenia treści Traktatu.

Mianowicie pisze Pan, że p. 8 art. XVI „przewiduje zwrot ekwiwalentu jedynie za materialne mienie ruchome“. Tymczasem w cytowanym artykule takiego ograniczenia pojęcia ruchomego mienia nie znajdujemy i słowo „m a t e r j a l n e“ zostało do tekstu Traktatu przez Pana Prezesa dowolnie dodane.

Użyte w Traktacie Ryskim określenie mienia ruchomego nie może mieć innego znaczenia, jak takie, jakie mu nadaje „Zbiór Praw Rosyjskiego Imperjum“. W tomie X-ym części I-ej czytamy:

Art. 402. Kapitały rozporządzalne, rewersy, weksle, pożyczki zabezpieczone na nieruchomościach i zobowiązania wszelkiego rodzaju stanowią mienie ruchome.

W „Kodeksie cywilnym Królestwa Polskiego“ (kodeks Napoleona) to samo wyrażenie określa art. 529.

W tekście Traktatu Ryskiego nie tylko nie znajdujemy żadnego zastrzeżenia przeciwko przyjętemu przez prawo rozumieniu mienia ruchomego, lecz przeciwnie punkt 8 art. XVI robi wyjątek z ogólnej zasady o mieniu ruchomem wyłącznie dla papierów wartościowych rosyjskich, co dowodzi, że papiery polskie są tą zasadą objęte.

Dodanie do tekstu p. 8 art. XVI słowa „rzeczowe“ (po rosyjsku „materialnoje“) byłoby niczem innym, jak wprowadzeniem zmiany do treści i znaczenia Traktatu Ryskiego, co nie należy do kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i mogłoby być dokonane tylko w drodze rewizji Traktatu.

Jeżeli więc strona rosyjska nadal pozostaje na gruncie Traktatu Ryskiego, to sędzę, że wprowadzenie zmiany do treści jednostronnego ustępu Traktatu zaszczyli na skutek wypadkowego nieporozumienia i wyrażam nadzieję, że pośpieszy Pan Prezes odwołać ten przykry błąd i cofnie się z zajętego stanowiska.

Łączę wyrazy należnego szacunku

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 33.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

9 maja 1924 r.

W odpowiedzi na pismo Pana Prezesa z dnia 25 kwietnia r. b. Nr. 157 zaznaczam, że zgadzam się najzupełniej z tem co pisze Pan w sprawie awansów. Rzeczywiście Traktat Ryski nie narzuca stronom ustalenia właśnie takich a nie innych terminów wypłat, pozostawiając tę sprawę rozważeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, a więc wzajemnej zgodzie, ustępstwom i kompromisom w granicach kompetencji tej Komisji. Jednak Traktat Ryski, pozostawiając stronom dowolne ustalenie terminów, tem samem nie może się sprzeciwiać częściowym wypłatom na rachunek całości, z czego wynika, że wniosek w sprawie wypłat na poczet należności z tytułu Kas Oszczędności nie był sprzeczny z Traktatem. Tego właśnie dowiodła Delegacja Z. S. R. R. zgadzając się na wypłatę awansów i jak Pan pisze „idąc na spotkanie życzeniom Delegacji Polskiej“, co pod żadnym pozorem nie może być uważane za sprzeczne z Traktatem, lub nie wynikające z postanowień Traktatu.

Przechodząc do ostatniego ustępu wspomnianego pisma Pana Prezesa oraz do Jego pisma z dnia 12 kwietnia r. b. Nr. 158, stwierdzić muszę, że są one nową jaskrawą ilustracją tego, co w piśmie mojem z dnia 18 marca r. b. Nr. 2386 pisałem o stałych usiłowaniach Delegacji Z. S. R. R. tamowania prac Komisji i nie dopuszczania do osiągnięcia pozytywnych wyników.

Prowadząc od dłuższego czasu jałową korespondencję, Delegacja Z. S. R. R. systematycznie uchyla się od rozważania

uznanych za sporne spraw Komisji i unika pod różnemi pozorami wyznaczenia wspólnych posiedzeń. Delegacja Polska, domagając się wznowienia normalnych prac Komisji, wcale nie poruszała sprawy porządku dziennego najbliższych posiedzeń, który to porządek winien być ustalony na mocy regulaminu w drodze porozumienia się Przewodniczących. Tymczasem pismo Pana imputuje Delegacji Polskiej pewne w tej mierze ukryte zamiary.

Protestując przeciwko temu zwracam się do Pana Prezesa jeszcze raz, aby zechciał przerwać obecny stan bezczynności Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, za który odpowiedzialność spada całkowicie na Delegację Z. S. R. R.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 34.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

16 maja 1924 r.

W odpowiedzi na pismo Pana Prezesa z dnia 28 kwietnia r. b. za Nr. 158 i na skutek zwrócenia przez Delegację Z. S. R. R. Delegacji Polskiej jej wniosków Nr. 2459, 2480, 2532, 2572, 2573, 2581, 2582, 2583 i 2614 zmuszony jestem złożyć kateryczny protest przeciwko nowej próbie pogwałcenia Traktatu Ryskiego.

Po trzyletnim okresie prób stosowania metody rozrachunku sprzecznego z przepisami Traktatu, jak również metody uniemożliwienia prac Komisji przez niczem nieusprawiedliwione długoterminowe przerwy, wywołane nieobecnością Delegacji Z. S. R. R., które to metody scharakteryzowałem już niejednokrotnie w poprzednich moich pismach, a które zawsze się spotykały z niewzruszonym ze strony polskiej stanowiskiem obrony Traktatu i żądania jego wykonania, przechodzi obecnie Delegacja Z. S. R. R. do jawnego i zupełnie bezprawnego biernego oporu.

Po niepraktykowaniem w stosunkach między państwowych usiłowaniu doręczenia czeku na sumę nieustaloną obustronnie w powołanej do tego Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, De-

legacja Z. S. R. R. nie tylko odmawia prowadzenia obrad w celu ustalenia podstaw rozrachunku, ale nawet posunęła się jeszcze dalej, wcale nie przyjmując wniosków polskich w sprawie dalszych pozycji rozrachunkowych.

Usiłowanie deklaratywnego wyznaczenia przez Delegację Z. S. R. R. bez porozumienia się ze stroną polską terminu dla składania wniosków, przez stronę polską kategorycznie odrzucone, jest nie tylko sprzeczne z wyraźnymi i bezspornymi przepisami Traktatu, lecz byłoby jawnem obejściem praw strony drugiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej oraz zlekceważeniem własnych w niej obowiązków. Nie mam potrzeby dowodzić, że stronę polską w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej nie obowiązuje termin nie ustalony przez tę Komisję, a więc nieprzyjęcie wniosków polskich jest usiłowaniem rozbicia pracy Komisji i wyrazem dążenia strony Z. S. R. R. do niewykonania zobowiązań traktatowych.

Zatrzymując się ze względów już czysto teoretycznych nad sprawą możliwości wyznaczenia terminu prekluzyjnego dla składania wniosków, muszę zaznaczyć, że takie wyznaczenie nie mogłoby nastąpić ze względu na brzmienie art. XVIII Traktatu, wymieniającego rozrachunki z tytułu art. art. XIV i XV. Termin prekluzyjny dla składania wniosków nie może być ustalony, dopóki nie zakończyły swych prac Komisje, powołane do wykonania art. art. XIV i XV.

Że poza tem Traktat Ryski w art. XVII przewiduje załatwienie przez Mieszaną Komisję Rozrachunkową pretensyj obywateli polskich do Rządu Z. S. R. R., a więc określenie terminu składania wniosków byłoby ograniczeniem praw obywateli polskich na terenie polskim, do czego nie jest powołana Mieszana Komisja Rozrachunkowa, a tem bardziej niedopuszczalnem jest, aby strona Z. S. R. R. samowolnie i bez zgody strony polskiej mogła narzucać jakiegokolwiek w tym kierunku ograniczenie.

Co do wzmianki o wystarczalności trzyletniego terminu dla złożenia wszystkich wniosków, to nie chcąc tu ponownie poruszać sprawy, ile miesięcy w tym trzyletnim okresie Mieszana Komisja Rozrachunkowa miała faktycznie możność pracować, sprawy wielokrotnie poruszanej i dostatecznie wyjaśnionej

w szeregu pism i protestów Delegacji Polskiej, stwierdzam tylko, że smutny fakt przeciągania się prac Komisji w żaden sposób nie może usprawiedliwiać ignorowania praw Mieszanej Komisji Rozrachunkowej oraz dążenia do nieuzasadnionego narzucania przez jedną stronę drugiej stronie decyzji, nie tylko nieopartych na Traktacie, lecz wręcz gwałcących przepisy Traktatu Ryskiego.

Wobec powyższego komunikuję, że co się tyczy wniosków polskich, złożonych do dn. 1 kwietnia r. b., Delegacja Polska przyjmuje do wiadomości oświadczenie Delegacji Z. S. R. R. o zaakceptowaniu wniosków tych bez sprawdzenia, natomiast co się tyczy wniosków polskich Nr. Nr. 2459, 2480, 2532, 2572, 2573, 2581, 2582, 2583 i 2614 stwierdzam, wbrew zdaniu Pana Prezesa, że wnioski te, jako złożone zgodnie z postanowieniami Traktatu Ryskiego do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i zakomunikowanie Del. Z. S. R. R. podlegają w dalszym ciągu rozpatrzeniu Mieszanej Komisji Rozrachunkowej w ustalonym przez regulamin tej Komisji trybie.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 35.

**Sekretarz Generalny Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Sekretarjatu Delegacji Z. S. R. R.**

26 maja 1924 r.

Powołując się na notę Delegacji Polskiej z dnia 16 maja r. b. Nr. 2710, Sekretarjat Generalny Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej na skutek rozporządzenia Pana Prezesa Delegacji komunikuje, że zwrócony przy piśmie p. Sekretarza Delegacji Z. S. R. R. z dnia 21 maja r. b. Nr. 159 wniosek strony polskiej, zawierający wyszczególnienie roszczeń osób prywatnych polskich do Rządu Z. S. R. R. od Nr. 123 do 134 włącznie, Delegacja Polska uważa za złożony zgodnie z postanowieniami Traktatu Ryskiego do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, zakomunikowany Delegacji Z. S. R. R. w ustalonym

trybie i podlegający w dalszym ciągu rozpatrzeniu M. K. R. zgodnie z regulaminem tej Komisji.

Sekretarz Generalny Delegacji Polskiej
w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej

(—) B. Kryński.

Załącznik 36.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

18 czerwca 1924 r.

Na szereg not moich, domagających się wznowienia prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, utworzonej na mocy art. XVIII Traktatu Ryskiego, której powierzone zostało dokonanie rozrachunku, opartego na przepisach art. XIV, XV, XVI i XVII Traktatu, który to rozrachunek nawet w najmniejszej części nie został dokonany, do dziś dnia nie otrzymałem pozytywnej odpowiedzi od Delegacji Z. S. R. R.

W międzyczasie nagromadziło się tyle spraw i natury zasadniczej i merytorycznej, poruszonych przez obie strony Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, że dalsze odwlekanie wznowienia normalnych prac Komisji nie może nie pozostawać bez ujemnego wpływu na planowe prowadzenie prac Komisji, a tem samem nie wywołać poważnego uszczerbku w wynikach tych prac.

Stwierdzając z ubolewaniem stałe i notoryczne uchylanie się strony rosyjskiej od podjęcia prac Komisji Mieszanej, a tem samem uniemożliwienie wykonania przyjętych na siebie zobowiązań, zmuszony jestem ponownie zwrócić się do Pana Prezesa z żądaniem jaknajrychlejszego wznowienia prac Komisji i prośbą o porozumienie się ze mną celem wyznaczenia terminu najbliższego posiedzenia Komisji.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

**Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.
do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.**

23 czerwca 1924 r.

Już po pierwszych miesiącach wspólnej pracy Delegacji Polskiej i Rosyjskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej ujawniła się tendencja strony rosyjskiej nie tylko do przewlekania samych prac Komisji na wspólnych posiedzeniach drogą wy-suwania spornych kwestyj, lecz także dążenie do uniemożliwie-nia samych prac, stwarzając warunki uniemożliwiające nawet komunikowanie się stron.

Tak było w r. 1922, gdy Delegacja Z. S. R. R. była nieobecna od maja 1922 r. do lutego 1923 r., to samo powtórzyło się w roku 1923 w miesiącach marcu i kwietniu. Nakoniec Delegacja Ro-syjska opuściła Warszawę w dniu 11 września 1923 r., zosta-wiając jednego członka Delegacji w charakterze Zastępcy Pre-zesa, w których to warunkach Delegacja Polska nie była wpraw-dzie całkowicie pozbawioną możności komunikowania się z De-legacją Rosyjską, tem niemniej prace Komisji były stale zaha-mowane, ponieważ obecność tylko jednego członka Delegacji Rosyjskiej zupełnie uniemożliwiła zwoływanie plenarnych po-siedzeń Komisji, jedynie prawomocnych do powzięcia wiążą-cych obie strony decyzji.

Z tego powodu już od daty 11 września 1923 r. działalność Komisji była ograniczona jedynie do prac przygotowawczych w Podkomisjach.

Obecnie znów z nadzwyczajną jaskrawością ujawnia się ten system sui generis biernego oporu ze strony Delegacji Z. S. R. R. w celu uniemożliwienia prac Komisji.

Jedyny obecny w Warszawie członek Delegacji Rosyjskiej p. A. Wiszniakow, któremu było powierzzone zastępstwo Pre-zesa Delegacji, zawiadomił mnie pismem z dnia 20 b. m. Nr. 164, iż został wezwany do Moskwy, nawet nie wskazując, komu zo-stało powierzone w dalszym ciągu zastępstwo Prezesa Delega-cji Rosyjskiej.

W ten sposób Delegacja Polska znów pozbawiona została możności szybkiego komunikowania się z Delegacją Z. S. R. R. oraz prowadzenia prac przygotowawczych w Podkomisjach.

Podkreślając to niezgodne z przepisami Traktatu postępowanie Delegacji Z. S. R. R., jaknajenergiczniej protestuję przeciwko nowej próbie zignorowania przepisów Traktatu Ryskiego, dążącej do uniemożliwienia rychłego dokonania rozrachunku i spełnienia przyjętych zobowiązań.

Ta nowa próba jest wymownym dowodem słuszności stanowiska zajętego przez Delegację Polską w całym szeregu not, które miały na celu scharakteryzowanie metod prac, stosowanych przez Delegację Z. S. R. R. i zawierały kategoryczny protest przeciwko tym metodom, zmierzając do zmuszenia Delegacji Z. S. R. R. do podjęcia normalnych prac Komisji Rozrachunkowej.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 38.

Prezes Delegacji Polskiej w M. K. R.

do Prezesa Delegacji Z. S. R. R.

2 lipca 1924 r.

Delegacja Rzeczypospolitej Polskiej w Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej zawiadomiła mnie, iż na ostatniem 24-em plenarnem posiedzeniu Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej w dn. 17 kwietnia r. b. weszła pod obrady tej Komisji sprawa reewakuacji zawartości safes'ów, należących do obywateli polskich.

Delegacja Z. S. R. R. zajęła w powyższej sprawie stanowisko, iż rozrachunek za przedmioty umieszczone w safes'ach znacjonalizowanych instytucyj kredytowych jest przewidziany w art. XVII Traktatu Ryskiego i nie podlega kompetencji Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej.

Do uzgodnienia poglądów stron w tej sprawie nie doszło i zostały zaprotokółowane różnice zdań obydwu Delegacyj.

Ponieważ rozrachunek z tytułu art. XVII Traktatu podlega kompetencji Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, zwracam uwagę Pana Prezesa na konieczność zwołania plenarnego posiedzenia Komisji celem omówienia sytuacji wytworzonej przez Delegację Z. S. R. R. w Mieszanej Komisji Reewakuacyjnej i zajęcie w sprawie powyższej zasadniczego stanowiska w Mieszanej

Komisji Rozrachunkowej i proszę o porozumienie się ze mną w celu wyznaczenia terminu tego posiedzenia.

Prezes

(—) J. Karśnicki.

Załącznik 39.

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie.**

23 sierpnia 1924 r.

Potwierdzając odbiór noty Przedstawicielstwa Pełnomocnego Z. S. R. R. z dnia 30 czerwca r. b. Nr. 1109, Ministerstwo Spraw Zagranicznych stwierdza raz jeszcze, że rozrachunek między Związkiem a Polską winien być przeprowadzony zgodnie ze ścisłym brzmieniem odnośnych artykułów Traktatu Ryskiego i że sprawy rozrachunkowe winny być merytorycznie rozważane przez specjalnie powołaną do tego Mieszaną Komisję Rozrachunkową. Wobec powyższego Ministerstwo nie widzi przyczyn, dla których miałyby prowadzić korespondencję w zastępstwie Delegacji Polskiej i dla których Przedstawicielstwo Pełnomocne skierowuje do Ministerstwa odpowiedzi na pisma p. Prezesa Delegacji Polskiej do Pana Prezesa Delegacji Związkowej w M. K. R.

Ministerstwo również nie może się zgodzić z twierdzeniem, iż strona polska miała dotychczas możliwość zgłoszenia wszystkich swych pretensyj, ponieważ ustawiczne naruszanie przez stronę Z. S. R. R. normalnego trybu prac Komisji (co zresztą w swej nocie przyznaje i Przedstawicielstwo), tudzież niewykonanie przez Delegację Z. S. R. R. przyjętych na posiedzeniach M. K. R. zobowiązań w sprawie dostarczenia ksiąg i dokumentów, niezbędnych dla rozrachunku, tamowały bieg prac Komisji i pozbawiały stronę polską możliwości zgłaszania swych pretensyj. Ponadto cały szereg pretensyj już zgłoszonych do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej i w ustalonym trybie zakomunikowanych przez Delegację Polską Delegacji Z. S. R. R. po dziś dzień nie został przez Komisję rozważony wskutek nieobecności w Warszawie prawomocnego składu Delegacji Z. S. R. R.

Poza tem Ministerstwo zwraca uwagę Pełnomocnego Przedstawicielstwa, iż Traktat Ryski, nie zawiera artykułu, określającego czas trwania prac Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, lub też przewidującego jej rozwiązanie przed ukończeniem wszystkich spraw, podlegających jej kompetencji. Na mocy przeto art. XVIII pretensje z art. XIV, XV, XVI i XVII mogą być składane do czasu ich wyczerpania, lub dopóki nie nastąpi wzajemne porozumienie obu rządów co do sposobu zakończenia prac Komisji.

Wreszcie Ministerstwo Spraw Zagranicznych kategorycznie odrzuca twierdzenie Przedstawicielstwa Pełnomocnego, iż Delegacja Polska odmówiła Delegacji Z. S. R. R. przeprowadzenia rozrachunku w trybie, ściśle przewidzianym Traktatem Pokoju. Opierając się na posiadanych informacjach i sprawozdaniach z działalności Delegacji Polskiej, Ministerstwo uważa za swój obowiązek stwierdzić, iż Delegacja Polska w M. K. R. stale dążyła i dąży do przeprowadzenia rozrachunku w trybie i na zasadach ściśle określonych Traktatem.

Twierdzenie Przedstawicielstwa Pełnomocnego jest tem bardziej niezrozumiałe, iż już prawie rok cały Delegacja Z. S. R. R. unika pod różnemi pozorami wyznaczenia wspólnych posiedzeń Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, skutkiem czego Delegacja Polska faktycznie była pozbawiona możności przyjęcia lub odrzucenia wniosków strony Z. S. R. R.

Stwierdzając, że zarówno nota z dnia 30 czerwca, jak i nota z dnia 21 lipca L. 1217 nie mogą być inaczej przez Rząd Polski zrozumiane, jak dążenie strony związkowej do uchylenia się od wypełnienia przepisów Traktatu Ryskiego, Ministerstwo Spraw Zagranicznych przekazuje obie wspomniane noty dla merytorycznego załatwienia do M. K. R. za pośrednictwem Prezesa Delegacji Polskiej.

Załącznik 40.

**Ministerstwo Spraw Zagranicznych
do Poselstwa Z. S. R. R. w Warszawie.**

15 października 1924 r.

W odpowiedzi na notę Komisarjatu Ludowego Spraw Zagranicznych Nr. 1410/pb., doręczoną w dniu 30 sierpnia r. b.

Poselstwu Rzeczypospolitej Polskiej w Moskwie, Ministerstwo Spraw Zagranicznych ponownie podkreśla niezgodność z rzeczywistością faktów cytowanych w notach, nadesłanych Rządowi Polskiemu.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych miało zaszczyt już zakomunikować Poselstwu Związku Socjalistycznych Republik Rad w nocie swojej z dnia 23 sierpnia r. b. Nr. 10221/24, że Delegacja Polska w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej faktycznie pozbawiona była możliwości przyjęcia lub odrzucenia proponowanego przez Rząd Związkowy sposobu uiszczenia pretensyj wobec stałego unikania przez Delegację Związkową wyznaczenia wspólnych posiedzeń Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

Próba zamknięcia rozrachunków w drodze nadesłania przez Poselstwo Rządu Związkowego przy nocie z dnia 23 stycznia r. b. Nr. 355 czeków na sumę 11.081.120.185 marek polskich równą 1.114 dolarów amerykańskich, zwróconych przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych przy nocie z dnia 23.II 1924 r. Nr. D. V. 866/24, a mających stanowić pokrycie zgłoszonych przez stronę polską pretensyj, nie mogła być przyjęta przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych (a nie przez Delegację Polską w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, jak to zaznacza w swojej nocie z dnia 30 sierpnia r. b. Komisarjat Ludowy Spraw Zagranicznych) do zatwierdzającej wiadomości, wobec braku odnośnej uchwały Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, stwierdzającej prawidłowość zastosowania przez Delegację Związkową odnośnych postanowień Traktatu przy obliczaniu należności, wpływających z tytułu tych pretensyj.

Rząd Związkowy nie może wymagać od Rządu Polskiego, aby jednostronnie sporządzone przez Delegację Związkową obliczenia były narzucone Delegacji Polskiej, jako bezsporne i niepodlegające sprawdzeniu. Samo zaś twierdzenie Poselstwa Związkowego, iż obliczenie to uczynione jest zupełnie zgodnie z Traktatem, nie może być dostatecznie przekonywajacem, dopóki ta zgodność nie będzie potwierdzoną przez wyłącznie kompetentną w tych sprawach instytucję, jaką na mocy tegoż Traktatu jest Mieszana Komisja Rozrachunkowa. Na fakt ten, nie podlegający żadnym wątpliwościom i wykluczający wszelką

w tym kierunku dyskusję, Ministerstwo Spraw Zagranicznych zwracało niejednokrotnie uwagę Poselstwa Związkowego. Wszelkie wysiłki Delegacji Polskiej, aby powrócić do przewidzianych w Traktacie Ryskim zasad pracy Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, na które kładzie nacisk w swojej nocie Komisarjat Ludowy Spraw Zagranicznych, zarówno jak i dążenie tejże Delegacji Polskiej, aby doprowadzić do skutku plenarne posiedzenie Komisji, w celu ustalenia rzeczonych sposobów rozrachunku, udaremniane były przez bierny opór Delegacji Związkowej, wyrażający się w stałej już od roku nieobecności w Warszawie prawomocnego składu tej Delegacji.

Wobec powyższego, Ministerstwo Spraw Zagranicznych uważa, że jedynem wyjściem z wytworzonej w ten sposób sytuacji jest skierowanie całej sprawy na drogę lojalnego wykonania klauzul Traktatu i poddania sprawdzeniu propozycji Rządu Związkowego, dotyczących uiszczenia zgłoszonych przez stronę polską pretensyj, wyłącznie kompetentnej w tej sprawie, Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.

W Y C I A G I
Z PROTOKUŁÓW POSIEDZEŃ
Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
i Podkomisji Specjalnej.

Wyciąg z protokołu 1-go posiedzenia Mieszanej Komisji Rozrachunkowej

z dnia 3 listopada 1921 r.

ROZWAŻANO

UCHWAŁONO

6) Wniosek Delegacji Polskiej w sprawie zwrotu dokumentów ksiąg i archiwów, przynależnych do instytucji kredytowych. ¹⁾	6) Wniosek przyjęto, nadając ustępowi ostatniemu brzmienie następujące: „Pomienione dokumenty księgi i archiwa będą przekazane w miarę możliwości najpóźniej w terminie 2-ch miesięcy od dnia powzięcia niniejszej uchwały“.
9) Sprawa komunikowania wniosków, które mają być złożone Komisji, stronie przeciwnej przed posiedzeniem.	9) Uchwalono, że obie strony będą sobie dostarczały w miarę możliwości przed posiedzeniem Komisji te wnioski, które na danym posiedzeniu mają być złożone Komisji.

*Przewodniczący
Delegacji Polskiej*

(—) J. KARŚNICKI.

*Przewodniczący
Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej*

(—) OBOLENSKIJ.

¹⁾ Vide załącznik 7a.

**Wyciąg z protokołu 2-go posiedzenia
Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
z dn. 5 grudnia 1921 r.**

R O Z W A Ż A N O

U C H W A L O N O

- 3) Złożony przez Delegację Polska projekt uchwały w sprawie udzielania Delegacji Polskiej danych, niezbędnych dla dokonania rozrachunków przewidzianych w art. XVI Traktatu Ryskiego.
- 3) Stwierdzając, że na mocy Traktatu Ryskiego rozrachunek między Polską a Rosją i Ukrainą z tytułu kapitałów i funduszków pomienionych w punkcie 4 art. XVI tegoż Traktatu winien być dokonany z uwzględnieniem likwidacji wzajemnych pretensyj Skarbu oraz kapitałów i funduszków, jak również z uwzględnieniem salda rachunków, kapitałów i funduszków na dzień 1 stycznia st. st. 1916 r.; że wszelkie dokumenty, księgi i archiwa, odnoszące się do pomienionych spraw, są przeważnie w posiadaniu naczelných władz oraz centralnych urzędów i instytucyj państwowych rosyjskich i ukraińskich, Komisja Rozrachunkowa powzięła następującą uchwałę: Rządy Rosyjski i Ukraiński zobowiązują się w pierwszym rzędzie najpóźniej w miarę możliwości — w terminie dwumiesięcznym od dnia powzięcia niniejszej uchwały dostarczyć Delegacji Polskiej w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej:
- 1) dane o stanie rachunków na dzień 1 stycznia 1916 r. specjalnych kapitałów i funduszków, przewidzianych w punkcie 4 art. XVI Traktatu Ryskiego i będących w posiadaniu naczelných władz oraz centralnych urzędów i instytucyj, których rachunki

były prowadzone przez Główną Kasę Państwową, ewentualnie Centralny Petersburski Kantor Rosyjskiego Banku Państwa i

2) dane o wzajemnych długach i wierzytelnościach Skarbu Państwa i pomienionych kapitałów i funduszy na dzień 1 stycznia 1916 r.

Dane te będą dostarczone przez Rosyjsko-Ukraińską Delegację w postaci wyciągów z odnośnych ksiąg rachunkowych o ile nie są wydrukowane w oficjalnych sprawozdaniach lub budżetach centralnych urzędów i instytucyj. W tym ostatnim wypadku Rządu Rosyjski i Ukraiński zobowiązują się dostarczyć materiały drukowane, zawierające pomienione dane z tem, że z dostarczonych drukowanych materiałów strona polska dokona sama niezbędnych dla niej wyciągów. Prócz tego strona rosyjsko-ukraińska w miarę możliwości dostarczy drukowane egzemplarze budżetów wszystkich naczelnych władz oraz centralnych urzędów i instytucyj za lata 1915, 1916 i 1917.

*Przewodniczący
Delegacji Polskiej*

(—) J. KARŚNICKI.

Sekretarz

(—) ST. KORWIN-PIOTROWSKI.

*Przewodniczący
Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej*

(—) OBOLENSKIJ.

Sekretarz

(—) Ig. SZEMIAKIN

**Wyciąg z protokołu 5-go posiedzenia
Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
z dn. 19 lutego 1923 r.**

R O Z W A Ż A N O

U C H W A L O N O

4) Utworzenie Podkomisyj:

- a) instytucyj kredytowych,
- b) instytucyj ubezpieczeniowych,
- c) funduszków i kapitałów,
- d) prawnej.

**4) Na wniosek strony polskiej
uchwalono utworzyć następujące
Podkomisje:**

- 1) instytucyj kredytowych,
- 2) instytucyj ubezpieczeniowych,
- 3) funduszków i kapitałów,
- 4) prawną.

Na przewodniczących tych
Podkomisyj wyznaczono:

Ze strony polskiej: 1-ej i 3-ej
p. Stanisława Kauzika; 2-ej p.
A. Goerne; 4-ej p. T. Nowowiejskiego;

ze strony rosyjskiej: 1-ej p.
Merkla; 2-ej p. Zakutina; 3-ej i
4-ej prof. Pergamenta.

Ponadto uchwalono:

a) terminy najbliższych posiedzeń nowoustanowionych Podkomisyj ustala Przewodniczący w drodze porozumienia za pośrednictwem Sekretariatów obydwu Delegacji,

b) zastępcy Przewodniczących będą wyznaczani na wniosek Przewodniczącego Podkomisji z pośród innych członków danej Delegacji w drodze uprzedniego zawiadomienia telefonicznego lub innego w trybie uproszczonym,

c) wniosek w przedmiocie rozrachunku z tytułu operacyj b. rosyjskich państwowych Kas Oszczędności został przekazany do Podkomisji Instytucyj Kredytowych.

- 5) Utworzenie Podkomisji składającej się z Przewodniczących Delegacji oraz z jednego z członków każdej Delegacji.
- 5) W celu rozpatrzenia też noty p. Przewodniczącego Delegacji Polskiej do p. Przewodniczącego Delegacji Rosyjskiej, tudzież w celu przedyskutowania spraw omawianych przy dwukrotnem spotkaniu się pp. Przewodniczących obydwu Delegacji—uchwalono utworzyć Mieszaną Podkomisję w składzie:
- ze strony polskiej: pp. Karśnicki i Kauzik,
- ze strony Rosyjskiej: pp. Obolenski i Pergament.
- Uchwalono ponadto, że pierwsze posiedzenie tej Podkomisji odbędzie się w dniu 22.II 1923 r.
- 6) Ustalenie procedury rozpatrywania poszczególnych wniosków, wnoszonych do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej.
- 6) Na wniosek Delegacji Polskiej uchwalono: Wszelkie przedstawiane przez obydwie Delegacje wnioski mogą być skierowywane do odnośnych Podkomisji w celu omówienia, względnie uzgodnienia; wnioski złożone w tym trybie mają być wnoszone na plenarne posiedzenie Mieszanej Komisji Rozrachunkowej, po uprzednim ich rozpatrzeniu przez Podkomisję.

*Przewodniczący
Delegacji Polskiej*

(—) J. KARŚNICKI.

Sekretarz

(—) B. KRYŃSKI.

*Przewodniczący
Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej*

(—) OBOLENSKIJ.

Sekretarz

(—) Ig. SZEMIAKIN.

**Wyciąg z protokołu 8-go posiedzenia
Mieszanej Komisji Rozrachunkowej**
z dn. 21 sierpnia 1923 r.

ROZWAŻANO

UCHWAŁONO

1) Prof. Walter zreferował o przebiegu prac Mieszanej Podkomisji Funduszków i Kapitałów. Referat ten uzupełnił p. Kauzik.	1) Sprawozdanie z przebiegu prac Mieszanej Podkomisji Funduszków i Kapitałów przyjąć do wiadomości. Postanowienie dotyczące kapitałów, wymienionych w dołączonym do protokołu niniejszego wykazie — zatwierdzić ¹⁾ .
2) P. Babiński zreferował o przebiegu prac Podkomisji Ubezpieczeniowej.	2) Sprawozdanie przyjęto do wiadomości.
3) P. Pergament zreferował o przebiegu prac Podkomisji Prawnej.	3) Sprawozdanie przyjęto do wiadomości.
4) P. Karśnicki w krótkich słowach streścił przebieg prac Podkomisji Specjalnej.	4) Komunikat p. Karśnickiego przyjęto do wiadomości.

Przewodniczący
Delegacji Polskiej

w. z. (—) ST. KAUKIK.

Sekretarz

(—) B. KRZYŃSKI.

Przewodniczący
Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej

(—) A. WISZNIAKOW.

Sekretarz

(—) Ig. SZEMIAKIN.

¹⁾ Vide załącznik Nr. 42.

Wyciąg z protokołu posiedzeń Specjalnej Podkomisji Mieszanej dla rozpatrzenia tez noty Przewodniczącego Delegacji Polskiej z dn. 23/X 1922 r. oraz dalszego trybu wspólnej pracy Delegacji Polskiej i Rosyjsko-Ukraińskiej

Posiedzenia odbywały się w dniach 22, 24 i 28 lutego 1923 r.

Przewodniczący Delegacji Polskiej poddał pod obrady następujące tezy noty swojej (załącznik) *Teza 1 i 2*¹⁾.

Po dłuższej dyskusji i zmieniając pierwotną redakcję dwóch pierwszych tez, Przewodniczący Delegacji Polskiej zaproponował: Postulaty zawarte w tych dwu punktach podzielić na dwie kategorie: a) sprawa porozumienia się w kwestjach najbardziej zasadniczych z władzami centralnymi w Moskwie i b) sprawa dostarczenia przez Delegację Rosyjsko-Ukraińską materiałów potrzebnych do rozrachunku.

Co do pierwszej kwestji Pan Przewodniczący Delegacji Polskiej zaproponował, aby w razie wyniknięcia spraw zasadniczych, którychby Delegacja Rosyjsko-Ukraińska nie mogła zdecydować samodzielnie, Mieszana Komisja Rozrachunkowa wyznaczała termin dla odpowiedzi. W razie upłynięcia tego terminu bez odpowiedzi, wyznaczałby się nowy termin, a w wypadku nieotrzymania odpowiedzi i po upływie tego nowego terminu Komisja Rozrachunkowa powracałaby na nowo do rozważania danej sprawy, w celu znalezienia wyjścia z wytworzonej sytuacji i omówienia dalszego trybu kontynuowania prac Komisji bez przerwy.

Co się tyczy kwestji „b” p. Przewodniczący Delegacji Polskiej zaproponował również wyznaczenie przez Komisję Mieszaną terminu dla dostarczenia żądanych przez Delegację Polską aktów, ksiąg i innych materiałów niezbędnych dla rozrachunku. W razie niedostarczenia takowych w ustalonym przez Komisję terminie i przedstawienia motywów niedotrzymania terminu, ustala się drugi termin, który uważa się za ostateczny

Niedostarczone w ciągu tego drugiego terminu materiały będą uważane za zaginione i rozrachunek z danych tytułów prowadzony będzie na podstawie posiadanych przez obie strony materiałów.

Przedstawiciele Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej na oba wnioski powyższe wyrazili swą zgodę.

Przewodniczący
Delegacji Polskiej
(—) J. KARŚNICKI.

Sekretarz
(—) B. KRYŃSKI.

Przewodniczący
Delegacji Rosyjsko-Ukraińskiej
(—) OBOLENSKIJ.

Sekretarz
(—) Ig. SZEMIAKIN.

¹⁾ Vide załącznik Nr. 11.

Wykaz kapitałów i funduszków, podlegających zwrotowi Polsce w myśl decyzji Podkomisji Funduszków i Kapitałów, utworzonej przez Mieszana Komisję Rozrachunkową.

Wysokość poszczególnych kapitałów podana w gotówce, papierach procentowych i wierzytelnościach, a także wyszczególnienie papierów wartościowych, w których była ulokowana część funduszków, zostały ustalone na datę 1 stycznia 1916 r.

1.—Kapitał Zarządu Ubezpieczeń Wzajemnych Budowli od ognia w gub. Królestwa Polskiego ustalono w sumie		rb. 18.285.175 k. 44
w tem		
w gotowiźnie	rb. 3.636.075 k. 44	
w papierach procentowych . . . „	14.649.100 „ —	
a mianowicie:		
4% bil. Skarbu Państw. rb.	92.250	
4% renta państw. „	8.127.200	
5% świad. Ziemsk. Banku Włościańsk. „	3.545.000	
4% obl. Drog. Żel. Mosk. Kazańsk. „	317.900	
5% obl. 2-ej wewn. poż. 1905 r. „	900	
5% llist. zast. Szlach. Banku Ziemsk. bez wygr. „	1.767.900	
5% obl. poż. wewn. 1914 r. „	378.950	
5½% obl. poż. wewn. 1915 r. „	208.300	
5½% obl. krótkotermin. wojen. pożyczk. 1915 r. „	210.700	
2.—Kapitał (dawn. kapitał żelazny) na wydawanie zapomóg najbardziej potrzebującym urzędnikom na terytorjum b. Królestwa Polskiego, ustalono w sumie		„ 83.336 „ 67
w tem:		
w gotowiźnie „	15.329 „ 88	
w wierzytelnościach „	68.006 „ 79	

Część kapitału, przeznaczoną na zapomogi dla urzędników Min. Spraw Wewnętrznych ustalono w sumie . .

rb. 27.271 k. 29

w tem:

w gotowiznie rb. 5,022 k. 65

w wierzytelnościach „ 22.248 „ 64

dla Izb i Kas Skarbowych, ustalono

w sumie „ 54.320 „ 96

w tem:

w gotowiznie „ 9 431 „ 73

w wierzytelnościach „ 44.889 „ 23

dla Warszawskiego Okręgu Komunika-

cji, wysokość ustalono w sumie . . „ 1.744 „ 39

w tem:

w gotowiznie „ 875 „ 50

w wierzytelnościach „ 868 „ 89

3.—Kapitał na zapomogi dla urzędników Radomskiego zarządu Gubernialnego, wysokość ustalono

w sumie „ 9.842 „ 57

w tem:

w gotowiznie „ 184 „ 12

w wierzytelnościach „ 9.658 „ 45

4.—Kapitał ofiarowany przez Orzeszkę, wysokość ustalono w sumie „ 10.000 „ —

w tem:

w 4% bil. Komisji Amortyzacji Długów „ 10.000 „ —

5.—Kapitał, ofiarowany przez Szwejherta i Huze, wysokość ustalono w sumie „ 5.000 „ —

w tem:

w 5% list. zast. Kredyt. T-wa m. Łodzi „ 5.000 „ —

6.—Kapitał legowany przez Dunin-Karwickiego, wysokość ustalono

w sumie „ 2 639 „ —

w tem:

w gotowiznie „ 39 „ —

w 4% rencie państw. „ 2.600 „ —

7.—Kapitały ofiarowane na utrzymanie administratorów parafii katolickich w b. Królestwie Polskiem, ustalono w sumie „ 180.124 „ —

w tem:

w gotowiznie	rb.	3,924 k. —
w papierach procentowych . . . „		176.200 „ —
a mianowicie:		
5% obl. 1, 2 i 3 poź.		
wewn. 1905, 6 i 8 r. rb.	99,800	
4% renta państw. . . . „	43,100	
5% świad. Banku Wło-		
ściańskiego „	17,000	
5% listy zast. T-wa Kred.		
m. Częstochowy . . . „	10,000	
5% listy zast. Banku		
Szlacheckiego „	6,300	

8.— Kapitał ofiarowany przez
Bispinga, wysokość ustalono w sumie

rb. 106,186 k. —

w tem:

w gotowiznie	„	36 „ —
w papierach procentowych . . . „		106,150 „ —
a mianowicie:		
4% renta państw. . . . „	73,100	
4% bil. skarbowe. . . . „	31,300	
5% obl. poź. wewn. 1916 r. „	1,750	

9.— Kapitał Wileńskiej lecznicy
dla umysłowo chorych, wysokość
ustalono w sumie

„ 42,210 „ —

w tem:

w papierach procentowych . . . „	42,210 „ —	
a mianowicie:		
w rencie państw.	rb. 32,010	
w 5% świad. Banku		
Włociańskiego	10,200	

10.—Kapitał zapasowy włościan b.
majątków rządowych b. Królestwa
Polskiego, wysok. ustalono w sumie

„ 205,242 „ 74

w tem:

w gotowiznie	„	82,913 „ 4
w wierzytelnościach	„	122,329 „ 70

11.—Kapitał urzędników, pocz-
halterów i niższych funkcjonarjuszów
pocztowych b. Królestwa Polskiego,
wysokość ustalono w sumie . . .

„ 333,029 „ 60

w tem:

w gotowiznie	„	31,621 „ 74
w papierach procentowych . . . „		249,500 „ —
w wierzytelnościach	„	51,907 „ 86

12.—Kapitał na założenie szkoły górniczej w Królestwie Polskiem,		
wysokość ustalono w sumie . . .	rb.	53.800 k. —
w tem:		
w 4% rencie państwowej	rb.	53.800 k. —
13.—Kapitał pożyczkowy urzędników Izby Sądowej Warszawskiej,		
ustalono w sumie	„	24.581 „ 63
w tem:		
w gotowiznie	„	10.055 „ 4
w wierzytelnościach	„	14.526 „ 59
14.—Kapitał żelazny dla udzielania pożyczek pracownikom Zarządu Dóbr Państwowych b. Królestwa Polskiego, wysokość ustalono w sumie.		
	„	8.868 „ 10
w tem:		
w gotowiznie	„	3.784 „ 84
w wierzytelnościach	„	5.083 „ 26
15.—Kapitał imienia Wołkowicza,		
wysokość ustalono w sumie	„	841 „ 83
w tem:		
w gotowiznie	„	41 „ 83
w 4% rencie państwowej	„	800 „ —
16.—Kapitał powstały z procentów od pożyczek, wydawanych urzędnikom Warszawskiego Okręgu Komunikacji, wysokość ustalono w sumie		
	„	3.945 „ 91
w tem:		
w gotowiznie	„	387 „ 60
w papierach procentowych: w 5% listach zastawnych T-wa Kred. m. Warszawy		
	„	3.400 „ —
w wierzytelnościach	„	158 „ 31
17.—Kapitał zapomogowy dla najbardziej potrzebujących urzędników instytucji rządowych, utworzonych w miejsce b. inspekcji kolejowej w b. Królestwie Polskiem, wysokość ustalono w sumie		
	„	1.709 „ 37
w tem:		
w gotowiznie	„	1.709 „ 37
18.—Kapitał żelazny Zachodniego Zarządu Górnictwa, wysokość ustalono w sumie		
	„	1.458 „ 36

w tem:

w gotowiznie	rb.	126 k. 66
w wierzytelnościach	„	1.331 „ 70

19.—Kapitał budowlany średnich zakładów szkolnych b. Warszawskiego Okręgu Naukowego, wysokość ustalono w sumie

rb. 492.776 k. 89

w tem:

w 4% rencie państwowej	„	28.500 „ —
w wierzytelnościach	„	464.276 „ 89

20.—Kapitały i fundusze, ofiarowane lub legowane na stypendja przy Instytucie Rolnictwa i Leśnictwa w Puławach, wysokość kapitału ustalono w sumie

„ 14.434 „ 1

w tem:

w gotowiznie	„	34 „ 1
w papierach procentowych	„	14.400 „ —

Kapitał imienia Karpińskiego, wysokość ustalono w sumie

„ 3.434 „ 1

w tem:

w gotowiznie	„	34 „ 1
w 4% rencie państwowej	„	3.400 „ —

Kapitał imienia Lubowickiego, wysokość ustalono w sumie

„ 5.000 „ —

w tem:

w papierach procentowych	„	5.000 „ —
------------------------------------	---	-----------

Kapitał imienia Walewskiego, wysokość ustalono w sumie

„ 6.000 „ —

w tem:

w papierach procentowych	„	6.000 „ —
------------------------------------	---	-----------

21.—Kapitały i fundusze, ofiarowane lub legowane na stypendja przy Uniwersytecie Warszawsk. na sumę

„ 256.722 „ 12

w tem:

w gotowiznie	„	6.397 „ 12
w papierach procentowych	„	250.325 „ —

Kapitał „Charitas“, ufundowany przez H. Krajewskiego, ustalono w sumie

„ 221.975 „ —

w tem:

w papierach procentowych	„	221.975 „ —
------------------------------------	---	-------------

a mianowicie:

106 szt. 4½% list. zast.

T-wa Kred. Ziem. . . rb. 123.100

83 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Warszawy .rb.	71.350
1 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Łodzi . . . „	1.000
1 szt. 4½% list. zast.	
T-wa Kred. m. War-	
szawy „	500
3 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Kalisza . . . „	3.000
17 szt. 4% obl. drog. żel.	
Warsz. Wied. . . . „	2.225
16 szt. 4% Ros. poż. złot. „	2.000
15 szt. akcyj Warsz.	
Banku Handlowego . . „	3.750
8 szt. akcyj T-wa Ubezp.	
„Przezorność“ . . . „	2.000
20 szt. akcyj T-wa kop.	
węgla w Dabrowie . .	2.500
12 szt. akcyj T-wa „Wul-	
kan“ „	3.000
10 szt. akcyj T-wa „Sta-	
rachowickie Zakłady“ . „	1.000
25 szt. akcyj fabr. „Za-	
wiercie“ „	6.250
1 akcja Poznańsk. Banku	
Ziem. „	300
w gotowiznie z realizacji kuponów	
suma niewiadoma.	

Kapitał imienia D-ra Szejna, wy-
sokość ustalono w sumie

rb. 5.350 k. —

w tem:

w papierach procentowych . . . rb.	5.350 k. —
a mianowicie:	
6 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Lublina po rb.	
100 rb.	600
5 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Lublina po rb.	
250 „	1.250
7 szt. 5% list. zast. T-wa	
Kred. m. Lublina po rb.	
500 „	3.500

Kapitał imienia Ignacego Wessla,
wysokość ustalono w sumie . . .

„ 16.000 „ —

w tem:

w papierach procentowych, $4\frac{1}{2}\%$

list. zast. Tow. Kred. Ziemsk. . rb. 16.000 k. —

Kapitał imienia Gabryela Wierzbowskiego, wysokość ustalono w sumie

rb. 7.283 k. 87

w tem:

w gotówce „ 283 „ 87

w papierach procent. 5% list. zast.

T-wa Kred. m. Warszawy . . . „ 7.000 „ —

Kapitał imienia Olgi Kiersnowskiej, ustalono w sumie

„ 6.113 „ 25

w tem:

w gotowości „ 6.113 „ 25

22.—Kapitały i fundusze, legowane lub darowane na stypendja przy Uniwersytecie Warszawskim, wysokość ustalono w sumie

„ 419 690 „ —

w tem:

w gotowościrb. 249

i w papierach procent. „ 419.450

Kapitał im. Blocha 4% „ 11.900 „ —

„ „ S. i B. Blochów 4% . . „ 16.300 „ —

„ „ Błaguszewskiego 4% . . „ 1.600 „ —

„ „ Błaguszewskiego $4\frac{1}{2}\%$. . „ 4.200 „ —

„ „ Daniłowicza 5% . . . „ 1.000 „ —

„ „ Daniłowicza 4% . . . „ 1.100 „ —

„ „ Dekucińskiego 4% . . . „ 5.000 „ —

„ „ Dylewskiego 4% . . . „ 29.500 „ —

„ „ Francuzowicza 4% . . . „ 33.700 „ —

„ „ Gerarda 4% . . . „ 7.700 „ —

„ „ Gerarda 5% . . . „ 200 „ —

„ „ Girsztowta 4% . . . „ 7.200 „ —

„ „ Głogowskiego $4\frac{1}{2}\%$. . „ 3.350 „ —

„ „ Gogola N. W. 4% . . . „ 2.500 „ —

„ „ Jakubowskiego 4% . . . „ 3.300 „ —

„ „ Jakubowskiego $4\frac{1}{2}\%$. . „ 4.000 „ —

„ „ Kijewskiej 4% . . . „ 1.200 „ —

„ „ Kijewskiej 5% . . . „ 6.000 „ —

„ „ Kopernika $3\frac{1}{2}\%$. . . „ 5.900 „ —

„ „ Kopernika 4% . . . „ 10.500 „ —

„ „ Kostemerowskiego 5% . . „ 100 „ —

„ „ Krasowskiej 4% . . . „ 3.700 „ —

„ „ Krasowskiej 5% . . . „ 500 „ —

„ „ Lindego S. 4% . . . „ 2.600 „ —

Kapitał im. Pruseckiej 4%	rb.	5.600 k. —
„ „ Polczyckiej M. 4% . . . „		2.500 „ —
„ „ Polczyckiej M. 4½% . . . „		4.000 „ —
„ „ Popławskiego 4%		2.800 „ —
„ „ Rutkowskiego 4%		2.700 „ —
„ „ Snarskiej 4%		1.400 „ —
„ „ Stempkowskiego 4%		2.200 „ —
„ „ Ściborowskiego 5%		3.000 „ —
„ „ Tyszkiewicza 4%		24.000 „ —
„ „ Tyszkiewicza 5%		350 „ —
„ „ Wierzbickiego 4%		5.600 „ —
„ „ Gejsztora 4%		6.400 „ —
„ „ Gejsztora 4½%		10.000 „ —
„ „ Biruntowicza 4%		5.500 „ —
„ „ Brzostowskiej 4%		6.200 „ —
„ „ Cieślińskiego 4%		10.000 „ —
„ „ Czabana Edwarda 4%		18.300 „ —
„ „ Czabana Edwarda 5%		15.000 „ —
„ „ Dzierżanowskiego 4%		2.000 „ —
„ „ Hirszfelda Ludwika 4%		3.600 „ —
„ „ Karasiewicza Feliksa 4%		4.500 „ —
„ „ Karnkowskiego 4%		17.400 „ —
„ „ Korycińskiego 4%		6.900 „ —
„ „ Kubickiego O. 4%		8.200 „ —
„ „ Lefewra M. 4%		2.200 „ —
„ „ Maliszewskiego 4%		4.600 „ —
„ „ Maliszewskiego 4½%		500 „ —
„ „ Staniszewskiej 4%		1.800 „ —
„ „ Staniszewskiej 4½%		8.000 „ —
„ „ Surowieckiego W. 4%		12.100 „ —
„ „ Szyllera 4%		2.900 „ —
„ „ Szymanowskiej H. 4%		9.200 „ —
„ „ Taube M. 4%		800 „ —
„ „ Turskiego F. 4%		5.400 „ —
„ „ Ubysza Kanonika 4%		10.200 „ —
„ „ Zadarnowskiego M. 4%		13.600 „ —
„ „ Zawadzkiego 4%		4.000 „ —

Kapitał Hejmana w 5% bil. państw.

Komisji umarzania długów. „ 1.200 k. —

Kapitał ufundowany przez urzędników

gub. Radomskiej, ustalono w sumie . „ 8.900 „ —

w tem:

w gotowiznie rb. 240

w papierach proc. „ 8.750

4% renta państw.rb. 1.800

4½% list. zast. T-wa

Kred. Ziemsk. . . . „ 6.950

23.—Kapitały i fundusze, legowane lub ofiarowane na stypendja przy szkołach przemysłowych, ustalono w sumie

rb. 129.100 k. —

w tem:

w papierach procentowych . . . rb. 129.100 k. —

Kapitał im. Konarskiego

4%rb. 123.900

Kapitał im. Puszkina 4% „ 2.000

Kapitał im. Szejblera 4% „ 3.200

24.—Kapitały i fundusze, ofiarowane lub legowane na stypendja przy Politechnice Warszawskiej, ustalono w sumie

„ 186 089 „ 77

w tem:

w gotowiznie „ 389 „ 77

w papierach procentowych . . . „ 185.700 „ —

Kapitał im. Chorośzewskiego ustalono w sumie „

19.790 „ 5

w tem: w gotowiznie rb. 90 k. 5

w 4½% list. zast.

T-wa Kred. Ziemsk. „ 19.700 „ —

Kapitał im. Jankowskiej M. ustalono w sumie „

18.851 „ 48

w tem:

w gotowiznie.rb. 51 k. 48

w 4% oblig. Kolei

Mosk.-Kazańsk. . . „ 18.800 „ —

Kapitał im. Kierbedzia ustalono w sumie „

7.166 „ 93

w tem:

w gotowiznie.rb. 66 k. 93

w 4½% listach zast.

Więńskiego Banku

Ziemińskiego. „ 7.100 „ —

Kapitał im. Kroczewskiego F., ustalono w sumie „

10.711 „ 46

w tem:

w gotowiznie.rb. 11 „ 46

w 5% list. zast. T-wa

Kredyt. m. Warszawy „ 10.700 „ —

Kapitał im. Muchlińskiego, ustalono		
w sumie	rb.	10.000 k. —
w tem:		
w 3½% list. zast. Szlacheckiego		
Banku Ziemińskiego	rb.	10.000 k. —
Kapitał im. Wertheima J., ustalono		
w sumie	„	119.569 „ 85
w tem:		
w gotowiźnie	„	169 „ 85
w 4% rencie państwowej	„	119.400 „ —

Sekretarz

(—) B. KRYŃSKI.

Sekretarz

(—) Ig. SZEMIAKIN.

WYKAZ WNIOSKÓW
złożonych do
Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
przez
Delegację Polską.

Wykaz kapitałów i funduszków, zgłoszonych do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej przez Delegację Polską na mocy art. XVI Traktatu Ryskiego.

Kapitały specjalne:

rb. 21.532.513 k. 29

1.—Kapitał Instytucji Wzajemnych Ubezpieczeń od ognia rb. 18.285.175 k. 44

2.—Kapitał na wydawanie zapomóg najbardziej potrzebującym urzędnikom instytucyj Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Zarządu Warszawskiego Okręgu Komunikacji oraz Izb i Kas Skarbowych na terytorjum b. Królestwa Polskiego „ 83.372 „ —

3.—Kapitał specjalny na zapomogi dla urzędników Radomskiego Zarządu Gubernjalnego . . „ 9.913 „ —

4.—Kapitał legowany przez obywatela ziemskiego Orzeszkę. „ 10.000 „ —

5.—Kapitał radcy tajnego J. J. Masłowa na szkoły ludowe na terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej. „ 20 000 „ —

6.—Kapitał L. Szwejherta i E. Huze na kościół ewang.-augsb. św. Jana w Łodzi „ 5.000 „ —

7.—Kapitały zebrane przez parafjan na utrzymanie administratorów parafij ¹⁾ „ 180.124 „ —

8.—Kapitał Wincentego Dunin-Karwickiego na kościół w Chylicach, oraz klasztor O. O. Kapucynów w Warszawie. . . . „ 2.300 „ —

9.—Kapitał ks. Dzierdziejewicza na dom miłosierdzia i szpi-

¹⁾ Parafij: Sosnowiec, Lelów, Zawiercie, Zajęczki, Koluszki, Bobrowniki, Chodów, Pińczycze, Niwka, Duczymin, Sielce, Poręba Mrzygłocka, Żychlice, Stare Sielce, Łęka, Blachownia, Cykarzew, Raków, Kępa, Myszków, Pogoń, Wille Otwockie, Tymienica, Janów, Zofibórz, Niemce, Jabłonna.

tal dla ubogich we wsi Bujwi- dzach b. gub. Wileńskiej. rb.	82.404 „ —
10.—Kapitał legowany przez Bispinga na potrzeby włościan . „	108.987 „ —
11.—Kapitał Wileńskiego szpitala dla umysłowo chorych . „	46.900 k. —
12.—Kapitał z opłat od zwie- rząt domowych w gub. b. Kró- lestwa Polskiego. „	327.850 „ —
13.—Kapitał społeczny wło- ścian b. dóbr rządowych Króle- stwa Polskiego. „	204.610 „ —
14.—Kapitał specjalny ze składki drogowej w gub. b. Kró- lestwa Polskiego „	363.300 „ —
15.—Kapitał zasłużonych pocztyljonów b. Królestwa Pol- skiego „	178.772 „ 27
16.—Kapitał urzędników, poczhalterów i niższych funk- cjonariuszów pocztowych b. Królestwa Polskiego. „	273.673 „ 64
17.—Kapitał na założenie szkoły górniczej w b. Królestwie Polskiem „	53.800 „ —
18.—Kapitał żelazny Zachod- niego Zarządu Górniczego . . „	1.445 „ 16
19.—Kapitał Buskich wód mineralnych „	115.000 „ —
20.—Kapitał na założenie szkoły rolniczej w Leduchowie b. gub. Wołyńskiej „	4.724 „ 20
21.—Kapitał na pożyczki dla urzędników Zarządu Leśnictwa w b. gub. Łomżyńskiej „	1.015 „ 65
22.—Kapitał pożyczkowy u- rzędników Izby Sądowej War- szawskiej „	23.803 „ 42
23.—Kapitał dla udzielania pożyczek pracownikom b. Za- rządu Dóbr Państwowych b. Królestwa Polskiego „	8,629 „ 8
24.—Kapitał szkoły rolniczej w Białokrynicy, b. gub. Wołyń- skiej „	150.988 „ 90

25.—Kapitał im. Wołkowicza dla udzielania zapomóg najbardziej potrzebującym funkcjonariuszom skarbowej straży leśnej b. gub. Grodzieńskiej rb. 800 „ —

26.—Kapitał powstały ze składki na roboty ochronne przeciwko wylewom Wisły . . „ 22.275 „ 57

27.—Kapitał powstały z procentów od pożyczek, udzielanych urzędnikom Zarządu Warszawskiego Okręgu Komunikacji „ 3.491 k. 80

28.—Kapitał zapomogowy dla najbardziej potrzebujących urzędników instytucji rządowych, utworzonych w miejsce b. Inspekcji Kolejowej w b. Królestwie Polskiem. „ 1.709 „ 37

29.—Kapitał budowlany średnich zakładów szkolnych b. Warszawskiego Okręgu Naukowego „ 273.977 „ —

30.—Kapitał zapisany przez Wiktoryna hr. Komorowskiego na potrzeby włościan wsi Nieszkowa, Słaboszowa, Wymysłowa i Kropidla pow. Stopnickiego b. gub. Kieleckiej „ 12.596 „ 10

31.—Kapitał Hrubieszowskiego Towarzystwa Rolniczego im. Staszica „ 47.037 „ 69

32.—Kapitał fundacji Sztabińskiej Karola hr. Brzostowskiego „ 633.838 „ —

Kapitały emerytalne: rb. 16.046.961 k. 82

1.—Kapitał Kasy Emerytalnej pracowników kolei Warszawsko-Wiedeńskiej „ 11.085.867 „ 47

2.—Kapitał Kasy Zjednoczenia pracowników Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej „ 2.782.700 „ —

3.—Kapitał Kasy Przeczności dla stałych robotników Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej . . „ 1.168.594 „ 35

4.—Kapitał Kasy Przezorno-
ści pracowników Kolei Fabrycz-
no-Łódzkiej „ 893.800 „ —

5.—Kapitał Kasy Przezorno-
ści pracowników Kolei Herby-
Kielce „ 116.000 „ —

Kapitały miast: „ 33.570.216 „ 30

(M. st. Warszawa, Białystok, Au-
gustów, Bielsk Podlaski, Druskieniki,
Grodno, Krynki, Kolno, Łomża, Nowy
Dwór, Ostrołęka, Sokółka, Wasilków,
Wołkowysk, Szczuczyn, Kielce, Bę-
dżin, Busk, Chęciny, Chmielnik, Czę-
stochowa, b. Częstochowski kapitał
budowl., Działoszyce, Dąbrowa Górni-
cza, Jędrzejów, Kozienice, Końskie,
Miechów, Ostrowiec, Opatów, Opocz-
no, Olkusz, Przedbórz, Pińczów, Ra-
dom, Szydłowiec, Staszów, Sosnowiec,
Stomniki, Sandomierz, Lublin, Biała
Podlaska, Janów Lubelski, Kraśnik,
Krasnystaw, Lubartów, Łęczna, Łu-
ków, Międzyrzec, Parczew, Radzyń,
Siedlce, Sokołów, Szczepieszyń, To-
maszów Lubelski, Węgrów, Zamość,
Żelechów, Łódź, Błaszki, Brzeziny,
Dąbie, Kalisz, Kolno, Konin, Łask, Łę-
czyca, Ozorków, Pabjanice, Piotrków,
Praszka, Pyzdry, Proszowice, Ra-
domsk, Sieradz, Słupca, Stawiszyn,
Tomaszów Rawski, Turek, Warta,
Wieluń, Zduńska Wola, Zgierz, Bło-
nie, Brześć Kujawski, Ciechanów,
Garwolin, Gąbin, Gostynin, Grójec,
Kałuszyn, Kutno, Lipno, Łowicz, Ma-
ków, Mińsk-Mazowiecki, Mszczonów,
Mława, Nasielsk, Nieszawa, Nowe
Miasto, Nowy Dwór, Płock, Płońsk,
Pułtusk, Rawa-Mazowiecka, Rypin,
Sierpc, Skierniewice, Sochaczew, War-
ka, Włocławek, Lida, Słonim, Kamień
Koszyński, Kobryń, Prużany, Sarny,
Dubno, Kowel, Łuck, Równo, Włodzi-
mierz, Zdobunowo, Dżisna, Oszmia-

Mazowiecki, Suraż, Tykocin, Suwałki, Wierzbnik, Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Radziejów, Pińsk, Ciechocinek, Przasnysz, Radzymin, Zakroczym, Wysokie Litewskie).

Kapitały stypendjalne: . . rb. 6.981.332 k. 5

1) Uniwersytet Warszawski . . rb. 1.116.545. k. 74

(Imienia: Błaguszewskiego, M. Sobańskiej, hr. Berga, Bessera, Blocha, S. i B. Blochów, Boncewicza, „Charitas“, Chmielewskiego, Chrystowskiego, Czabana-Fedynkiewicza, Czarnockiego D. W. Daniłowicza, Dekucińskiego S., Dylewskiego, Epszteina, Francuzowicza S., Froniaka G., Gejsztora K., Gerarda, Girsztowta, Głogowskiego, Gogola N. W., Grubera J. A., Istomina, Jakubowskiego R., Jurkiewicza, Kiersnowskiej Olgi, Kijewskiej E., Kopernika, Kostemerowskiego, Kozłowskiego A. J., Kozłowskiego, Krasowskiej, Lindego S., Magiera A., Mancewicza, Małachowskiego i Strzałkowskiego, Morawskiego, Mutermilcha S., Narwojsza Apol., Nowickiego A., Oświęcimskiej A., Polczyckiej M., Popławskiego, Pruseckiej, Puszkina S. A., Rudkowskiego, Snarskiej K., Stempkowskiego E., Szczuckiego, Szpadiera, Szyszki, Ściborowskiego, dr. Sztejna, Trockiej R. S., Tyszkiewicz K., Wessla Ignacego, Wierzbickiego, Wierzbowskiego, Gabryela, Wolfa A., Wołowskiego, Wołódzki, Wostokowej, Żukowskiego, Berga, Biruntowicza Michała, Brzostowskiej, Cieślińskiego Grzegorza, Czabana Edwarda, Dzierżanowskiego K., Hirszfelda Ludwika, Karasiewicza Feliksa, Karnkowskiego St., arcyb. Gnieźnińskiego, Kierśnickiego, Konopackich, Korycińskiego Baltazara ks., Korytkowskiego, Kubickiego O., Lefewra M., Leśniewskiego Jana, Lu-

bowidzkiego, Majewskiego herbu Star-
za, Maliszewskiego, Staniszewskiej H.,
Surowieckiego Wawrzyńca, Szyllera,
Szymanowskiej H., Taube Marianny
Juljanny, Turskiego Feliksa bisk., Uby-
sza Andrzeja kanonika plockiego, Za-
darnowskiego Michała, Zawidzkiego,
Hejmana, Herwiakowskiego, urzęd. b
gub. Radomskiej, Wolframa, Tukma-
czowa).

2) Politechnika Warszawska . . . rb. 232.653 k. 54
(imienia: Choroszewskiego D., Jan-
kowskiej Marji, Kierbedzia, Kocioł-
kiewicza A., Kondratowicza, Krocze-
wskiego F., Kruszewskiego, Lublińskie-
go Z., Muchlińskiego, Święcickiego,
Sztejnheła M.W., Wertheima Juliusza)

**3) Instytut Rolnictwa i Leśnictwa
w Puławach . . . „ 33.609 „ 54**
(imienia: Chojeckiego P. B., Karpiń-
skiego, Jagiełłowicza A. M., Lubowic-
kiego W., Leśniewskiego J., Walew-
skiego A.).

4) Szkoły realne . . . „ 113.39 „ —
(imienia: Błaguszewskiego S. Ł., Bo-
gusza J., Aleksandra II na szkołę w
Kaliszu, Aleksandra II na szkołę w
Równem, Aleksandra II ufundowany
przez Wileńską Radę Miejską,
Chmielewskiego, Czyżewskiego, Da-
ragana, Dwukrajewa i Maraku-
jewa, Esterhazego Wł., Gordo-
nów M. i D., Iljaszenki J. P., Ja-
giełłowicza L., Januszki M., Kmity-
Wakulewicz, Kosińskiego ks., Lipiań-
skiego L., Łowickiego M. O., Ordy,
Pińskiej Rady Miejskiej, Pogoskiego
Wiktora, Połchowskiego, Połozowa,
Personelu i uczniów Pińskiej szkoły
realnej, Rejcherów H. i E., Siergiejew-
skiego N. A., Szachnego J., Zurowa A.
E., Bogorodzkiego, Dobrochotowa A.,
Pińskiej szkoły realnej, Romanowów
ufund. dla Wileńskiej szkoły re-

alnej, realnej szkoły Białostockiej dla dzieci poległych na wojnie Rosyjsko-Japońskiej, Szwarca W. J. ufund. przez parafjan kościoła Białostockiego, Aleksandra II ufundowany przez uczniów i nauczycieli szkoły w Równem, Dynastji Romanowów dla szkoły w Równem, orderu św. Jerzego, zebrany na wieczorze gimnazjalnym w Równem, Kormanowej Kamilli).

5) Szkoły Przemysłowe rb. 162 642 k. 50

(imienia: Bykowskiej E. A., Hurki ufund. przez mieszkańców m. Łodzi, Konarskiego M., Puszkina A. S. ufund. przez Magistrat m. Łodzi, Szejblera, Aleksandra II na szkołę rzemieślniczą w Siedlcach, Aleksandra III na szkołę górniczą w Dąbrowie, Aleksandra II ufund. przez G. Hejncła, Domu Romanowów na szkołę rzemieśl. w Łodzi, Wittego senatora).

6) Szkoły średnie męskie i żeńskie „ 3.341.768 „ 30

(imienia: Cywińskiego, Czyżewskiego F., Aleksandra III i rodziny cesarskiej ofiarow. przez mieszkańców Siedlec, Bagrationa P. R. ufundowany przez urzędników kraju półn. zach., Batiuszkowa D. — ufundowany przez urzędników prywatnych gub. Grodzieńskiej, Daragana, Dunin-Słépścia, Hurki gen. feld., Enberg J., Kochanowa gen., Marji Teodorówny cesarz.—ufund. przez urzędników Wileńskiego Okręgu Naukowego, Marji Aleksandrówny W. ks. Edynburskiej — ufund. przez ks. Ogińskiego, Potapowów — ufund. przez urzędników, Puszkina A., Szuwałowa, Warszawskiego I-go gimnazjum, Siedleckiego gim. żeńsk., Wołockiego P. W., Zinowjewa, Żylaj, Ławrowa, Lewickiej Z. G., Tokarzewskiej T. M., fundusz na szerzenie oświaty wśród

kobiet na zachodzie, Arystowej E., Adamowicza, Aleksandra II ofiar. przez mieszkańców gm. Młockiej, Aleksandra II ofiar. przez mieszkańców pow. Płockiego, Aleksandra II zebrany przez pracowników gimn. męsk. w Białej, Aleksandra II — ofiar. przez mieszkańców Międzyrzecza, Aleksandra II — ofiar. przez mieszkańców gm. Zongoty dla gimn. męsk. w Płocku, Aleksandra II — ofiar. przez mieszkańców pow. Radzyńskiego, Aleksandra II — ofiarowany przez mieszkańców gm. Biezuń, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. pow. Lipnowskiego, Aleksandra II — ofiar. przez pracowników okręgu wojennego, Aleksandra II dla szkół warszawskich, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. pow. Makowskiego, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. pow. Kieleckiego, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. pow. Rypińskiego, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. pow. Przasnyskiego, Aleksandra II — ofiar. przez mieszk. Przasnysza, Aleksandra II ufund. przez uczniów okręgu Wileńskiego, Apuchtina, Bartoszewicza W., Bersona, Bielińskiej, Biesiekierskiego Zygmunta, Brandysza, Brinkena, Bromirskiej Anieli, Brzeskiego Fr., Brzezińskiego Jana, Bułhakowa, Bunina W. J., cesarskie ufund. przy gimnazjach m. Łodzi, Cesarskie (Siennica) Chełmickich, Chełmickiej S., Chojnackiego, Choroszczyńskich, Chudzińskiego, Chudzińskich, Ciołkowskiej, Ciszewskiego Ign., Czabana Edw., Czyżewskiej, Cystersów w Koprywnicy, Cystersów w Wąchocku, Doboszyńskiego, Dąbrowskiego, Dobek Marji, Ditricha, Drożdżeńskie-go D. ks., Dziekońskiej M., Dzwonkowskiego, Ebelinga, Epszteina, Fijałkowskiej, Fika, Flatau, Fontana

Trestera, Gniazdowskiego Wł., Frede-
ryksa, Gotembiowskiego Jana, Grela,
Heincla, de Johnet Fr., Izdebskiego
Fr., Jabłonowskich, Jabłońskiego F.,
Jagiellonki Katarzyny (ufund. 1615),
Jagielskiej, Jakubowicz, Janikowicza
Aleks., Kamińskiego Józefa, Kamiń-
skiego F., Kempisty Kacpra, Kani-
szewskiego, Kociszewskiego, Kobyliń-
skiego Karola, Kochanowskiej L., Ko-
misarowa, Konończuka, Konckiego,
Kopernika, Kowalskiego i Dabrowskie-
go, Kozłowskiego, Krajewskiego, Krą-
kowskiego, Krygiera, Kronenberga,
Krosnowskiego Mikołaja, Kurjerowa,
Kurpińskiego T., Kurpińskiego, Krzy-
czkowskiego Ign., Krzyżanowskiego,
Kulewicza, Lipczyńskiego, Lipskiego
A. bisk., Lipińskiego ks., Lipińskiego
A., Leonjusza, Lewandowskiego,
Lewentala Ernestyna, Lubelskiego
gimn., Łazowskiego K., Łosia, Mance-
wicza, Mangiego, Mellerowicza, Mo-
dzelewskiego Mikołaja, Miszkiela, Mo-
kljewskiego Piotra, Markowskiego
Wojciecha, Mostowskiego Al., Murzy-
nowskiego Michała, Niebolsina, Nie-
ciońskiego, Nieniewskiej A., Nieniew-
skiego Cypr., Nieplujewa gen., Nowod-
worskiego Fr., Opitz von Boberfelda,
Oranowskiego, Ordęgi Jana, Orkisz A.,
dr. Orkisz, Ortwein, Orzeszkowskie-
go Wincent., Oswobodziciela cesarza
Oswobodziciela cesarza z zapisu Wi-
nogradowa, Piotrkowskiej Izby Skar-
howej, Poniatowskiego Ciołka, Po-
powa, Poradowskiego, Potockiego,
Preissa, Przybory, Przyszychowskie-
go, Rakoszewskiej Heleny, Roguskie-
go J., Rosickiego Andrzeja, Rosen-
gartena Walentego, Rosenberga, Ro-
zmowskiego, Rudnickiego J., Rut-
kowskiego, Rzeczkowskiej, Rzepi-
szewskiego, Rychłowskiego Stanisła-
wa, Sarneckiej, Siemionowa, Sie-

miontkowskiego Józefa, Skaleckiego, Sikorskiego S., Skibińskiego, Sławińskiego Adama, Sławińskiego, Sierakowskiej, Smoleńskiego, Smoczewskiej, Stawiskiej, Stämierowa, Staszica, Stępkowskiego, Stęplńskiego, Strzyszewskiego, Sulatyckiego, Świątkowskiego, Szajblera, Szaniawskiego Konstantego — sędziego lubelskiego, Szaniawskiego biskupa Krakowskiego, Szymanowskiego, Tęsiorowskiego, Tokarskiej J., Tołstojowej, Trzcńskiego, Tyborowskiego Walentego, Turskiego, Tyborowskiego Ludwika, Wawelberga H., Walewskiego, Wasilkowskiego, Weysenhoffa Włodzimierza, Wernik J., Wierzbickiego Dyonizego, Wieczorkowskiego J., Wierzejskiego Macieja, Wierzejskiego K., na pamiatkę 100 letniej rocznicy Wileńskiego Okręgu Naukowego, Wilskiego, Wierzbickiej, Wiśniewskiego N., Wiśniewskiego Michała, Wittego, Wojciechowskiego, Wołowicza Wiktora, Wostokowej, Woszego, Wrangla, Wróblewskiej Zofji, Zakrzewskiego Józefa, Zembrzuskiego, Zaniewicza Tadeusza, Zaleskiej A., Zaleskiego S., Zbijewskiego, Zielińskiego, Zimlera, Aleksandra II — ufundowane przez Radę Pedagogiczną gimn. Bialskiego, Bitschana P., Breskiego, Chodnickiej, Chłopickiego Gilewicz. Kociszewskiego, Kolcowa, Kończy, Korab-Laskowskiego, Krajewskiego, Kubickiego, Kunicera, Łukasiewicza K., Potiomkina A., Rembertowskiego, Rzewuskiego Stan., Sikorskiego, Stäniewicz, Wawelberga, Wessla Ign., Wierzbowskich, Wilkansów, Wierzbowskiego, Mireckiego Konst., Rościszewskiego, Sikorskiego Edw., Sikorskiego Seweryna, Skurzyńskiego T. ks., Święcickiego Adolfa, Aleksandra

II — ufundowany przez mieszk. Międzyrzecza, Aleksandra II dla gimn. Bialskiego, Aleksandra II dla gimn. Piotrkowskiego, Aleksandra II ufundowany przez mieszk. Parczewa, Aleksandra II ufund. przez mieszk. Włodawy, Aleksandra III dla gimn. Chełmskiego, Aleksandra Aleksandrowicza i Marji Teodorówny, Apuchtina, Balczewskiego ks., Batiuszkowa D. N., fundusz Bejnarto-Korsakowski, Besse-
ra W. W., Biedrzyńskiego K., Bogusza, Budzińskiego, rodziny cesarskiej dla IV gimn. Warszawskiego, rodziny cesarskiej dla gimn. Lubelskiego, rodziny cesarskiej dla gimn. Radomskiego, rodziny cesarskiej dla gimn. Siedleckiego, Czyżewskiego T., Czyżewskiego T., Danciga M. A., Dąbrowskiej Z., Domejki A. F., Dunin-Ślepścia, Gabryszewskiej E., ks. Gedrojcia, Hejna, Gerberskiego W., Golańskiego, Gołębiowskiego, Gordona, Grewenica, Gutowskiego Ksawerego, Hurki — ufund. przez mieszkańców Łodzi, Jagiełły K., Jakubowskiego, Jastrzębskiego A., Jo-
annicego, ks. Jundziłła Stan., Juszkie-
wicz J., Kadenacja S., Kahanowa, Kachanowa gen., Klimowskiego K., Kmity Wakulewicz K. S., Korfa bar., Krackiewicz, Kulikowskiego, Lego P., Leontjewa, Lerneta J., Łappo Ant., Mancewicz, Marcellego, Merkułowa A., Mikołaja Aleksandrowicza cesarza, Miropolskiego, Muczyńskiego, Narwojsza, Następcy tronu, Pilchowskiego i Gana, Piotrowskiego, K. Juszkie-
wicz i Zwierowicz, Pogorzelskiego W., Puchalskiej, Puszkina A. S., Puzele-
wiczów, Raszkowskiego, Regana, Se-
zeniowskiego, Siergiejewskiego, Snar-
skiej Karoliny, Sołonina, Szemiota-Po-
łoczańskiego Jana, Szpadiera W. J., Szymborskiego A., Szymkiewicza, Smigielskiego J., Światopełk-Mirskie-

go, Tartytły, Tołoczanowa, Tołstoja hr., Turcewicz, Ulanowskiego, Urbanowicza, Urbańskiego, Walickiego, Warwarina, Watazziego E. A., Wędziagolskiego, Wicherta, Włodko J. ks., Wobolewicz ks., Wojciechowskiego, Wołodkowskiego, Zinowjewa, Znosko J. A., Znosko Apolonji, Zurowa A. B., Zyguśia, Aleksandrowskiego 5-go pułku huzarów, Chudzińskiego A., Dwernickiego E., Essena A. O. — ufundowany przez obywateli m. Łodzi, Jasińskiego, Stołypina A. P., Aleksandrowskie, Apuchtina, Brzezińskiego Adama, Budzko M. W. Domu Zleceń Rolników Nadwiślańskich, Dowgiałły, Gatenki M. S., Gogola — ufundowany z funduszków Łódzkiej Kasy Miejskiej, Gruzińskiego, Instytutu św. Leonarda w Łowiczu, Łastoczki A. W., Karczewskiego A., Korewy Wierczysława, Maciejowskiego Stanisława, Manaseina J., Moniuszki Fr., Nieniewskiej, Pręgowskiego Aug., Romana Penla, Rejkowskiego D., Siwersa M. A., Stefana M. G., von Szwedera J. S., Zdanowicza L. biskupa, Klimowskiego).

7) Niższe zakłady szkolne: . . . rb. 644.973 k. 95

(imienia: Amunuszewskiego, Aleksandra II — na szkołę rzemieślniczą w Siedlcach, Aleksandra II — na utrzymanie Grodzieńskiej Aleksandrowskiej szkoły rzemieślniczej, Aleksandra II — na szkołę w gub. Piotrkowskiej, Aleksandra II — na szkołę miejską w Słonimiu, Aleksandra III i Rodziny Cesarzowskiej na szkołę miejską w Tomaszowie Piotrkowskim, Aleksandra III — dla szkoły początkowej w Sosnowcu, Beranka, Baranowskiego ks., Batiuszkowa, Bersztejnów — na szkołę rabinów, Bieleckiego ks., Bersztejnów — dla żydowskich szkół początkowych, Biesiekierskiej, Bisza, ofiarowany Za-

konowi Benedyktynek, właściciela majątku Boby, Bohomolca ks., Botwina J. W. inż., Brachmana, Briańskiej szkoły parafjalnej, Brzostowskiej hr., Buczyńskiego, na budowę internatu przy gimnazjum w Chełmie, fundusze majątku Chlewiska, Carewskiego, Chromińskiego, Chróścickiego, Czermińskiego, Czuhowicza ks., Daszewskiego, Dłuskiej A., Dołęgi, dla dzieci żołnierzy, którzy zginęli na Dalekim Wschodzie, Dzierżanowskiego, Fiedotowa, Fridricha, Gabita, Gałczyńskiego Ant., Gliszczyńskiej, Gliszczyńskiej, Gawlikowskiego, majątku Gnato-wice, Gogola, Gompersa, Gorbac-kiego, Gieczyńskiego, Golańskiego, właściciela majątku Gorzków, Gri-ma, Halperna, Ginzburga i Trach-tenberga, Iżyckiej dla szkoły w Ługowie, Iżyckiej dla szkoły w Kowiesach, Jaraczewskiej H., Jasiń-skiego, Jezierskiego ks., Jesterheima dla szkoły w P. uszyńcu, Jesterheima dla szkoły w Zbuczynie, Kaczkow-skiego, Karnickiego, Klimaszewskie-go, właśc. majątku Klimontów, Kłodzianowskiego ks., Kiniorskiego i biskupa Zadzika, Koczковского, właściciela majątku Kołaczkowice, Ko-sakowskiego M, Kowelskiej Rały Miejskiej, Krackiewicz, Kramkow-skiego, Kramkowskiego ks., Kruszew-skiego, Kruszewskiego, Kruze, Kny-szyńskich mieszczan, Kuleszy ks., ku-pców m. Płocka, Łaskarzewskiej, Łu-bieńskiej, Łubieńskiej hr., Markow-skiego W., Masłowa, Mazurkiewicz, Mdzewskiego, Michałowicza, mająt-ku Mietiel, Mierzejewskiego, Mała-chowskiej, Mińskiej szkoły początko-wej dla dziewcząt, miasta Mielnika, Morkowskiego, cesarza Mikołaja II — na szkoły miejskie w Płocku, niewiadomego ofiarodawcy na szkoły

w Będzinie, utworzony przez niewiadomego ofiarodawcę na szkoły w Ręczniewie gub. Radomskiej, utworzony przez niewiadomego ofiarodawcę na szkoły w Koziegłowach gub. Piotrkowskiej, ufundowany przez niewiadomego ofiarodawcę na szkoły w Grabowie gub. Kaliskiej, Nilińskiego ks., ufundowany przez ogół miasta Odelska, opiekuna honorowego na szkołę w Słonimiu, ufundowany ze sprzedaży lasu szkolnego w Ożarowie, Paszkowskiego, Peplowskiego, Pelikiewicza, m. Płocka, Płoszczyńskiego, Pieńkowskiego, ufundowany przez majątek Piskrzyna, Poniatowskiego, Poray-Piotrokińskiego, Potockiego, Potockiej hr., Potrzebowski, Puławskiego, Puszkina A. S., mieszkańców powiatu Radzyńskiego, Radzyńskiego ks., Radzyńskiej P., Radzyńskiej, Rogowskiego, Rozena, różnych osób, właściciela Rzepin i Stoki, m. Rypina, Sokołowskiego H., Skrzyńskiej K., Świątkowskiego ks. i Szechlerskiego, Szantyria, Szczenińskiego, Szczyta T., Sztynks i, Szczuków małż., Tonkiela, Tutczeka, Trzińskiego, Trzińskiego I., Węgrzyckiej, Więczkowskiego, Wiśniewskiego, Wiśniewskiego N., Wolfa de Wolfstal, Woszczyzna J., Wykowskiego, Zacharewicza, Załuskowskiego, Zawadzkiego A. ks., Zboińskiego, Zinowjewa, żydowskich szkół ludowych, Aleksandra II dla szkoły miejskiej gub. Wileńskiej, Batiuszkowa, Białskich mieszkańców, Białowieskiej szkoły ludowej, Bieleckiego A. W., Centralnego Komitetu Kolonizacyjnego, Czapielewskiego I., Gogola, Kobryńskiej szkoły, Riedzki G., Szepurinej, Wasilkowicza, Wolmskiego., Mikołaja Aleksandrowicza i Aleksandry Teodorówny na szkoły miejskie we Włodzimie-

rze Wołyńskim, Szkoły we wsi Brzozowy Kąt, Komitetu budowy szkoły w Ciechocinku, Szkoły w Jabłonnem, Januszkowskiego Mikołaja inż., szkoły początkowej w Komornikach, Mławskiej szkoły handlowej, Saulenko-Saulaka, na szkołę w Kurowie). *

8) Seminarja nauczycielskie . . . rb. 58.200 k.

(imienia: Jurewicza G., stypendystów ufundowany przez obywateli pow. Oszmiańskiego, Aleksandra II — ufundowany przez włościan 8 powiatów gub. Płockiej, Aleksandra II — ufundowany przez 14 włościan pow. Trockiego, Aleksandra II — ufundowany przez 18 włościan gub. Wileńskiej, Aleksandra II — ufundowany przez 26 włościan gub. Wileńskiej, Aleksandra III — ufundowany przez bractwo duchowne, Goliczyńskiego, von Kaufmana, Łomonosowa M. W., Murawjewa M. N., Seminarjum w Mołodecznie, Potapowa, Siergiejewskiego N. A., Aleksandra II — ufundowany przez włość. na pamiątkę 50-lecia ich uwłaszczenia, Kornilowa I., Wiedeńskiego P. A. — ofiarowany przez nauczycieli ludowych).

9) Różne zakłady szkolne na terenie Rzeczypospolitej Polskiej . . .

931.275 „83

(imienia: Boguckiego Józefa, Bothe Anny, Augustynowicza Oktawjana, Aleksandra II — dla szkoły ludowej w Białowieży, Aleksandra II — na szkoły w Lipnie, Białostockich szkół ludowych, Choroszyńskich Piotra i Alojzego, Dunin-Karwickiego Wincetego, szkoły w Dusznym, Epszteina H., Fibicha, hr. Fredry, gen. Feichtnera, III-go gimn. męskiego w Warszawie, Gordona Mejera, Grabowskiej Zofii Marji, Jakubowskiego M., Kowalskiego ks., Krupińskiego ks., Kurjerowa Józefa, Kurjerowa J., szkoły żydowskiej w Lipnie, szkoły w Ma-

łym Płocku, Merczynga Henryka prof., szkoły początkowej w Mordach, Narbutta Jerzego, Orzeszkowskiego, ks. Ostrońskiego Konstantego, Polakowa, Szkoły ludowej w Porycku, szkoły ludowej w Przewałach, Przylukskiej C., Rady Zjazdów Przemysłowców górniczych, Radzywińskiej, różnych osób na potrzeby I gimnazjum Warszawskiego, Sawickich Wojciecha i Matyldy, szkoły ludowej w Sielcu, szkoły 4-o klasowej w Sierpcu, Simlera Józefa, szkoły w Solipcach, mieszkańców Suchowoli, Świeżawskiego Eustachego Korwin-Szymanowskiej Heleny, Tołoczanowa Arkadiusza, b. włościańskiego pensjonatu w Ostrogu, Zawidzkich i Goreckich).

10) Liceum Krzemienieckie . . . rb. 31.804 k. 65
(imienia: Bieżeńiec-Leśnickiego Aleks., Bratkowskiej Anieli, Chołciewskiego Andrzeja hr., Jabłonowskiego, Latowiza Karola ks., Lubienieckiego W., Łopacińskiej Klary, Połtowicza Fr., Sobańskiego Michała, ofiarowany przez szlachtę gub. Wołyńskiej, Żerlasza).

11) Warszawski Instytut Głuchoniemych i Ociemniałych 314.459 „
(imienia: Jedlińskiej, Boncewicz, Cieleckiego, Nieniewskiej, Jankowskiej, Studzienkowskiego, Skwarskiego, Szaniawskiego, Szymańskiego, Kariota, Moraczewskiego i Kellera, Lipskiego ks., niewiadomego ofiarodawcy, Ambrożewicza ks., Krasowskiej, Markowskiej, Tirowskiego, Szwartowskiego, Brulińskiej, Szuberskiego i Swiergockiej, Lubomirskiego, Wojnarowskiego, Wolańskiej, Ławrynowicza, Falkowskiego, Gerike, Woźniakowskiego, Rudnickiej i Rapackiej, Kazanowskiego, Sawickiej, Radomskiej, Katarzyńskiej i Rutkowskiego, Goldsztanda, Szmigielskiego).

SUMA OGÓLNA KAPITAŁÓW
ZGŁOSZONYCH DO RZĄDU Z. S. R. R.
NA MOCY ART. XVI TRAKTATU RY-
SKIEGO WYNOŚI

rb. 78.131.023 k. 46

Wykaz pretensyj zgłoszonych do Mieszanej Komisji Rozrachunkowej przez Delegację Polską na mocy art. XVII Traktatu Ryskiego.

Rosyjskie państwowe Kasy Oszczędności:

rb. 166.500.000 k. —

1) Z tytułu wkładów polskich
osób fizycznych i prawnych w
Państwowych Kasach Oszczę-
dności na terytorjum Rzeczypo-
spolitej Polskiej rb. 165.000.000 k. —

2) Z tytułu operacji ubezpie-
czeniowej, prowadzonej przez b.
rosyjskie Kasy Oszczędności . „ 1.500.000 „ —

Należności służbowe: . . .

rb. 276.773.994 k. 55

1) Z tytułu należności, wy-
nikających ze stosunków służ-
bowych, a przypadających oby-
watelom polskim, byłym woj-
skowym armji rosyjskiej. . . „ 119.458.036 „ —

2) Z tytułu należności, wy-
nikających ze stosunków służ-
bowych, a przypadających oby-
watelom polskim, b. funkcyjna-
rjuszom cywilnym instytucyj
rządowych i publicznych Króle-
stwa Polskiego i b. Cesarstwa
Rosyjskiego „ 53.388.000 „ —

3) Z tytułu należności, wy-
nikających ze stosunków służ-
bowych, a przypadających oby-
watelom polskim, b. funkcyjna-
rjuszom kolei żelaznych . . . „ 103.927.958 „ 55

Kaucje:

„ 3.664.905 „ 97

1) Z tytułu zwrotu kaucyj
notarjuszów „ 1.275.405 „ 97

2) Z tytułu zwrotu kaucyj pi-sarzy hipotecznych	rb.	31.500 k. —
3) Z tytułu zwrotu kaucyj komorników sądowych	"	112.800 „ —
4) Z tytułu zwrotu kaucyj funkcjonarjuszów Monopolu Wódczanego na terytorjum b. Królestwa Polskiego	"	991.200 „ —
5) Z tytułu zwrotu kaucyj funkcjonarjuszów Monopolu Wódczanego na terytorjum b. gubernij Wileńskiej, Grodzieńskiej, Mińskiej i Wołyńskiej, wchodzącem obecnie w skład Rzeczypospolitej Polskiej	"	864.000 „ —
6) Z tytułu zwrotu kaucyj kolektorów loterii klasowej	"	390.000 „ —

Roszczenia prywatno-prawne

rb. 25.205.009 k.

1) Z tytułu poszczególnych pretensyj zgłoszonych przez obywateli polskich	"	11.794.073 k. 88
2) Z tytułu należności Banku Towarzystw Spółdzielczych w Warszawie, złożonych do Warszawskiego Kantoru Banku Państwa	"	1.966.541 „ —
3) Z tytułu należności Banku Dyskontowego Warszawskiego, złożonych do Warszawskiego Kantoru i Tomaszowskiego Oddziału b. rosyjskiego Banku Państwa	"	3.555.817 „ 92
4) Z tytułu zwrotu kapitałów i funduszków Kasy Pożyczkowej Przemysłowców Radomskich	"	135.250 „ —
5) Z tytułu należności Towarzystwa Ubezpieczeń „Prze-zorność“, złożonych do Warszawskiego Kantoru Banku Państwa i do Kijowskiego Oddziału b. Banku Wołsko-Kamskiego	"	1.004.190 „ 52
6) Z tytułu należności Warszawskiego Towarzystwa Ubez-pieczeń od ognia, złożonych do		

Warszawskiego i Kijowskiego
Kantorów b. rosyjskiego Banku
Państwa i do znacjonalizowa-
nych rosyjskich instytucyj kre-
dytowych rb. 2.014.936 k. 91

7) Z tytułu poszczególnych
pretensyj zgłoszonych przez o-
bywateli polskich o zwrot mie-
nia lub wypłatę równowartości
w złocie „ 3.534.198 „ 81

8) Prócz tego zostały zgło-
szone przez obywateli polskich
pretensje o zwrot walut obcych
i kruszców szlachetnych na su-
mę „ 1.200.000 „ —

(funtów sterlingów. 1.633

dolarów amerykańskich. 41.671

franków francuskich. 4.800

jen japońskich. 1.737

marek finlandzkich. 1.000

marek niemieckich. 1.599

koron austriackich. 23.667

złota 7 pudów 12 funtów 6 zołotników
72 dole,

platyny 31 funtów 67 zołotn. 24 dole,

srebra 33 funty 8 zołotników).

SUMA OGÓLNA ROSZCZEŃ,
ZGŁOSZONYCH DO RZĄDU Z. S. R. R.
NA MOCY ART. XVII TRAKTATU RY-
SKIEGO

rb. 472.143.909 k. 59

**Ogólna suma pretensyj do Rządu Z. S. R. R., zgłoszonych na
mocy art. art. XVI i XVII Traktatu Ryskiego do dnia 31 gru-
dnia 1924 r. wynosi:**

rb. 550.274.933 kop 5.

SPIS RZECZY

	Str.
Krótki zarys prac Delegacji Polskiej w M. K. R.	1
Artykuły Traktatu Ryskiego, dotyczące rozrachunku	27
Pismo Prezesa Delegacji Polskiej w M. K. R. do Prezydenta Rady Min.	34
Pismo Min. Spr. Zagr. do Poselstwa R. S. F. S. R. w Warszawie .	35
Przemówienia przewodniczących obu Delegacyj ogłoszone na pier- wszem posiedzeniu M. K. R.	35
Wniosek Del. Pol. w sprawie rozrachunku z tytułu Kas Oszczędności	40
Wniosek Del. Pol. w sprawie zwrotu dokumentów, ksiąg i archiwów instytucyj kredytowych	44
Referaty Ekspertyzy Ros.-Ukr. w Mieszanej Komisji Specjalnej w Moskwie	45
Noty i korespondencja Delegacji Polskiej	55
Wyciągi z protokołów plenarnych M. K. R i Mieszanej Podkomisji Specjalnej	111
Wykaz wniosków zatwierdzonych przez M. K. R.	118
Wykaz wniosków złożonych Delegacji Ros.-Ukr. w M. K. R. . . .	127
Wykaz tytułów i sum pretensyj polskich do Rządu Z. S. R. R. zgło- szonych w M. K. R.	146

W Y K A Z

tytułów i sum pretensyj polskich do Rządu Z. S. R. R. zgłoszonych przez Delegację Polską w Mieszanej Komisji Rozrachunkowej
do dnia 31 grudnia 1924 roku.

№ porządk.	T Y T U Ł	SUMA OGÓLNA	Podział tej sumy		Podział papierów procentowych			Suma bez podziału na papiery % i na gotowiznę	Suma w dokumentach wartościowych	Weksle	Wartości rzeczowe	Franki francuskie	Dolary Stanów Zjednoczonych	Funt sterlingi	Jeny japońskie	Korony austriackie	Marki niemieckie	Marki finlandzkie	Płatyna	Złoto	Srebro
			Gotowizna	Papiery % %	Polskie	Rosyjskie	Blżej nieokreślone														
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
1	Wkłady do państwowych Kas Oszczędności .	165.000.000,00	140.528.000,00	24.472.000,00	—	24.472.000,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2	Składki ubezpieczeniowe w państwowych Kasach Oszczędności	1.500.000,00	1.500.000,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	Kapitały miejskie	33.570.216,30	8 635.570,92	22.197.620,99	1.555.977,00	20.009.639,50	632.004,49	1.581.067,02	1.155.768,37	—	189,00	200,00	—	20,00	—	400,00	—	—	—	—	—
4	„ specjalne	21.532.513,29	4.870.882,29	16.661.631,00	23.800,00	16.637.831,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	„ stypendjalne	6.981.332,05	36.593,55	6.921.838,50	709.475,00	62 12.363,50	—	—	22.900,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6	„ emerytalne	16.046.961,82	849.711,82	15.197.250,00	14.244.350,00	952.900,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	Kaucje	3.664.905,97	297.743,47	3.367.162,50	348.700,00	2.593.282,50	425.180,00	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	Należności służbowe	276.773.994,55	276.773.994,55	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Roszczenia prywatno-prawne	24.005.009,07	1.175.720,80	17.720.326,00	8.976.043,25	8.744.282,75	—	—	—	1.574.763,43	3.534.198,84	4.600,00	41.670,37	1.613,00	1.737,00	23.267,00	1.599,00	1.000,00	31 funt. 67 zol. 24 dol.	7 pud. 12 funt. 6 zol. 72 dol.	33 funt. 8 zol.
	Razem	549.074.933,05*)	334.668.217,40	106.537.828,99	25 858.345,25	79.622 299,25	1.057.184,49	1.581.067,02	1.178.668,37	1.574.763,43	3.534.387,84	4.800,00	41.670,37	1.633,00	1.737,00	23.667,00	1.599,00	1.000,00	31 funt. 67 zol. 24 dol.	7 pud. 12 funt. 6 zol. 72 dol.	33 funt. 8 zol.

*) Suma ogólna nie obejmuje rubryk od 13—22 włącznie.

200—

17571

• 3.088

Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu

CM KEK 330452

000-330452-00-0